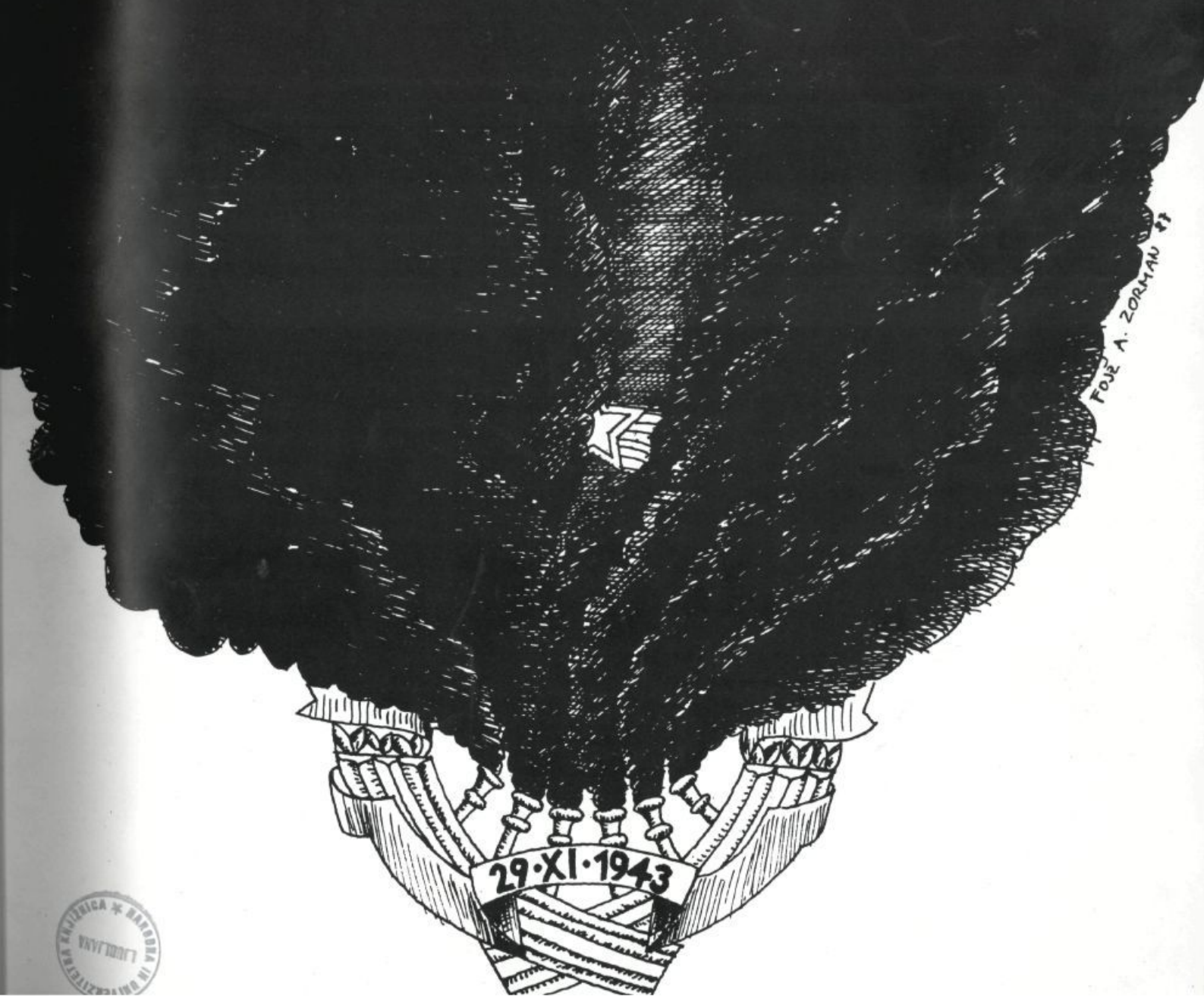

Letnik XXXVII / cena 450 din / št. 2.

TRIBUNA

študentski list

FOUR A. ZORMAN '43

QUATEBRIGA

THE CHOICE OF THE NEW GENERATION

SKUPNA IZJAVA PREDSEDSTEV
SLOVENSКИH ŠTUDENSKIИH ORGANIZACIИ

Teško je pametno in pošteno odgovoriti na sprenevedanje višjega mariborskega tožilca (mag. Dušan Požar, Delo, 05.11.87) -- "Gre za očitna kazniva dejanja", "imenovani novinarji niso obtoženi za kakršna koli politična kazniva dejanja, to je za takoimenovane politične verbalne delikte ali "delikte mišljenja", temveč izključno zaradi navadnih klasičnih kaznivih dejanj zoper čast in dobro ime." "Čast in dobro ime človeka sta namreč temelj humanosti v družbenih odnosih." "V pravnem pomenu je čast osebna dobrina, ki je imanentna vsakemu človeškemu bitju." "In zato nekateri novinarji in pisci nimajo prav, ko se potegujejo za nekakšen privilegij, da bi v resni družbeni kritiki lahko tudi žalili in tu pa tam povedali celo kaj neresničnega v škodo kritizirane osebnosti."

Spet se je zgodilo, kot je opozoril že izdajateljski svet Katedre (Delo, sobotna priloga, 10.10.87), da državni organi preprečujejo vsako konkretno kritiko, tako da jo proglašajo za žalitev. Dragica Korade, Igor Mekina in Samo Resnik so napisali, kar mislijo. Oblasti njihove misli niso všeč, zato jih preganja. Ker pa je pregon zaradi miselnih zločinov slovenski družbi odvraten, se mariborska oblast, verjetno z dobrohotnim privoljenjem ljubljanske, pretvarja, da so mladi avtorji lagali in žalili. Slovensko novinarstvo in mladinska organizacija sta dobila v zadnjih letih veliko podpore v javnosti. Zdi se, da se veter obrača. Danes pripravljajo sojenje trem piscem zaradi nekakšnih žalitev (policije in mesta, ne živih ljudi - da ne bo pomote), 4. so odvedli od doma, "da ga povprašajo zaradi mamil". Jutri bo kdo iz našega indijanskega rezervata obtožen, da je kradel, moril ali posiljeval. Šeksova pripoved o njegovem sojenju in zaporu nam pravi, da so take stvari mogoče, da so se še nedavno v sosednji republikli dogajale. Morda bodo obtoženci celo priznavali svoje zločine.

Predlagamo slovenskemu pravosodju in politikli, naj se odrečeta te mariborske sodne sramote.

Bolj kot smo civilizacijsko raznoliki kot posamezniki, lažje se bomo kot družba obdržali skupaj, še posebej v času velikih sprememb. Bolj kot smo unificirani, enoobrazni, manj nam je treba vedeti drug za drugega, se spoštovati, priznavati, poslušati. Manj je razlogov, da delamo, pa tudi živimo skupaj. Duhovno siromašno okolje vzgaja pasivno, previdno (ker je manj prilik za napake), nevedno mlado generacijo. Takšna mladina je neškodljiva, a tudi neogljenjena. Samo zelo bogato okolje si lahko privošči, da v sebi zatira pametne ljudi.

predsedstvo UK ZSMS Ljubljana
predsedstvo UK ZSMS Maribor

IZJAVA SLOVENSKEGA
CENTRA PEN OB
DOGODKIИH V MARIBORU

Dogodki, ki se vrstijo v Mariboru vse od prepovedi izvajanja Cankarjevih, Minattijevih in Fritzovih tekstov na javni proslavi, preko prepovedi 12. številke študentskega lista Katedra do ovadbe in pregona novinarja Milovana Brkića zaradi besedila v isti številki, če naštejemo samo najbolj odmevne posege v sfero kulture, mišljenja in družbene kritike, spet in spet vznemirjajo slovensko javnost. To še stopnjujejo obtožni predlogi zoper mlade in nadarjene publiciste Dragico Korade, Sama Resnika in Igorja Mekino, ki jih je temeljno javno tožilstvo v Mariboru vložilo pri tamkajšnjem temeljnem sodišču zaradi suma vrste kaznivih dejanj. Ta kazniva dejanja niso nič drugega kot pisanje kritičnih člankov o posameznih pojavih, ki spremljajo krizo jugoslovanske družbe in moralno stanje te družbe v konkretnem okolju. Ne da bi se spuščali v analizo posameznih elementov te kritike, ne da bi izražali svoje strinjanje ali nestrinjanje z njo, mislimo, da je mogoče na kritiko odgovarjati samo z argumentiranimi oporekanji in dokazi, nikakor pa ne več z zaplembami časopisov in najmanj s sodnimi pregoni. Temeljno javno tožilstvo v Mariboru je zaplenilo 12. številko Katedre med drugim tudi zaradi žalitev Hamdije Pozderca. Kako absurdno je lahko vmešavanje organov pravosodja v območje družbene kritike, smo videli kmalu zatem, ko je izbruhnila afera Agrokromerc in ko se je jasno pokazalo, da je prav odsotnost sleherne kritike omogočila nastajanje moralnega močvirja, iz katerega so zrasle katastrofalne ekonomske in družbene posledice. Namesto da bi delavci temeljnega javnega tožilstva v Mariboru prav ob tem primeru uvideli, da z zatiranjem družbene kritike prav nič ne pomagajo pri utrjevanju zakonitosti in pri reševanju jugoslovanske krize, se še nadalje vmešavajo v družbeni dialog in kritično mišljenje tako, da začenjajo pregon zoper Dragico Korade, Sama Resnika in Igorja Mekino.

Kot člani mednarodne organizacije PEN bi radi opozorili tudi na dejstvo, da takšna dejanja močno škodijo ugledu naše države. Ne bi radi doživeli, da bi se Slovenski PEN pred forumi mednarodnega PEN, v katerem so zastopana najvidnejša imena svetovne literature in publicistike, znašel med tistimi centri, katerih dežele obravnavajo v zvezi z nasiljem nad svobodo javnega izražanja. Če bo pa do tega prišlo, bo Slovenski center PEN pred mednarodno javnostjo odločno branil pravico treh mladih publicistov do svobodne besede v svobodni deželi, za kakršne se zavzemamo.

Upravni odbor
Slovenskega centra PEN
Predsednik
DRAGO JANČAR

O primeru Dobrila

(odgovor na izjavo UNZ Maribor, objavljeno v Večeru, 31.10.1987)

Prepričani smo, da današnja UNZ ni reinkarnacija kakšne neljudeke in nesocialistične policije, ki bi gradila svojo čast in dobro ime predvsem s tajnim, skrivnim delom in pregonom kritično mislečih. Ker se tudi UNZ Maribor bori proti "enostranskim in netočnim navedbam", ji predlagamo, da se poskusimo skupaj prebiti do točnih, pa tudi večstranskih. Zato prosimo Upravo za notranje zadeve mesta Maribor, naj pojasni :

1 / S kakšno legalno osnovo UNZ sumi, da bi Peter Tomaž Bobrila "utegnil imeti morebitno zvezo z glavnimi storilci", se pravi s "proizvodnjo, razpečevanjem in uživanjem LSD". Peter o tem nima pojma, doslej nikoli ni imel težav z državnimi organi, še najmanj v zvezi s mamili, njegove starše pa je kriminalistovo "pojasnilo" spravilo v smeh. Ne moremo se znebiti občutka, da je nekdo želel s to akcijo pred javnostjo kompromitirati delo uredništva Katedre in ker je bil ves dopoldan za rešetkami sam, je težko verjeti, da je bil poklican le kot eden "od treh občanov".

2 / Pravite, da "ni točno, da bi kriminalista temo razgovora usmerjala k študentskemu listu Katedra"? Ne bo držalo, kajti vprašanja, kot so: koliko stane en izvod, koliko stane tiskanje številke, kakšna so imena urednikov, kakšno je stališče do samoprispevke, kako gleda na družbeno krizo v Jugoslaviji, kako načrtujemo številke, kako jih pripravljamo za tisk, kakšen je honorar za tipkano stran, koliko vnaprej planiramo vsebinsko zasnovano, ... in še posebej trmoglavo vztrajanje na vprašanju, ki ga zaradi ~~habeas corpus~~ postavljamo v narekovaje, "kdo je v uredništvu zedolžen za politiko", so usmerjena k študentskemu listu Katedra, kakor vprašanja, kot so kaj je oče, koliko zasluži, si edinec, ali mama, ki je zobozdravnica, dela privat, kje stanuje babica, ali imaš dekle, kako ji je ime in koliko je stara, ... niso v nobeni zvezi "s proizvodnjo, razpečevanjem in uživanjem LSD".

3 / Katere so "nepreverjene trditve, ki razburjajo javnost in škodujejo ugledu organov za notranje zadeve", ki bi jih naj povzel Večer, in kakšni so "hudi očitki na račun organov za notranje zadeve", ki bi jih naj izrekel dr. Alojz Krifman, ko se je kot novi rektor v svojem nastopnem govoru zavzel za avtonomijo univerze?

Uredništvo Katedre

za : gl.ur. Dejan Fušenjak
odg.ur. Igor Mekina

Podpisujeva pismo uredništva Katedre in dodajeva :
Obsojaja takó "povabilo na razgovor", kot nekorekten odnos uslužbenca UNZ, ko sva, zaskrbljena za usodo najinega sina, skušala po telefonu ugotoviti za kaj gre. Rekel je, naj pokličeva naslednji dan ob pol osmih zjutraj. Nisva ga poslušala, sama sva odšla na UNZ, kjer sva končno izvedela, da so najinega sina zjutraj ob pol šestih odpeljali na "pogovor zaradi mamil". To kriminalistovo "pojasnilo" se nama je zdelo smešno in žaljivo.

Miroslava in Peter Dobrila

Predlog za obnovitev Nagodetovega procesa

ZVEZNEMU JAVNEMU TOŽILCU
REPUBLIŠKEMU JAVNEMU TOŽILCU SR SLOVENIJE

V veri, da odločno popravljanje dosedanjih sodnih in izvensodnih krivičnosti in nasilja lahko prispeva k jačanju nujnega zaupanja javnosti v neodvisnost in nepristranskost sodstva kot najvažnejšega pogoja za vzpostavitev vladavine prava v tej deželi, vas opozarjamo na enega od najbolj znanih montiranih procesov, na sojenje skupini »Stara pravda«, inscenirano 1947. leta. Resnični namen tega sojenja petnajsterici slovenskih intelektualcev pred Vrhovnim sodiščem Slovenije (K - 1/47/21) je bilo zatiranje nekomunističnih skupin znotraj Osvobodilne fronte zaradi težnje k njeni politični in ideološki homogenosti. Sledeč temu je bila po preiskavi, v kateri je kot oficir OZNE sodeloval tudi Mitja Ribičič, vložena obtožnica proti Črtomirju Nagodetu, vodji skupine »Stara pravda«, ki so jo po sporazumu s Kidričem avgusta 1941 sprejeli v Osvobodilno fronto; Borisu Furlanu, rednemu profesorju ljubljanske univerze, ki je 1930 zapustil rodni Trst (tam so ga leta 1942 v odsotnosti obsodili na smrt) in se je 1944 pridružil jugoslovanskim partizanom; Ljubu Sircu, ki je 1944 zapustil nevtralno Švico, da bi se pridružil jugoslovanskim partizanom; Francu Snoju, ki je bil minister v slovenski vladi in narodni poslanec; Leu Kavčiču, Zoranu Hrabarju, Angeli Vode, Metodu Kumelju, Pavlu Hočevarju, Svetopluku Zupanu, Bogdanu Staretu, Metodu Pircu, Vidu Lajoviču, Franju Sircu in Elizabeti Hribar. Med ostalimi so bili obtoženi tudi organiziranja vo-hunske dejavnosti in povezovanja s špijanskim centrom št. 101 v Avstriji, pa tudi novačenja pristašev iz vrst pokvarjenih in podkupljivih intelektualcev. Črtomir Nagode, Boris Furlan in Ljubo Sirc so bili obsojeni na smrt, ostali pa na zagorne kazni s prisilnim delom od enega do dvajset let. Ustrelili so Črtomirja Nagodeta in Borisa Furlana, Ljubu Sircu pa so smrtno kazen spremenili v zaporno. Franjo Sirc, čigar zdravje je bilo resno ogroženo, je v zaporu kmalu umrl.

O samem načinu vodenja preiskave, pridobivanju »dokazov« in organiziranju sojenja si lahko iz dostopnih sodnih spisov ustvarimo le blede in nepopolno sliko. Vsi obsojeni so bili izpostavljeni dolgotrajnemu fizičnemu in psihičnemu mučenju, da bi iz njih izsilili lažna priznanja. Tako so Ljuba Sircu zasliševali dan in noč in ga, če je za trenutek zaspal, zbujali z besedami: »Sirc, povejte vse, ali pa vas bomo obesili!« Izsiljevali so ga z usodo njegovega bolnega očeta Franja: »Vaša usoda in usoda vašega očeta je odvisna od tega, ali boš priznal!«

Štirideset let po tem montiranem sojenju, ki je zahtevalo tudi človeška življenja menimo, da njegove nedolžne žrtve morajo dobiti pravno, materialno in moralno zadoščeno. V Sloveniji za razliko od drugih republik že obstaja precedenčni primer. Po dolgem oklevanju in polovičarskih ukrepih so bile končno rehabilitirane vse nedolžne žrtve montiranih dachauskih procesov, kjer so bili obsojeni španski borci in stari komunisti, vojni ujetniki iz zloglasnega taborišča. Pravičnost nalaga, da se na povsem enak način obravnava tudi nedolžne žrtve montiranih sojenj nekomunistom, ki so sodelovali v NOB.

Zato pri pristojnih pravosodnih in državnih organih zahtevamo obnovo sodnega procesa skupini »Stara pravda« in njihovo pravno in moralno rehabilitacijo, če se na ponovljenem sojenju dokaže, da so bili nedolžni.

Tako tudi pozivamo javnega tožilca, naj v smislu 404. člena Zakona o kazenskem postopku postopek obnovi.

Kopijo tega pisma pošiljamo Vrhovnemu sodišču Slovenije s predlogom, da ravna v smislu 4. odstavka 405. člena Zakona o kazenskem postopku.

V Beogradu,
8. 10. 1987

v imenu Odbora za obrambo
svobode misli in izražanja;
DRAGOSLAV MIHAILOVIČ

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana se pridružuje predlogu Odbora za obrambo svobode misli in izražanja. Tudi mi zahtevamo obnovo Nagodetovega procesa, toliko bolj, ker je bil eden od usmrčenih profesorov naše univerze. Naj se odpre še ta tabu tema, naj se popravi še ta krivica. Tribuni in Radiu študent predlagamo, naj o tem sklepu in razlogih zanj obvestita ljubljanske študente. Predlagamo RK ZSMS in RK SZDL, naj podpreta to zahtevo.

ZADEVA: Izvolitev dr. Veljka Rusa in mag. Spomenke Hribar

Odbor za kadrovska vprašanja naše fakultete je bil na seji 23.6.1987 seznanjen, da je habilitacijska komisija na svoji seji 19.6.1987 odložila sklepanje o predlogih za izvolitev dr. Veljka Rusa v naziv redni profesor in mag. Spomenke Hribar ponovno v naziv strokovni svetnik na predlog delegacije Skupščine SRS. Za mag. Spomenko Hribar naj bi fakulteta predložila še posebno mnenje DPO, strokovna komisija pa naj bi ocenila vsa njena objavljena dela in članke.

V zvezi z navedno informacijo je odbor zavzel naslednja stališča:

1. Habilitacijsko komisijo se naproša, da pisno obvesti fakulteto o razlogih, zaradi katerih je delegacija Skupščine SRS predlagala odložitev sklepanja o predlogu za izvolitev dr. Veljka Rusa v naziv redni profesor.
2. Ker iz obvestila habilitacijske komisije izhaja domneva, da je strokovna komisija prezrla dela in članke, ki bi jih morala v svoji oceni upoštevati v postopku ponovne izvolitve mag. Spomenke Hribar in torej ni v celoti izpolnila zahtev za pripravo poročila, je Odbor za kadrovska vprašanja ponovno podal svoje popolno zaupanje v delo strokovne komisije, kakor ga je opravila. To pomeni, da je strokovna komisija po mnenju Odbora za kadrovska vprašanja fakultete upoštevala vsa relevantna strokovna dela za njeno ponovno izvolitev v predlagani naziv.

Glede posebnega mnenja DPO fakultete ob ponovni izvolitvi mag. Spomenke Hribar Odbor za kadrovska vprašanja ugotavlja, da so bile DPO vključene v delo odbora in pripravo sklepnega poročila. V postopku s strani DPO ni bilo sporočeno nikakršnih zadržkov, kar je odbor tudi upošteval v sklepnem poročilu.

Ker je bilo torej delo Odbora za kadrovska vprašanja v postopku ponovne izvolitve mag. Spomenke Hribar legitimno tako v pogledu priprave strokovnega poročila kot izpolnitve pogojev "prispevka kandidatke k razvoju socialističnega samoupravljanja in še posebej humanih odnosov", odbor ne sprejema zahtevkov habilitacijske komisije.

Ko so potekale javne polemike in dialogi okoli publicističnega delovanja mag. Spomenke Hribar, so DPO fakultete in tudi občinski komite ZKS Ljubljana-Bežigrad, ki je sklepal o njeni izključitvi iz ZK, sprejeli izrecno stališče, da nestrinjanje z ideološko-političnimi nazori mag. Spomenke Hribar ne sme vplivati na njeno normalno opravljanje poklicnega dela, katerega sestavni del je tudi ohranitev ustreznega naziva, za kar v tem primeru gre.

Prosimo, da habilitacijska komisija upošteva gornja stališča in pojasnila Odbora za kadrovska vprašanja naše fakultete.

S tovariškimi pozdravi!

Predsednik
Odbora za kadrovska vprašanja
dr. Zdenko Roter

PRIMORSKI DNEVNIK — 23. oktobra 1987

Demantirano jedrsko sodelovanje

BUENOS AIRES — Argentinska dnevnik La Razon in Clarin sta objavila vznemirljivo novico. Bližnji obisk predsednika predsedstva SFRJ Lazarja Mojsova namreč povezujejo z jedrskim sodelovanjem med Argentino in Jugoslavijo. Še več, novinar agencije DYN namreč odločno zatrjuje, da bo Argentina sodelovala pri »gradnji in preskrbi z gorivom neke jugoslovanske jedrske elektrarne in bo tako prva latinoameriška država, ki bo pomagala graditi kako jedrsko elektrarno v Evropi».

Za podkrepitev svojih trditve je navedel besede jugoslovanskega veleposlanika v Argentini Filipa Matiča in prvega sekretarja veleposlanštva Luke Meštrovića. »V moji državi moramo zgraditi še eno jedrsko elektrarno,« je menda izjavil Matič in pristavil,

da so silno zainteresirani, da bi pri tem projektu sodelovala Argentina. Po pisnu omenjenega novinarja sta diplomata priznala, da je »nekaj težav« v zvezi s tem načrtom »zaradi odločnega nasprotovanja mladine, ki se upira jedrski tehnologiji, zlasti po černobilski katastrofi».

V zvezi z omenjenim člankom je veleposlanik Matič dejal: »V delu intervjuja o možnostih za sodelovanje pri izrabi jedrske energije v miroljubne namene, predvsem za pridobivanje električne energije, je novinar napačno navedel moje besede. O gradnji jedrske elektrarne v Jugoslaviji sploh nisem mogel govoriti, saj odločajo o tem pristojni organi z že znanim postopkom. O tem pravzaprav sploh nisva govorila.« (dd)

30. oktobra zjutraj je habilitacijska komisija ljubljanske univerze odločala o gori predlogov, a največ časa sta vzeli dve imeni, na željo delegacije skupščine SRS odloženi s prejšnje seje.

Veljko Rusu se je očitalo, da ima v nekaterih strokovnih zadevah svoj pogled. Univerzitetni del habilitacijske komisije je presodil, da je to vredno razpravljanja, ni pa tudi relevantno, zato je podprl njegovo vrnitev. Profesor iz komisije je pripomnil:

"Pozitivno, da ne trobijo vsi v isti rog."

Pri Hribarjevi je bilo v političnem delu delegacije malo več razprave. Skušali so se opredeliti do njenih stališč in javnih nastopov, njenih pogledov na spravo, vlogo ZK. Prevladalo je prepričanje, "da različen pogled na ta vprašanja ne predstavlja ovire za njeno ponovno imenovanje na mesto strokovnega svetnika". Politični del komisije je ugotovil, da je njen strokovni opus dovolj bogat, poglobljen in kvaliteten, formalno pa so se distancirali od njenih političnih pogledov. Tov. Sonja Lokar, izvršna sekretarka CK ZKS, je potem povedala, da različen idejno politični pogled (od prevladujočega v družbi) ne sme pomeniti diskvalifikacije človeka, ki tako misli ("razen, (...) če bi to pomenilo prekoračitev družbeno sprejetih norm") politiki so si pridržali pravico, da kdaj dajo veto, načelne izjave sem ali tja). Lokarjeva je še povedala, kakšne težave so imeli ob dilemi, kako sprejeti dejstvo, da je nekdo strokovno dober, da pa zagovarja političnemu vodstvu nevspešna stališča.

Veljko Rus in Spomenka Hribar sta bila tako sprejeta za ponovno habilitacijo na Univerzi in eden od univerzitetnih ljudi je rekel, da smo bili priče velikemu napredku k demokratizaciji. "Danes sprejemamo neka načela, ki so v drugih družbah normalna." A takoj smo slišali, da je "ta kvaliteta žal prisotna samo v deželi Sloveniji". Najbrž je res tako. Najbrž bi tudi morali biti veseli, ko včasih le vidimo kaj normalnega. Res, velik napredek je, da človeka ne vržejo iz službe, če napiše enega od najboljših slovenskih esejev 80. let. Vsi si čestitajo in so ponosni nase.

Slišali smo še, da CK, čeprav je privolil, da magistrica Hribarjeva ne izgubi službe, ne bi sprejel njenega napredovanja v predavatelja. ((Če se je že zgodilo, da študente pohujšuje celo v njihovem tisku - Krivda in greh je bila po "zazidanju" Kocbekovega zbornika in zaporil vsepovsod drugje končno objavljena pri naših mariborskih kolegih - po dolgi, tih bitki - tudi pri njih je tekst čakal poldruge leto - bi bilo pa res preveč, če bi jih pohujševala še s katedre.)). Prisotna študenta sva habilitacijski komisiji skušala pojasniti, da se študentska organizacija ne strinja s politično oceno, ki so jo o delu Veljka Rusa in Spomenke Hribar oblikovali v CK.

V programu dela, s katerim je bilo predsedstvo UK ZSMS izvoljeno, smo obljubili, da se bomo borili za ukinitev tretje košarice pogojev za habilitacijo ("aktivni odnos do razvoja socialističnega samoupravljanja") in vrnitev iz univerze pregnanih "heretikov".

Vida Bajc

ZGODBA O LEPI SLOVENIJI

Pravljica pravi, da je živela lepa mala Slovenija, ki je imela hudobne velike brate. Bratje so bili leni, surovi, skorumpirani do slepega črevesa, zanimali sta jih samo politika in borba, ubogi mali Sloveniji pa je ostalo le delo. Trpela je kot Cankarjeva mati. Ves božji dan je prekopavala njivico, da so imeli bratje kaj jesti, in če je kdaj rekla kaj narobe, so ji takoj dali z ravnilom po prstih.

Spet in spet je tiho govorila bratom, da tako ne bo šlo dalje, spet in spet so ji bratje, ki si jih ni sama izbrala (*ko bi si človek le mogel izbirati svoje bratel!*) dajali s ključki po bučki, da je bila vsa lisasta.

Ta zgodbica je tako ganljiva, da se ne bi smela nikoli zgoditi, če Occamova britev še kaj reže.

((Trditev, da predpostavk ni dobro razmnoževati čez mero; če je hiša v temi in sta možna vzroka dva: (a) da je šla varovalka in (b) da so pristali Marsovci, bo bolj verjetno a. Če moraš vpiti v telefon in z nekaterimi številkami težko dobiš zvezo je (a) telefonska napeljava zanič ali pa je (b) eden od šefov naročil policiji, naj malo psihološko pritisne.))

Ko sem se lansko jesen peljal z vlakom v Beograd, sem v kupeju govoril slovensko. Pobuda potnice iz BiH, naj govorim »jugoslovansko, ker je tukaj Jugoslavija« ali pa zapustim kupe, med drugimi potniki ni našla prave podpore (potnik iz Zagreba se mi je kasneje celo opravičil zanjo) tako da je kasneje sama odšla proti drugemu vagonu.

Znanci iz beogradske študentske scene mi pravijo, da je najhujša obtožba, ki lahko doleti kritika ali koga, ki bi hotel kaj spreminjati, trditev, da je »pod slovenskim vplivom«, magična formula, ki je tako učinkovita, kot so bile v drugih časih in prostorih učinkovite trditve, da je ta ali oni nebedigatreba homoseksualec, prešuštnik, agent CIA ali komunist.

Po tem kar slišimo, je v vojski vedno težje biti Slovenec (na vlaku sem govoril z vojakom, ki mi je zatrjeval, da so mu po zaplembi Katedre oficirji v Novem Sadu grozili s kazensko prekomando v Makedonijo, trudimo se, da bi zbrali podatke o slovenskem vojaku, ki naj bi bil pomladi obsojen na 6 mesecev zapora, ker so mu v kaseti našli nabožno knjigo). Lanske slutnje predlogov o jezikovni enakopravnosti v JLA je prikoval k tlom silovit zaporni ogenj, spomini na avtoritarno ukinitve slovenske vojske takoj po vojni pa so bili menda tudi eden od »nesprejemljivih« tekstov v Novi reviji.

Pa vendar je bila Jugoslavija tako zanimiva ideja. Dežela različnih kultur, prostovoljno združenih narodov, ki so ohranili svojo suverenost, različnih in vendar podobnih si ljudi. Skorajda svet v malem (ljubi Jezus! — ampak, kakšen izziv, doseči, da bo delovalo, kakšna Kalifornija bi bila, če bi uspelo). Če si želimo sožitja na tem planetu, bi lahko samo upali (in storili, kar je mogoče, da bi jugoslovanska ideja uspela).

Čenjena hipoteza je, da je glavni krivec politični sistem. Sistem, ki naj bi bil po eni strani hinavski, saj sploh ni hotel tega, kar se je pretvarjal, da hoče, po drugi strani pa res ni razumel ljudi (ali pa se je samo spotaknil v lastno jamo).

CIVIL DISOBEDIENCE

Predlaganih je bilo že veliko tehnik, kako doseči, da bodo oblastniki dostojno opravljali svoje delo. ((citat, Jefferson)). Nekatero so precej obetale, nekatere so se zelo slabo obnesle. Primer obetajoče tehnike, ki se večinoma ni najbolje obnesla, je fevdalna teorija vladarske dinastije. Vzameš častivrednega moža, ki se je dobro izkazal, ter predpostaviš, da bodo njegovi potomci podedovali plemenite gene in vzveteli ob dobri vzgoji, pa še grebsti se jim ne bo treba za oblast, kar rado pokvari ljudi, tako da potem pridejo na vrh neuravnovešeni spletkarji, mahnjeni na moč. Tem plemenitim otrokom potem daš absolutno oblast (sanje večine politikov, ki si absolutno zaupajo) in vse bo lepo v deželi Danski.

Ponavadi ni. Teorija, ki se je doslej še najbolj izkazala, je renesančna? razsvetljenska? liberalistična? teorija ravnotežja (check and balance). Neodvisno sodstvo, neodvisna zakonodaja, ki nadzorujeta izvršno oblast. Profesionalna birokracija, ki lahko diskretno štopa politiko, na ljudstvo z volitvami vezani politični svet, ki drži birokracijo (in ostale državne uslužbenke: policijo, vojsko...) na vajetih, da se preveč ne razkošati.

Svoboden tisk, ki omogoča, da sistem deluje in dvigne krik in vik, ko se začne ravnotežje podirati.

Profesionalno in pošteno šolstvo, ki pomaga otrokom zrasti v še žive odrasle ljudi, jih uči postavljati vprašanja, iskati odgovore in poslušati govorico sveta.

V ozadju ljudstvo, ki se sicer ukvarja s svojimi posli, a vsake kvatre pogleda, kaj gospodje zgoraj počnejo — in jih lahko z gibom kemičnega svinčnika na volitvah (ali pa z demonstracijami na ulicah) nažene, če mu niso všeč.

To je dobrovoljna agnostična teorija, ki pravi, da nihče nima resnice za vselej v zakupu, da pa je tisti, ki govori resnico, lahko prepričljivejši od tistega, ki laže; in da ljudje, navadni ljudje, lahko odločajo o svoji usodi sami, ker nihče tega ne bo opravil bolje (manj slabo).

((začuda se je pokazalo, da se v deželah z boljšim političnim sistemom tudi bolje in varneje živi))

Zato bi želeli, da bi se pravljica o Sloveniji lahko srečno končala, imeti v tej deželi neodvisne, vestne in izobražene sodnike (pravijo, da smo na dobri poti, bog ve kako je s tem — politična vdanost in

pedigre imata veliko težo), profesionalno, vestno birokracijo in svobodne, resne volitve. Resne so volitve ponavadi takrat, ko ne veš, kdo bo izvoljen, veš pa, kdo kandidira.

Potrebovali bi svoboden tisk, kar pa ne pomeni le tiska, varnega pred revolveraškimi sodnimi šikaniranjmi ter policijskim nasiljem, ampak tudi tisk, ki ne bi bil na milost in nemilost prepuščen volji ustanoviteljev, ki imajo (po premišljenem zakonu) v rokah škarje in platno. Tisti, ki odločajo, dopuščajo ali prepovedujejo, pa niso člani študentske organizacije v Mariboru (za Katedro) ali SZDL Slovenije (za Delo). O Katedri je v zadnjih dveh letih odločal Branko Greganovič, predsednik UK ZSMS Mb. (Na srečo je prišel s Katedre in časopisu ni želel slabega. Poleg tega mu je uspeh Katedre dajal težo.) V Delovem primeru je položaj najbrž malo bolj kompliciran, kvalitativne razlike pa najbrž ni.

Da bom jasnejši: mislim, da je Delo dokaj dober časopis. Pa ne zato, ker piše zanj nekaj zelo dobrih novinarjev, ker je v hiši kar prazen zrak in ker se ljudje v dvigalih pozdravljajo — dober je zato, ker mu pustijo. ((Poleti 1983 je bil Teleks dokaj dobra revija. V jeseni so zamenjali uredništvo.)) Govorice pravijo, da tudi z vodilnimi tovariši ni dosti drugače. Da se v Sloveniji lahko vse spremeni čez noč. Živčnost naših gornjih je temu ustrezna.

Sliši se tudi govorica o dogovoru enega naših političnih rodov s srbskim tovarišem Miloševićem. Tudi ni nemogoča hipoteza, da se kakšen avtoritaren politik iz 70. let, ki se sedaj zelo liberalno smehlja, želi prikupiti ljudstvu, da bi se pred pokojem spet enkrat vrnil k političnemu krmilu.

((Statistika — Delo, sobotna priloga, 3/10/87, s.2, Tribuna št. 1, s.3 — kaže, da je Slovenija edina republika v SFRJ (podatki o BiH v omenjeni tabeli so izpred Agrokomerca), ki gospodarsko še plava. Od slovitega Mikuličevega načrta gospodarske stabilizacije lahko najbrž pričakujemo, da bo poskrbel tudi za to. In če Branku ne bo uspelo in se bo le dal prepričati, naj odstopi — kdo lahko reče, da ga ne bo nasledil Branko. (Omenjeni program Branka 1 je v času pisanja še/spet pod embargom za tisk; imam ga sicer na mizi, vendar

ga pri vsem cirkusu še nisem imel časa resno prebrati. Uvod je neumen, v ostalem je bojda 1/3 smiselnega, 1/3 vprašljivega in 1/3 škodljivega. Slišal pa sem, da naj bi za temi 60 listi obstajalo še 400 tajnih listov; in da naj bi se v tem šopu pretegovale hude novice.)

Težava s to slovensko otopljivijo — v njej so se videle celo sledi demokratizacije — je, da se ni lotila (vsaj meni ni znano, da bi se) mehanizma oblasti in represivnega aparata. Uspehu skrbne, dolgoletne politike oblasti in represivnega aparata. Uspehu skrbne, dolgoletne politike razcepljanja ljudstva se ni našlo zdravila (vsaj mislim da ne). Represivni aparat je dobil ukaz »VOLJNO!« in sedaj počiva v sencji, se redi in čaka, da se luč spremeni. Spomnimo se, da je Vladimir Šeks v začetku 70. let kot pomočnik osiješkega javnega tožilca prišel v spor z oblastjo (oz. obratno), ker je začel preiskavo proti policiji zaradi prisluškovanja telefonov in odpiranja pisem. Precej ljudi poznam, ki menijo, da se v Sloveniji (in seveda v vsej ostali SFRJ, kjer da so stvari še hujske) prisluškujejo telefoni in odpirajo pisma. Morda je to res, morda ni, jaz menim, da je. Prav tako menim, da me lahko, če da dovolj pomemben politik zeleno luč, vod policajev premlati do smrti in da ne bo nobeden od njih kaznovan. Morda je to res, morda ni. Prav tako menim, da se mi da na sodišču dokazati, da sem sodeloval v enem od gorenjskih bančnih ropov ali pobil nekaj Trobčevih žensk (če da kdo dovolj zgoraj zeleno luč). Morda je to res, morda ni. Tudi če ni res, je politično nezanemarljiv faktor, da tako mislim — in da nisem edini. Šeksova knjiga kaže, da so se v sosednji republiki takšne stvari še nedavno dogajale — da se morda še dogajajo. Jaz pa trdim, da Slovenija kvalitativno ni drugačna, čeprav bi rada bila.

In zakaj so ljudje takšne kurbe, da delajo take reči, oz. da bi jih delali, če bi jim bilo rečeno? Zakaj so takšni cepci, da pustijo, da drugi vlečejo za vrvice njihovih rok in nog in glav? Zakaj vladajo po tej deželi, kot je pisalo poleti v 7D (če bi Katedra junija natisnila kaj takšnega, bi nas vse zaprli) mafijske svete trojice državnih, partijskih in policijskih šefov?

Ker so nam uvedli teorijo enotnosti oblasti namesto njene delitve? Ker imamo zakone, ki dajejo z eno roko in jemljejo z drugo? Ker so pedagoge skupili in ker novinarje stradajo? Ker je tehnična inteligenca tiho in morajo pisatelji stati sami? Ker ni nikomur do tega, da bi šel še enkrat v gozdove, pa tudi če vojska prevzame oblast in vse zavozji, če je še kaj nezavoženega (po Ljubljani se kotali predlog, da bi študentje predlagali RK ZSMS in RK SZDL, naj sredi novembra skupaj organiziramo demonstracije za civilno vladno; oz., da jih organiziramo sami, če si nihče drug ne bo upal. Če je sploh še čas. Slišal sem obe mnenji, rekel pa bi, da je še čas.)

In zadnji lutkar, kdo je on? Je to morda le strah, ki naj bi bil znotraj votel, zunaj pa naj bi ga nič ne bilo?

Strah pred življenjem, ki ga vsi poznamo in ga vsakdo po svoje kroti?

SAMO RESNIK

* V nekem Bressonovem filmu je kader, kjer skupino zapornikov peljejo s tovornjakom na strehanje, v spremstvu golobradih stražarjev. Obe strani molčita, ni dotikanja pogledov, in oboji se sprasujejo zakaj in nihče ne razume pravega razloga smrti.

331-716

RASTKO MOČNIK NOVI PROREKTOR ZA ŠTUDENTSKE ZADEVE

Pripadaš tisti »rektorski garnituri«, ki je bila izvoljena na podlagi programov dela, na volilnih listah pa je bilo več kandidatov za eno funkcijo. Kaj je po tvojem mnenju Univerza pridobila/izgubila s tako spremljenim volilnim sistemom?

Univerza je pridobila možnost svojega imena vredne prihodnosti – kdo pa je zgubil, lahko uganete, če pogledate, kakšen postopek za volitve rektorja predlagajo teze za »popravo« zakona o usmerjenem izobraževanju. Rektorja naj bi sicer kakor doslej, izvolil svet univerze, a kandidate naj bi predlagal pedagoško znanstveni svet univerze. Njegova sestava še ni podrobneje določena, a na fakultetah naj bi v teh svetih bilo samo 10 (deset) odstotkov študentov. Predsednik PZS na univerzi naj bi bil rektor, na fakultetah pa dekan. O tem, kdo ima pravico evidentirati možne kandidate, ni rečeno nič, močna pa je težnja, da bi to pravico poslej imele samo »višokošolske delovne organizacije«. Študenti bi bili po tem predlogu praktično »out« – ostalo bi jim zgolj zadnje sredstvo, tj. veto na svetu Univerze in – pri volitvah dekanov – na svetih fakultet. Če pomislimo, da so vse novosti pri zadnjih volitvah izbojevali študenti, natančneje njihova organizacija, potem je jasno, da gre tu za nasprotno ofenzivo. A tisti, ki vrača udarec, ni nemara SZDL, ki se je pri zadnjih volitvah gntlemansko umaknila naprednejšim silam – pač pa komite za šolstvo, ki je teze za popravo pripravil. Po mojem se zdaj dogaja reformiranje sil na fronti razrednega boja: tradicionalna državno-partijska politokracija ponuja koalicijo vladajočim skupinam na univerzi, se pravi, univerzitetnim mandarinom. Študente pa skušajo zrinuti v položaj, v katerem bi lahko kimali – ali pa posegli po skrajnih sredstvih. Nekako tako, kakor je v nekem trenutku grozilo študentom v domu FSPN: ali iti v bojkot zaradi jogijev – ali pa v boj proti temeljem sistema. Razmerja gospodstva nas obvladujejo prav s tem, da nas silijo v te nemogoče alternative.

Kako razumeš svojo funkcijo prorektorja za študentske zadeve? Kaj so to študentske zadeve?

Študentska vprašanja so vprašanja univerzitetne prihodnosti univerze. Po dogodkih zadnjega časa je jasno, da prav študenti zastopajo univerzo kot celoto – in da imajo jasno predstavo o tem, kako naj se spremeni, da bo postalo res vse tisto, kar ob raznih prazničnih in protokolarnih priložnostih lahko slišimo. Študenti niso vpleteni v igro ravnostnega med frakcijami vladajoče koalicije v družbi in tudi ne v dvorne spletke na univerzi sami. Zato pa naj njihov interes – kolikor se lahko artikulari, in artikulari se, vsaj zaenkrat, zlasti prek ZSMS –, da jim univerza omogoči kvaliteten študij, da jim omogoči teoretsko delo in neposreden stik z raziskovanjem, da je študij

na ravni vrhunskih in najnovejših dosežkov v strokah... Funkcija, ki jo opravljam, je koordinacijska, daje pa tudi možnosti za sprožanje pobud: razumem jo tako, da skozi mogočno obstrukcijsko mašino, ki ohranja status quo, rinem pobude, ki so bile demokratično sprejete, se pa precej žalostno zgubljajo v živem pesku institucionalne hipertrofije. Sistem deluje tako, da mora sleherni pobuda dobiti blagošlov precejšnjega števila teles – pri tem ji vsako telo posebej lahko le malo pomaga, lahko pa jo uspešno blokira. Ker institucionalni stroj teče v »slow motion«, je za potopitev pobud in celo sklepov zadosti preprosto zavlačevanje. Take razmere prav spodbujajo klikaško delovanje. Hkrati že vnaprej izločijo iz igre ljudi, ki jim gre za »stvar« – produktivni ljudje pač nimajo nikakršnega interesa, da bi se podali v to močvirje dolgovoznega sestankovanja. Uveljavitev programa, s katerim smo bili izvoljeni, bo odvisna od tega, ali se nam bo posrečilo okoli njegove realizacije zbrati fronto študentskih sil in perspektivnega dela univerzitetnih učiteljev in delavcev.

Izoljen si bil na podlagi obsežnega programa dela. Ali ti je v teh nekaj mesecih že uspelo uresničiti katero od točk svojega programa in kako danes gledaš na svoj program?

A. Reformiramo štipendijski sklad Borisa Kraigherja: še naprej in še izraziteje – bo namenjen prebojni konici študentov, mladim kadrom za prenavo univerze in raziskovalnih, znanstvenih moči družbe. Poslej bo sklad podeljeval tri vrste štipendij: poleg običajnih za študij na obeh slovenskih univerzah še štipendije za določen čas za eno- ali dvo-semestrsko izpopolnjevanje na drugih vrhunskih univerzah in institucijah in pa denarne podpore za obisk mednarodnih znanstvenih srečanj. Denar za sklad naj bi poslej pripisovale Zveza skupnosti za zaposlovanje (doslej edini financer), Raziskovalna skupnost in Izobraževalna skupnost; vabimo tudi Kulturno skupnost, ki zaenkrat še noče pristopiti k skladu, a upam, da to ni njihova zadnja beseda. Dobrodošli bodo tudi individualni darovalci z enkratnimi donacijami. Študenti bodo kandidirali kot posamezniki, za natečaj ne bo treba nikakršnega institucionalnega blagoslova, pač pa priporočilo vsaj enega uveljavljenega strokovnjaka. – B. Prizadevamo si urediti položaj tujih študentov; ti so zelo nezadovoljni – in imajo prav. Zlasti status privatnih tujih študentov je precej neurejen, cenno pa plačujejo ti študenti, ki pravzaprav nimajo organizacije, prek katere bi uveljavljali svoje pravice in interese. Siceršnje pomanjkljivosti na univerzi ti študenti prav dramatično doživljajo. – C. Čaka nas ureditev financiranja interesnih dejavnosti študentov: tu gre za delitev prejšnje vsote. Moje stališče je, da naj o tem denarju in o vsebini interesnih dejavnosti odlo-

čajo študenti sami. – D. Vračanje učiteljev, ki so bili z univerze pregnani iz neakademskih razlogov, je v teku; žal se je univerza zadeve lotila nekoliko hipokritsko – kot da bi šlo za »navadne« habilitacije. Zato jih obravnavajo posamič – kot da ne bi univerzitetni svet že verificiral programske odločitve, da je treba to krivico odločno in hitro popraviti. Prepričan sem sicer, da bo do vrnitve preganjenih naposled le prišlo – a žal na način, ki ne kaže zadostne odločenosti, da se kaj takega nikoli več ne sme ponoviti. – E. V programu je tudi krepitev vpliva študentov na notranje univerzitetno življenje; teze za spremembo zakona o usmerjenem izobraževanju njihov vpliv zmanjšujejo. Tu nas čaka še težak boj. – F. V programu je tudi odprava moralno-političnega merila pri habilitacijah učiteljev; od tega seveda ne mislim odstopiti – vendar pa se v duhu programa zavzemam, da se tako imenovano drugo merilo (prvo je strokovno), pedagoško, merilo razširi: zakon mora zahtevati, da je univerzitetni učitelj dolžan sproti vnašati v učne vsebine najnovejša raziskovalna dognanja. To pomeni, da se morajo programi nenehno obnavljati (torej pomeni tudi: drugačen način sprejemanja programov, njihovo neprimerno bolj dinamično prenavljanje), večjo osebno odgovornost učitelja za program in seveda slovitno vključevanje študentov v raziskovanje. Univerzitetno vodstvo se zavzema za znanstveno univerzo: obveza učiteljev, da nenehno obnavljajo programe, je pač ena izmed garancij za tako univerzo.

– Naj pripomnim, da ta program ni »moj«: delno sem ga sicer sestavil jaz v času volitev – a sem se opiral na program predsedstva UK ZSMS, pa tudi na stališča tistih sil na univerzi, ki so nosilci njene razvojne perspektive. Moj prispevek k programu se je že v času evidentiranja navezoval na program pokojnega rektorja prof. Leskovarja in kolege prof. Zupana. Zato je bil program že takrat tako kompleksen, da je presegal vsakršno individualno »videnje«. Z izvolitvijo sedanjega vodstva je program verificiral najvišji univerzitetni organ – univerzitetni svet. Ta program je zdaj program Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Kmalu po tem, ko si prevzel prorektorsko funkcijo, se je tudi na Univerzi pričelo govoriti o mladinskem republiškem radiu. Mladina je o tem že nekaj poročala. Za kaj gre?

Radio Študent si že leto dni neuspešno prizadeva, da bi uredil svoje financiranje. Ob vseh grozotah, ki se dogajajo v Mariboru, je tudi ta, da tam blokirajo nastanek študentskega radia. Neodvisni mladinski programi na lokalnih postajah so odvisni od dobre volje lokalnih oblasti. Na drugi strani: imamo radijsko in televizijsko mrežo, ki je organizirana po načelih realnega socializma; poka-

zalo se je, da so neodvisni mladinski študentski mediji med poglavitnimi dejavniki demokratizacije in odpiranja perspektiv za vsaj malo lepšo prihodnost. Torej: v skupnem interesu tukajšnjega občestva je, da se iz »davkoplačevalskega denarja zagotovi neodvisno financiranje mladinskega in študentskega radia v republiškem okviru, in se te postaje in programe obvarujemo pred komercializacijo in političnimi pritiski. Načrt ima dve fazi: 1. razširitev služnosti Radia Študent in ustanovitev mariborskega programa; 2. sistemsko vpeljava republiške mladinske radijske mreže. – Univerza je pri tem lahko samo iniciator in eden izmed borcev v fronti: potrebovali pa bomo zaveznitvo drugih sil, ZSMS, SZDL (ki je projektu naklonjena) in seveda celotne alternativne scene.

Reforma univerze je danes zelo popularna tema. Kako ti gledaš na to reformo, in ali je reforma sploh potrebna? Kaj naj bi reforma obsegala?

Reforma univerze je seveda izvirno povezana z zloglasno šolsko reformo. Usmerjeno izobraževanje je medtem doživelo debakl, in tako javnost kakor oblast sta spoznali, da je bilo civilizacijski padec. Zato se »reforma univerze« zdaj dogaja v neprimerno boljših okoliščinah in z veliko sprejemljivejših izhodišč. Za to gre velika zasluga obema prejšnjima vodstvom univerze. Vseeno pa ne smemo pasti v cenen triumfalizem. Sile, ki so izsilile šolsko reformo, se v Jugoslaviji krepijo. Nedavna osrednja jugoslovanska proslava obletnice oktobrske revolucije je bila polna sporočil te vrste: napis »oktobe« je bil le v enem jeziku in v eni pisavi izmed številnih jezikov in pisav narodov in narodnosti; videti je bilo samo partijske in državne zastave (mogoče je bila kje vmes tudi sindikalna, a republiških zastavljeno ni bilo); prvoposnetek v velikem planu je TV namnila admiralu ladjeva; in slavnostni govornik je bil Stipe Šušvar, ideolog reforme. Se pomembneje je tole: stari šolski sistem je uničen, usmerjeno izobraževanje je vzpostavljeno, in, kakor vemo, v Jugoslaviji trenutno ni sile, ki bi bila sposobna spremeniti obstoječe stanje. Sklepi šolskega plenuma CK ZKS so bili pomemben korak k popraviljanju prejšnjih napak – a akcijska nesposobnost ZKS skupaj z inercijo veljavnega sistema jih uspešno blokirata. Z dvema, tremi izjemami so na odločilnih položajih v šolstvu še zmerom posamezniki, ki so izsilili usmerjeno izobraževanje; mogoče so si medtem premislili – a javne samokritike niso opravili, pa tudi odločilnih položajev niso zapustili. – Vseeno sem optimist: dosegli smo konsenz o tem, da mora biti univerza avtonomna; da mora biti znanstvena; z nekaj zavzetosti bomo kmalu dobili zakon o univerzi; že teze za spremembo zakona o usmerjenem izobraževanju, ki naj bi začasno uredile razmerja na

rok in brez jasnega koncepta, a vseeno upam, da bo pomagalo v bistvu preusmeriti sedanjo zasnovano projekta. Zaenkrat je projekt zasnovan od »zgoraj« na način politične kampanje – in lahko v najboljšem primeru proizvaja spontano ideologijo sedanje univerzitetne organizacije: pri tem pa bi bilo treba ravno proučiti, kakšna so razmerja med to organizacijo ter produkcijo in prenašanjem znanja (domnevam, da med organizacijo ter produkcijo in prenašanjem znanja ni bistvenih povezav – izjemo tega, da organizacija inhibira produkcijo in formalizira pridobivanje znanja) in pa seveda vlogo, ki jo ima spontana ideologija pri ohranjanju sedanje organizacije (domnevam, da v sedanji ideologiji dominira birokratsko-konservativni element, in da je zato sedanja vladajoča ideologija na univerzi zvest »odsev« prakse sedanjega vladajočega razreda na univerzi). Po mojih ocenah sedanji projekt – seveda s častnimi izjemami – pomaga prej ohranjati obstoječe razmere, kakor iskati kakšne »dolgoročne perspektive«. In za to gre več kakor 15 starih milijard na leto: vsekakor škoda.

Kje te študentje lahko poiščejo, če imajo probleme, povezane s tvojim delovnim področjem?

Težje sem dosegljiv, razloge lahko razberete iz dosedanjega besedila. A službe na rektoratu zelo dobro delujejo, in vsa sporočila, ki jih oddate na telefonsko številko 331-716 me dosežejo. Tam so dosegljivi tudi podatki o sicer eratičnem delovnem času prorektorjev.

SIMONA FAJFAR

univerzi, vsebujejo številne izmed zahtev univerze – in to že zdaj, še preden se je začela javna razprava, ki bo te težnje brčkone okrepila. Boj za novo univerzo je zdaj dosegel višjo raven: doseči bomo morali, da se avtonomija univerze ne bo spremenila v avtokracijo mandarinske univerze. Sedanje težnje, ki jih izražajo tudi teze za spremembo zakona, gredo žal v to smer. Ne odpravljajo npr. činov na univerzi (t.i. »nazivov«), pač pa uvajajo kasto nedotakljivih (rednih profesorjev). Ker se iz notranjih zadev univerze umikajo politične organizacije, z njimi sedanja zamisel tudi izrinja ZSMS, ki je edina organizacija, skozi katero se trenutno artikulirajo interesi in stališča študentov. Sedanje teze ne gledajo na univerzo kot na skupnost učiteljev in študentov. Neprimerno večje zakonske garancije bi potrebovali, da bi dosegli, da bi učitelji kvalitetno opravljali svoje delo. Na Slovenskem ni prave konkurence, hkrati pa je dosedanje financiranje učitelje demoraliziralo, da so si iskali dodatnih dohodkov zunaj univerze. Oblast se sicer zadnje čase ni več neposredno vtikala v univerzitetne zadeve, vendar so prejšnje demonstracije moči in nekakšna umetno ohranjena atmosfera zastrašenosti politično pasivizirale boljši del učiteljstva. Vse skupaj je hudo prizadelo kvaliteto univerzitetnega procesa. Če k temu prištejemo okostenele hierarhične odnose, potem je strah pred mandarinsko univerzo utemeljen. Te nevarnosti ni mogoče frontalno odstraniti; pač pa s pretehtanimi številnimi »lateralnimi« ukrepi: npr. z obvezo, da

vsak univerzitetni učitelj vsako leto v okviru vseh svojih predavanj (pri različnih predmetih) odpredava nove snovi vsaj v obsegu enega letnega kurza; s krepitvijo akcije »2000 raziskovalcev« in sploh z ustrezno organizacijo raziskovalnega dela: npr. tako da bi za financiranje raziskav kandidirali skupaj mentorji in študenti, da bi bile raziskave krajše, natančneje opredeljene in sprotno kontrolirane (sistem t.i. »small grants«); z institucionalizacijo vpliva študentov na vsebino kurikulumov in na ocenjevanje učiteljev; z razbremenitvijo učiteljev, s prenosom rutinskih opravil in predavanj na stažiste – in z ustrezno zaostritvijo zahtev do učiteljev. Ipd. sleherni izmed teh ukrepov vsebuje skrite pasti – a mogoče bi v ustreznem »svežnju« lahko imeli pozitivne učinke.

Univerzitetni moške se danes – kadar govorijo o perspektivah univerze – sklicujejo na Projekt dolgoročnega razvoja visokega šolstva. Kakšna je tvoja ocena »Projekta«? Ga je mogoče še dopolniti, spremeniti?

O projektu nimam dobrega mnenja. Kritiko bom predstavil na posvetovanju, ki bo v Krškem 19. in 20. novembra; kdor bo prispeval diskusijski poseg v obsegu do 10 tipkanih strani, temu bo organizator – Center za razvoj univerze – plačal stroške prevoza in bivanja. Informacije dobite po telefonu: 213-316, ali osebno na CRU, Trg osvoboditve 15. Posvetovanje je sicer nekam od

Reški mladinski list VAL prinaša svežino morja v obliki aktualnih in atraktivnih tem za vse starosti!
Letna naročnina na VAL ti zagotavlja 33,33 % popusta. Dvajset števil VALA bo prispelo na tvoj naslov, če vplačaš 4000 dinarjev na žiro račun OK SSOH Rijeka 33800-678-801, z oznako »za VAL«. Kopijo položnice in naročilnico pošlji na naslov:
VAL (oddelek za prodajo), Korzo 2a/1, 51000 RIJEKA

ZELO ATRAKTIVNA NAROČILNICA VAL RIJEKA PARIS TOKIO

IME IN PRIIMEK: _____
NASLOV: _____
ŽELIM IZVODOV. _____
VPLAČAL SEM DINARJEV. _____
DATUM: _____ PODPIS: _____

Biblioteka omladinskega lista Val vam predstavlja novo knjigo z naslovom POGLEDOM U RIJEČ.
Gre za časopisno koncipirano izdajo, v kateri so predstavljeni različni problemi s področja književnosti, kulture in medijev, večji del pa je posvečen mladinski ustvarjalnosti. S to naročilnico je knjiga 30 % cenejša.
Vplačaj 1000 dinarjev na žiro račun OK SSOH Rijeka 33800-678-801, z oznako »za Pogledom u riječ«. Kopijo položnice in naročilnico pošlji na naslov: VAL, Korzo 2a/1, 51000 Rijeka

Naročilnica POGLEDOM U RIJEČ
IME IN PRIIMEK: _____
NASLOV: _____
ŽELIM IZVODOV. _____
VPLAČAL SEM DINARJEV. _____
DATUM: _____ PODPIS: _____

FREEMAN DYSON: ČAROBNO MESTO

Majhen deček s knjigo, visoko v drevesu. Ko sem imel osem let, mi je nekdo dal *Čarobno mesto* Edith Nesbit. Nesbit je objavila več drugih otroških knjig, ki so bolj slavne in bolje napisane, a to knjigo sem imel rad in je nisem nikoli pozabil. Pri osmih letih v njej nisem bral globokih pomenov, vedel pa sem, da je nekaj posebnega. Zgodba ima enoten arhitektonski načrt, pokrit s prelivom nore logike. Druga knjiga, ki sem jo bral spet in spet, *Čarovnik iz Oza*, ima iste kvalitete. Osemletnik že ima občutek za takšne stvari, tudi če porabi večino svojih budnih ur za plezanje po drevu. *Čarobno mesto* ni samo pripovedka o nekkih norih otrocih. To je zgodba o norem veselju. A tedaj nisem videl, da močno spominja na tole, v katerem živimo.

Edith Nesbit je bila v vseh pogledih izjemna ženska. Rojena leta 1858, je bila domača z družino Karla Marxa in postala je revolucionarna socialistka, dolgo preden je to prišlo v modo. Preživljala se je s pisanjem in vzgajala je veliko družino otrok različnih očetov. Hitro je odkrila, da je njeno preživetje odvisno od sposobnosti, da piše čudovite buržoazne zgodbe za otroke bogatih. Njene knjige so se dobro prodajale in preživela je. Sprejela je nekaj kompromisov z viktorijansko dostojnostjo, ni pa izgubila svojega ognja. *Čarobno mesto* je napisala 1910, ko je imela dvainpetdeset let. Njeni osebni spopadi so bili tedaj že mimo in na svet je lahko gledala z določenim filozofskim mirom.

V knjigi so tri teme. Junak glavne je sirota, Philip, ki ostane sam v veliki hiši in v igri iz viktorijanske šare zgradi mesto. Neke noči odkrije, da je njegovo mesto zraslo do prave velikosti, polno je pravilčnih ljudi in živali in on sam mora živeti v njem. Ko pobegne iz mesta, tava po deželi naokrog. Tam ohranjene in povečane stojijo vse hiše in gradovi, ki jih je kdaj v igri zgradil. Knjiga opisuje njegove pustolovščine, ko se spotika po tem svetu povečanih sadov svoje lastne domišljije.

Druga tema se odprto ukvarja s tehnologijo. V čarobnem mestu velja, da lahko dobiš vse, česar si zaželiš. A ta zakon spremlja posebno pravilo o mašineriji. Če si zaželiš kakšen stroj, si ga dolžan imeti in ga uporabljati do konca svojih dni. Philip se temu pravilu srečno izmuzne, ko si lahko zaželi ali konja ali kolo in se odloči za konja.

Tretja tema so neka stara prerokovanja, ki napovedujejo prihod Darovalca in Uničevalca. Po deželi se potikajo razne zle sile in naloga Darovalca je, da jih premaga. A namenjeno je tudi, da bo prišel Uničevalec, da se upre Darovalcu in pomaga silam teme. Pri začetku Philipa osumijo, da je on Uničevalec. Očisti se šele z vrsto vse plemenitejših dejanj, zavoljo katerih ga končno proglašajo za Darovalca. Medtem odkrije tudi pravega Uničevalca, pestunjo, žensko iz nižjih slojev, ki jo je Philip vedno sovražil. Nesbit pokaže kje so njene prave simpatije samo enkrat, na koncu knjige. »Rekla bom, kar mislim, pa če bom umrla za to,« pravi Uničevalka, ko čaka, da ji izrečejo kazen. »Ti ne razumeš. Nikoli nisi služil, da bi videl, kako drugi dobijo vso mast in ti same kosti. Kako misliš, da ti je, ko veš, da bi morala biti samo rojena v gosposki hiši namesto v delavskem bloku, pa bi me vzgajali kot mlado damo in bi nosila lepe svilene nogavice?« Se osemletnik takrat razume, da so Philipove herojske vrline prazna slama in da je pestunjinu junaško kljubovanje prava stvar. V nepravilnem svetu se vlogi Darovalca in Uničevalca zabišeta. »Ne mislite, da sem prišel, da prinesem mir na zemljo,« je rekel Jezus. »Prišel sem, da prinesem meč, ne miru.«

Ne vem, kako globoko je Nesbit zavestno napisala *Čarobno mesto* v alegorijo človeškemu

življenju. Šele potem, ko sem se spustil z dreves in sem okusil radosti in grenkobe oblikovanja v znanstveniku, sem pričel premišljati o čarobnem mestu in videti v njem odsev velikega sveta, v katerega sem vstopal. Vanj sem padel nenadoma, kakor Philip. Ta veliki svet je bil poln človeških tragedij, kamorkoli sem pogledal. Prišel sem na oder in se videl, kako igram vloge, pol resne in pol bedaste, in tako se je nadaljevalo vse do slej.

V tej knjigi skušam opisati ljudem, ki niso znanstveniki, kakšen je videti človeški položaj nekemu, ki je. Delno bom opisoval, kakšna je videti znanost od znotraj, delno bom razpravljal o prihodnosti tehnologije. Delno se bom prival skozi etične probleme vojne in miru, svobode in odgovornosti, upanja in obupa, kot pač vpliva znanost nanje. Vse to se deli slike, ki jo je treba videti kot celoto, da se jo da razumeti. Nobenega smisla ne vidim v ločevanju znanosti od tehnologije, tehnologije od etike, etike od vere. Tukaj govorim neznanstvenim ljudem, ki imajo končno odgovornost, da vodijo rast znanosti in tehnologije v kreativne namesto v destruktivne smeri. Če naj vi, neznanstveni ljudje, uspete v tej nalogi, tedaj morate razumeti naravo živinčeta, ki ga skušate obvladati. Ta knjiga vam bo skušala pomagati, da razumete. Če vas bo samo zabavala ali zmedla, ji ni uspelo, a če vas ne bo ne zabavala ne zmedla, ji je uspelo še manj. Za vse globoke človeške probleme velja, da se jim ne smeš približevati brez nekaj humorja in nekaj zmedenosti. Znanost ni izjema.

Moji kolegi v družbenih znanostih veliko govorijo o metodologiji. Jaz jo raje kličem stil. Metodologija te knjige je raje literarna kot analitična. Pri vpogledu v človeške zadeve si raje kot s sociologijo pomagam z zgodbami in pesmimi. To je posledica moje vzgoje in ozadja. Ne znam uporabljati modrosti sociologov, kajti ne govorim njihovega jezika. Kadar vidim znanstvenike, ko se vpletejo v javne zadeve in poskušajo svoje tehnično znanje uporabiti politično človestvu v dobro, se spominjam besed pesnika Miltona: »Ne morem slaviti zapečarske in plašne vrline, neuhajene in neizrečene, ki se nikdar ne počene ven, da vidi svojega nasprotnika.« Te besede, napisane tristo let tega, še stojijo v spomenik človeški izkušnji, upanju in tragediji. Odzvanjajo z odmevi Miltonove poezije, njegovega boja za svobodo tiska, dolgih let dela za stvar upora proti monarhiji, slepote, političnega padca, končne odrešitve v pisanju *Izgnubljenega raja*. Kaj lahko še rečeš, da ne bo ob tem ceneno in plehko? Najprej smo človeška bitja, šele potem znanstveniki. Vpletamo se v politiko ker znanje rodi odgovornost. Borimo se, kot pač moramo, za to, kar verjamemo, da je prav. Pogosto nam ne uspe, kot Miltonu ni. Kaj naj še človek reče?

Dobrišen del te knjige je avtobiografski. Ne opravičujem se za to. Svojega življenja nimam za posebno pomembnega ali zanimivega za kogarkoli razen mene samega. O svojih izkušnjah pišem, ker ne vem toliko o izkušnjah nikogar drugega. Skoraj vsak znanstvenik iz moje generacije bi lahko povedal podobno zgodbo. Pomembna stvar, zame, je, da so veliki človeški problemi problemi posameznika in ne množice. Da bi razumel naravo znanosti in njenega odnosa do družbe, mora človek proučiti posameznega znanstvenika in njegove odnose do sveta okoli njega. Najboljša pot med etične probleme znanosti je študij resničnih dilem, ki so jih doživeli resnični ljudje. Ker so podatki iz prve roke najbolj zanesljivi, bom začel s pisanjem o stvarih, ki so se zgodile meni samemu. To je še ena posledica

tega individualističnega predsodka, zaradi katerega pogosteje prisluhnem pesnikom kot ekonomistom.

Dokončati moram še, kar sem govoril o *Čarobnem mestu* in njegovih treh temah. Kar preveč očitno je, da živimo v svetu preraslih igrač. Nikolaus Otto se par let igra z malim bercinskim motorjem in – glej! – že vsi vozimo avte. Wallace Carothers se zatopi v kondenzacijske polimere in – zing! – vsako delavsko dekle nosi najlonske nogavice, tako čedne kot tiste svilene, ki so bile 1910 Nesbitovi osvojeni simbol privilegijev gornjih slojev. Otto Hahn in Fritz Strassman se zabavata z analitično radiokemijo in – bum! – sto tisoč ljudi v Hirošimi je mrtvih. Isti primeri tudi predstavljajo pravilo Nesbitove o posledicah želji po mašineriji. Ko si si enkrat zaželel avtov, najlon in jedrskih orožij, so s tabo za vselej in ne moreš se jih več znebiti. Vseeno pa je med našim in Philipovim svetom neka velika razlika. V njegovem svetu so se povečani pojavili vsi gradovi, ki jih je kdaj zgradil. V našem se tisoči znanstvenikov igrajo z milijoni igračk, le redke od njih zrastejo. Večina tehnoloških podvigov ostane med igračami, zanimivimi le za specialiste in zgodovinarje. Maloštevilni spektakularno uspejo in postanejo del naših življenj. Celo s prednostjo kasnejše modrosti je težko doumeti, zakaj je neka tehnologija silovito uspešna, druga pa že v zibki izdihne. Drobne razlike odigravo odločilne vloge. Ko se je Otto Hahn 1938 spotaknil ob razcep jeder, še sanjal ni o nuklearnih orožjih in sploh ni slutil, da utira nevarno pot. Ko je sedem let kasneje zvedel za Hirošimo, ga je to tako prizadelo, da so se prijatelji bali, da se bo sam ubil.

Znanost in tehnologija sta nepredvidljivi, kot so vse izvirne stvaritve človeškega duha. Če bi poznali zanesljive postopek, da označimo dobre in slabe igračke, bi bilo prav lahko modro usmerjati tehnologijo. A redko lahko vidimo dovolj daleč naprej, da bi vedeli, katera pot vodi v pogubo. Vsakdo, ki se ukvarja z veliko tehnologijo, pa naj jo pospešuje ali zavira, kocka s človeškimi življenji.

Znanstveniki niso edini ljudje, katerih intelektualne igračke znajo nenadoma eksplodirati in porušiti cesarstva. Tudi filozofom, prerokom in pesnikom se to dogaja. Dolgoročno so tehnološka orodja, ki nam jih znanstveniki polagajo v roke, lahko manj pomembna od ideoloških ciljev, za katere jih uporabljamo. Tehnologija je močna, a svetu ne vlada. Nesbit je še doživela, da so desetini človeštva vladale ideje, ki jih je nič, ki ga je njena družina poznala kot »Starega Nicka«, razvil v svojih dolgih tihih dneh v Britanskem muzeju. *Starj Nick*, alias Karl Marx, je bil tast njenega prijatelja Edwarda Avelinga.

Marxa so še za življenja videli v nadnaravni veličnosti in po smrti je postal Darovalec za eno polovico sveta in Uničevalec za drugo. V človeški duši je globoko zakoreninjena težnja, ki gradi mite o Darovalcih in Uničevalcih. Kot ostali miti imajo tudi ti osnovo v resnici. Svet znanosti in tehnologije se morda na površini zdi racionalen, a pred temi miti ni imun. Velike postavbe v znanosti imajo neko svojstvo, neko intenzivnost volje in značaja, ki jih ločuje od običajnih znanstvenikov, kot je Marx drugačen od običajnih ekonomistov. Kakor ne bomo razumeli dinamike politične ideologije, nam bo tudi dinamika znanosti in tehnologije tuja, če bomo ignorirali prevladujoči vpliv mitov in simbolov.

Imel sem srečo, da sem poslušal ekonomista Johna Maynarda Keynesa, ko je nekaj let pred smrtjo predaval o fiziku Isaacu Newtonu. Keynes je bil takrat že sam legenda, hudo bolan in

upognjen pod težko odgovornostjo kot ekonomski svetovalec Winstona Churchilla. Utrgal si je nekaj ur od uradnih dolžnosti, da se je posvetil svojemu hobiju, študiju Newtonovih neobjavljenih rokopisov. Newton je imel svoje zgodnje pisarije do konca življenja skrite v veliki škati, kjer so ostale vse do nedavnega. Keynes nam je govoril v isti stari zgradbi, kjer je Newton živel in delal pred 270 leti. V starodavni, temni, mrzli sobi, okna zastrta z zavesami za zatemnitev, se je majhno občinstvo zgnetlo okoli krpe svetlobe, pod katero je ždela Keynesova izčrpana postava.

Govoril je s strastno intenzivnostjo, ki jo je še poudarjal njegov blede obraz in temačnost okoličice. Tukaj je nekaj odlomkov:

»Ko človek razmišlja nad temi čudnimi zbirkami, se zdi lažje razumeti – in upam da to razumevanje ni spačeno v drugi smeri – ta nenavadni duh, ki ga je Hudič skušal, v času ko je med temi zidovi našel toliko odgovorov, naj verjame, da lahko doseže prav vse skrivnosti Boga in Narave z golo močjo razuma – Kopernik in Faust v enem telesu.

Velik del papirjev, sodeč po pisavi so to najzgodnejši, se ukvarja z alkimijo – transmutacija, kamen modrosti, eliksir življenja.

V vseh teh neobjavljenih delih o alkimijskih in teoloških vprašanjih vidimo skrbno učenje, natančno metodo in izjemno treznost izjav. Prav tako razumna so kot Principia, le snov in namen sta magična.

Zakaj mu pravim čarovnik? Zato, ker je na vse vesolje in na vse, kar je gledal kot na uganko, skrivnost, ki se jo da prebrati, če se z golo mislijo lotiš določenih sledi, določenih mističnih znakov, ki jih je Bog posejal po svetu, da bi filozofski bratovščini omogočil nekakšen lov za zakladi... In res je rešil uganko nebes. In verjel je, da bo s temi istimi močmi svoje domišljije rešilo uganko božanskega, uganko preteklosti in prihodnosti, kot je usojena, uganko elementov in njihovega nastanka iz začetne snovi, uganko zdravja in nesmrtnosti.

Res je, Newton je bil skrajni primer. Ko sem povzel te Keynesove misli nisem hotel reči, da bi moral vsak velik znanstvenik porabiti polovico svojega časa za magične traparije. ZLi pa se mi, da bo vsak transcendentno velik znanstvenik prav verjetno imel osebne lastnosti, ki jih bodo navadni ljudje imeli za v nekem smislu nadčloveške. Če mu ne bi bila dana izjemna moč osebnosti, ne bi mogel storiti tega, kar je storil v znanosti. Tako ni presenetljivo, da tradicionalna mitologija povezuje podobo znanstvenika s podobo maga. Magi so bili duhovni davne zoroastrovske vere v Perziji, in beseda »magičen« je nastala iz njihovega imena. Mit o znanstveniku – magu je dosegel najbolj celostno obliko v legendi o Faustu, učenjaku, ki je prodal svojo dušo hudiču za okultno znanje in magično moč. Do neke mere še vedno vsi verjamejo v to legendo. Če rečeš, da je nek kos tehnologije faustovska kupčija, vsakdo razume, kaj misliš. Nekje pod nivojem razumskega dokazovanja je mit še živ.

Govoril bom o nekaterih znanstvenikih, ki so našli pri ljudeh ime darovalcev ali uničevalcev. Takšna imena so pogosto minljiva ali celo neumna, a brez pomena niso. Kažejo razumevanje ljudi, da je nekdo storil nekaj pomembnega. In to, da javnost vidi izjemno osebnost teh ljudi. Največji in najbolj resničen darovalec v času mojega življenja je bil Einstein. Njegova posebna vrtilina je bila splošno priznana, čeprav je v besedah ni lahko opisati. Ne bom govoril o njem, saj ga sam nisem poznal in ne morem ničesar dodati temu, kar so rekli že drugi.

V čarobnem mestu ne žive le darovalci in uničevalci, tod prebiva še velika množica poštenih obrtnikov, delavcev in pisarjev.

Dobri del radosti v znanosti je radost spretnih delavcev ob dobro opravljenem delu. Mnogi od nas smo srečni, če preživimo svoj čas v skupnih naporih, kjer je zanesljivost pomembnejša od izvirnosti. Veliko zadovoljstvo je, graditi dobra orodja, da jih drugi ljudje lahko uporabljajo. Nismo vsi talenta ali ambicije, da bi postali pri-

madone. Naše skupno spoštovanje kvalitete je bistveni faktor, ki ohranja zdravje znanosti. Vsakdo je ponosen na kvaliteto svojega dela, obenem pa pričakujemo grobost svojih kolegov, če damo iz rok kaj plesnivega. V zavesti, da je kvaliteta cenjena, imajo tudi rutinska dela svojo vrednost.

Tristo enainštirideset let tega je pesnik John Milton napisal govor z naslovom *Areopagitica*, namenjen angleškemu parlamentu. Zagovarjal je svobodo nenadzorovanega tiskanja. Izbral sem nekaj odstavkov iz tega teksta, ki govore našim stiskam danes, kajti zdi se mi, da je strah sedemnajstega stoletja pred moralno okužbo z duha zavajajočimi knjigami primerljiv s strahom našega stoletja pred fizično okužbo s patogenimi mikrobi. Ne tedaj ne zdaj ta strah ni prazen. 1644, ko je Milton pisal, se je Anglija pravkar izvlekla iz dolge in krvave državljanske vojne, in tridesetletna vojna, ki je uničila Nemčijo, je imela še štiri leta pred seboj. To je bilo stoletje verskih vojn, ko knjige niso le kvarile duš, temveč tudi mrcvarile telesa. Angleški parlament je z vso pravico gledal v dovoljenju knjigi, da gre svobodno v svet, smrtno nevarno in ireverzibilno tvegajo. Milton pa je trdil, da je to tveganje vseeno treba sprejeti. Prosim vas, da premislite, ali nima njegovo sporočilo pomena tudi za naše lastno stoletje, če besedo »knjiga« zamenjamo z besedo »eksperiment«.

Prvič, Milton je bil pripravljen zatreti očitno hujskaške in bogokletne knjige, kot smo mi pripravljene prepovedati očitno nevarne eksperimente.

»Ne zanikam, da mora biti Cerkev in Skupnosti v kar največjo skrb, da strogo gleda, kako se obnašajo knjige in da jih potleje, če greše, kakor ljudi obsodita, zapreta in kar najostreje kaznujeta. Vem, da so tako trdožive in tako silno plodne kot tisti pravičniki zmajevi zobje, in da lahko zrasejo iz njih oboroženi možje, če jih razseješ po deželi.«

Ključna beseda v Miltonovi izjavi je »potleje«. Nihče ne bi smel obsojati in zapirati knjig, dokler niso naredile kakšne škode. To, čemur je Milton nasprotoval je bila že vnaprejšnja cenzura, ki bi knjigo zatrla, še preden bi prišla na svetlo.

Zatem se je pesnik lotil srca problema, ko zakon omejuje hkrati dobro in slabo:

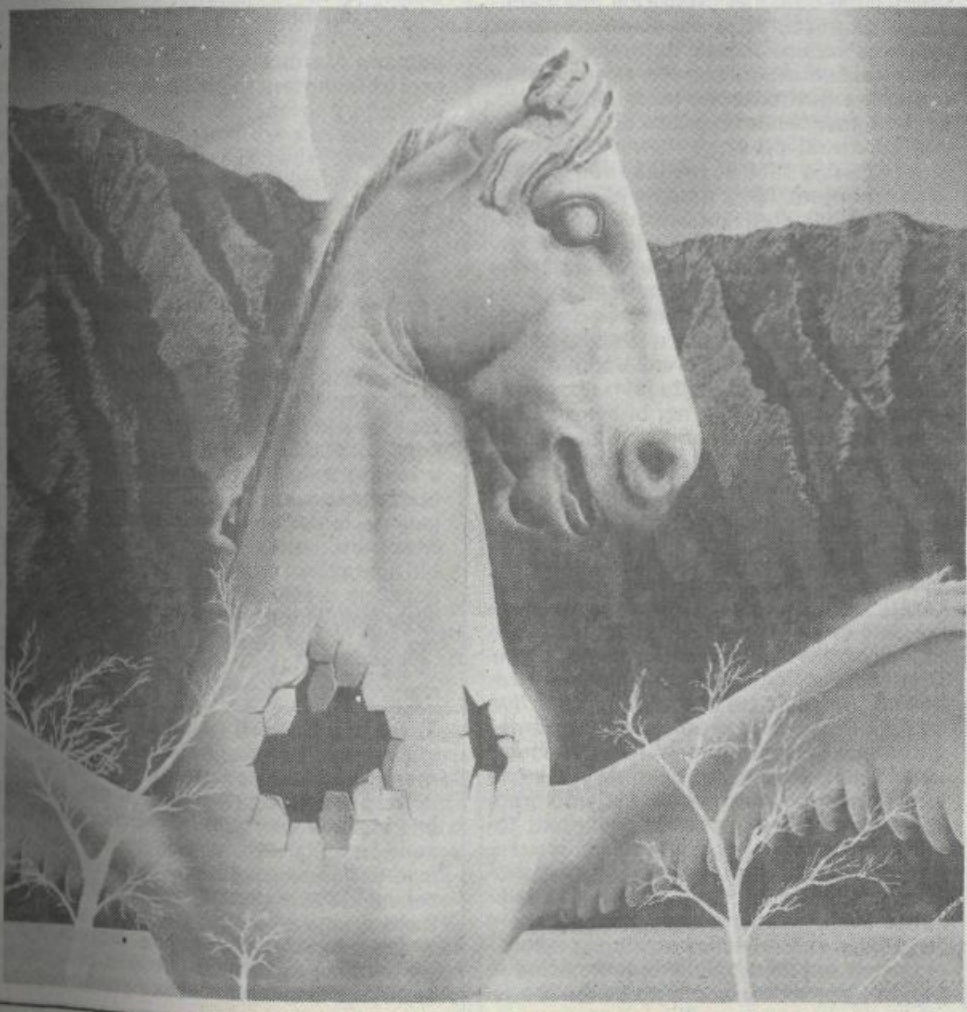
»Denimo, da bi lahko po tej poti zatrl greh; pogledjmo, koliko zatremo greha, in koliko dobrega; kajti snov obeh je ista. Odstrani jo, in bosta izginila.«

Naj navedem še odstavek o Galileu, saj se je njegovo ime pogosto pojavljalo v debati v re-kombinantni DNA. Ti stavko kažejo, da je bila povezava med utišanjem Galilea in plahnenjem intelektualnega življenja v Italiji sedemnajstega stoletja očitna že sodobnikom in da si je niso izmislili molekularni biologi današnjega dne.

»In da vas kdo ne prepriča, lordi in poslanci navadnega ljudstva, da so ti argumenti, kako učeni ljudje ob takih ukazih izgube pogum, le navidezni, bi lahko povedal, kaj sem videl in slišal v drugih deželah, kjer strahuje ta vrsta inkvizicije. Sedel sem med njihovimi učenimi možmi, kajti imel sem to čast, in govorili so mi, kako srečen sem, da sem se rodil na takšnem kraju filozofske svobode, kot se jim je zdelo Anglija, hkrati pa so le stekali nad servilnim položajem, v katerega so privedli znanje pri njih; kajti to da je udušilo slavo italijanskega duha, in sedaj že toliko let ni bilo napisane nič, le hvalnice in plesnivosti. In tamkaj sem našel in obiskal slavnega Galilea, ostarelega, jetnika inkvizicije, ker je o astronomiji mislil drugače kot frančiškanski in dominikanski dovoljevalci.«

Ko se trudimo s trajnimi problemi, kako spraviti svobodo posameznika z javno varnostjo, nam bo morda modrost velikega poeta boljši vodnik kot računi o tveganju in koristih.

p.: SAMO RESNIK

NÜRNBERŠKI PROCES II

1. Le pogovor, ne pa aretacija

Fundamentalistična zaplemba **Katedre** se je izkazala za napako sodstva, kajti tisti, ki so se sklicevali na zakone, so jih kršili, še bolj kot pa tisti, ki naj bi jih kršili. Sporna zaplemba in osebni dogovori s tiskarno so pokazali na luknje v aparatu sodstva, pa tudi na luknje v zakonih samih. **Hamdija Pozderac**, kateremu je **Šešelj** na naslovnici očital plagiatorstvo in dajal nasvete, kako naj se vede v zaporu, je nenadoma (?) začuda postal objekt, katerega mariborski sodniki ne morejo več štiti, njegovo osebno dostojanstvo in čast sta postala vprašljiva, funkcija, na katero so se sklicevali, pa je šla pozlu. Zaplemba je bila utemeljena tudi s spornim (?) tekstom **Dragice Korade**, ki je blago rečeno, pokazala tovarišu **Miršiču**, da zakona glavo za zob ne gre vedno prenašati v družbeno prakso. V nadaljevanju pa je podvomila v učinkovitost milice, ki je prepustila mesto na milost in nemilost vandalom. Posledice so bile objavljene, tožilstvo pa ni podalo niti enega samega dokaza za netočnost njenih trditev. Pisanje Koradejeve je bilo apriori odbito kot neustrezno, ni pa bilo zavrnjeno.

Samo **Resnik** je užalil *družbenopolitično skupnost*. Če je takšna institucija lahko užaljena zaradi 250 kv. cm popisane prostora, je to samo dokaz njene prakse. Spopasti se je potrebno s problemom, zakaj je bila reakcija na ta članek tako besna. Vzroki so znotraj opisanega, znotraj mariborske DPS, vzrok je kronična nemoč. **Make-up**, kakršnega si privoščiti, degradacija **Resnika** na primer, ta vtis še pogloblja, saj enega človeka res ni tako težko postaviti pred sodišče. Čeprav mi sam **Resnik** očita marsikaj, in tudi jaz njemu ne ostajam dolžna, pa se velja v njegovem primeru spomniti na znano **Tayellerandovo maksimo**, ki pravi ... »dajte mi govor, in najpoštenjšega človeka, pa mu bom povezal dve ali tri besede, ki ga bodo prignale na vešala...«

Isti izrek bi lahko uporabili tudi v primeru odgovornega urednika Katedre, proti kateremu bo ravno tako kot proti Koradejevi in Resniku stekel postopek, **Igorja Mekine**. Njegov uvodnik **Spoštovani javni tožilec, cenjeni gospodje sodniki ...** je nov lep šolski primer za nesposobnost sodstva. Če bi Mekini očitali, da udarja po celotnem sodstvu, bi bila vsa stvar povsem razumljiva, tako pa so mu obesili za vrat, da se njegovo pisanje nanaša le na mariborsko sceno. Kakšen lokalpatriotizem! Katarza tega obtožnega predloga pa je misel, da je kaznivo objavljati izjavo ljubljanske študentske organizacije o mariborskem sojenju, ki jo je podpisalo **P UK ZSMS** Ljubljana.

Sirijo pa se tudi govorice, da bo naknadno obtožni predlog podan tudi proti **Petru Dobrili-Pecu**, ki je bil pred kratkim povabljen na šesturni pogovor v prostore mariborskega UNZ-ja. Že sam akt miličnikov, ki

so se nekompetentno obnašali do omenjenega novinarja, za katerega njegovi prijatelji in sorodniki *kar nekaj ur niso vedeli, kam je izginil, kar ni bilo jasno tudi tožilstvu*, je vreden obsodbe. Vprašanja, ki so mu bila zastavljena, spadajo v arzenal stalinističnih prijemov pranja možganov, ne pa v kak kulturni dialog. Če namreč kogarkoli zanima, kdo je v uredništvu Katedre, si to lahko prebere v kolofonu, vse osebe pa lahko tudi javno vidi v prostorih Katedre.

Mariborsko sodstvo postavlja pod vprašaj vse, le lastnega delovanja ne. **Nedotakljivost** odločitev, ki jih sprejema, je **nujnost** situacije, kajti brez te nuje/protidokazov se čevelj ne obuje/ dokaže zmotnost mnenj posameznikov.

Vest, ki smo jo lahko prebrali v **Delu dne 31. 10. 1987**, namreč da Temeljno sodišče Maribor predlaga, naj bi obtoženim novinarjem in urednikom Katedre sodilo **drugo sodišče**, bi lahko kratko malo označili za **sprenevedanje**. Ne obstaja namreč samo nelagodje v kulturi, obstaja tudi v politiki, in takrat, ko bi se to utegnilo začuti, se je potrebno sprenevedati. Absurdne utemeljitve obtožnih predlogov nas napeljujejo na misel, da je popolnoma vseeno, kje se bo sodilo. Obstaja namreč dvom, da bi še kakšno drugo sodišče sprejelo tako **majavo argumentacijo** in se šlo sojenje, kajti ob sposobnem branilcu obtoženih, se ves konstrukt predlogov zruši. V čem je štos? **Obstaja namreč razlika med trditvijo in mnenjem**. Moje mnenje je, na primer, da na naši fakulteti nihče noče stopiti v ZK. O.K., trditev pa je, če na podlagi podatkov o vstopu novih članov v ZK v nekem okolju trdim, da se to število permanentno povečuje. V tem primeru moram kot avtor trditve pristati, da mi na sodišču izrečejo kazen, če moji izračuni niso pravilni. Vzemimo tekst **Koradejeve (To je bila javno izrečena smrtna obsodba)**, kjer naj bi avtorica nameravala objaviti mnenje, da policija ni sposobna zaščititi občanov pred akcijami podzemlja, čeprav naj bi bila obveščena o izgredih. Prosim, da se ta stavek jemlje z rezervo, ker je del ustnega izročila, kajti **originalnega teksta** – nimam. Skratka, če kdo hoče Koradejevi oponirati, ji mora dokazati, da je policija reagirala pravočasno. Šele takrat in ob prisotnosti tega dokaza naj bi bila Koradejevi izrečena kazen. Drugače sodišče krši znano delitev **svoboščin in pravic po statusu**, in sicer dve od njih. Prvo, kar je kršeno, so **pravice negativnega statusa**, namreč tiste, na osnovi katerih se država ne sme vmešavati v človekovo osebno sfero, kamor štejemo predvsem svoboščine in pravice osebnosti, torej tudi mnenje nekoga. Drugo, kar je kršeno, je **pravica aktivnega statusa**, na osnovi katere in s pomočjo katere človek uveljavlja svojo politično aktivnost v javnem življenju in se uveljavlja kot subjekt odločanja. Sem spadajo politične svoboščine in pravice. Vemo, kaj je to in da svobodno pi-

sanje spada zraven. Kršenje teh dveh vrst pravic pomeni torej kršenje temeljev, na katerih sloni naša Ustava.

Pri vsem tem pa je relevanten še en argument, zakaj lahko obstaja mnenje, da se mariborsko sodstvo spreneveda. Če je že očitalo Mekini, da žali njega, potem je prav, da se stvar razčisti tam, kjer je bila izrečena – v Mariboru, čeprav je jasno, da so izrekli tožilci. Vtis, ki se ga poizkuša ustvariti, namreč da je Maribor užaljen, ne zdrži preverjanja »dvomov«, da bi kdo utegnil na primer misliti, da bi se sodišče zaradi sistemske povezave med organi za notranje zadeve ter med sodiščem v primeru Koradejeve ne odločalo nepristransko, čeprav se tako mnenje lahko pojavi tudi v primeru, da bo Koradejeva spoznana za krivo. Pomislek, povsem heretičen je njegov značaj, ki se nam avtomatično zasveti v mislih, kdo lahko prvič garantira, da drugje sodstvo in policija nista povezana, in drugič, da če že verjamemo, da sta povezana, kakšna je eksplicita vest v Delu, **kdo lahko zagotavlja nepristranskost?** Je to samo drugi kraj? Ta logika je nesposobna obstati na svojih majavih nogah toliko, kolikor potegnemo na plan temelje sodnega sistema pri nas in preučimo sodno hierarhijo. V tem primeru postane Maribor kot kraj sojenja sam po sebi irelevanten. In tretjič, vest v Delu nam implicite sporoča, da **Dragica Korade** bo spoznana za krivo. Način govorjenja »pa se utegne ...« če, ki sam v sebi nosi strahovit manko, zapolne ta manko s puritansko čistunsko mislijo, da bo sodstvo de facto nepristransko, čim ne bomo govorili o sodstvu v Mariboru. Zato nam kot četrtič ta vest v Delu dejansko implicira dvom o tem, če omenjeni nepristranskosti. **Javnost**, ki je prevečkrat izrabljena kategorija, je uporabljen kot subjekt, ki bi lahko zapadel krivo vero. Javnosti ni potrebno, da skrb zanjo sodišče, javnost lahko skrbi sama zase, če ji je to dopuščeno. In tukaj je izrabljena kot plašč, pod katerim se skriva **dvom v lastno delo in neprepičanje v pravno** **nost tistega, kar se počne**. Se enkrat – sojenje je lahko objektivno samo in zgolj v Mariboru, kajti le ljudje, ki so tam, sme biti postavljeni na dražbo pravilno-nepravilnega, na dražbo, ki oceni pravilnost njihovega delovanja. Sistem **Poncija Pilata** res lažji, kar je že sam rimski sodnik vedel. Je pa tudi čistejši, kajti Kristusa ubije nekdo drug.

2. bodo o Katedri razsojali drugje?

Zakaj omenjamo Kristusa? Patetična preročaja, polna patosa, nam kljub vsemu lahko pomaga pri nečem drugem, opredelitvi statusa vseh tistih, ki bodo stali pred sodiščem. Njihova *cena* bo nedvomno zrasla in to bo usluga, za katero se bodo lahko zahvalili le stupidnosti tistih, ki so sestavljali obtožne predloge.

Čas, v katerem živimo, ne rabi novih misij, pač pa nove mučenike. Ti bodo na strani ventil za sproščanje nezadovoljstva

na drugi strani pa viden dokaz stališča, da so »sovražniki povsod«. Žal tovrstna praksa odkrivanja in realiziranja novih talentov za ta dela in naloge ne bo spremenila ničesar, še več, **dosega konsenza ne bo več mogoča**, kajti mučeniki so hvaležna ping-pong žogica, na drugi strani se bo znova sprožilo preverjanje pravice do svobode govora in do drugih človekovih pravic, **kar ne bo ne novo in ne tragično**, vendar bo to le en ventil več na ekonomu loncu. Ne pozabimo namreč, da je ena izmed mer demokracije (kajti stalno jo nekako merimo) tudi ta, da je predvsem pomembno, koliko tvoje mnenje kje pomeni, oz. **koliko lahko posameznik vpliva na odločitve**. Hyde Park je tako samo viden izraz in potencialna možnost za tovrstno demokracijo.

In na tretji strani, dragi bralci, ne pozabite na nedvomno pranje ugleda nekaterih tovarišev. Recimo **Rafael Razpet**, ki je na podlagi dihotomije mnenje-trditve, da ne

rečemo **recital-neznanje**, hotel ukiniti Cankarja, v vseslovenskem kajtnu Nedeljski Dnevnik (1. 11. 1987, str. 5) ponižno izjavlja nekaj o kritiki, ki je lahko tudi nova izkušnja, govori pa tudi o **nujnem pokuku demokratizacije (?)**. Še hujše stvari pa se dogajajo znanemu, uveljavljenemu in vedno aktualnemu dr. Fuadu Muhiću, popularnemu **FU-MU-ju**. Leta 1977 je FU-MU izjavil:

»No, bez obzira na to, za revolucionarnu partiju kao što je SKJ neosporno važi poznata izreka da je svejedno, kada se u rukama drži po jedna žeravica, da li je ona »desna« ili »lijeva«. Svaka od njih podjednako prži, i svake od njih revolucionarni organizam teži da se što prije oslobodi.« (Glej SKJ i opozicija). Deset let kasneje pa FU-MU izjavi: *»Sposobnim pojedincima i njihovoj pratnji (ni več organizma, op. avtorja!) nije teško, da ove psihološke činjenice pretvore u one manipulativne... Svrha politike kao tehnike*

vladanja po pravilu je svagde eliminacija protivnika... Kada se, međutim, istina u vezi sa određenom aferom ili »slučajem« na bilo kom od ovih nivoja odkrije, optužno-komično djeluje prije svega »triježenjek« manipulirane većine, njeno iskreno uvjeravanje da nije znala kako stoji sa suštinom stvari itd...« Skratka, tudi čelični FU-MU je začel odkrivati napake v sistemu. Štajerci torej sploh niso izjemen primer, kajti če začne kritizirati FU-MU in če on ontološko težišče »žeravice« premakne, nam to pove, da je postala praksa vseobčega bantenja nad Državo in Partijo nekaj takega kot svojčas Aerobika.

Zato – sojenje Mariborčanom je lapsus. Mariborske razmere svoje celostne podedbe ne bodo uspele oprati na tako lahek način. Niti ne bodo uspele degradirati posameznikov, proti katerim so predlagane obtožnice.

RUŽA M. BARIĆ

POGOVOR S PETROM DOBRILLO

KAJ SE JE DOGAJALO OD TRENUTKA, KO SO MILIČNIKI PRIŠLI V TVOJO SOBO?

Sem, kjer stanujem, so prišli okoli pol šestih zjutraj, dva policaja v civilu. Ukazali so mi, da moram z njimi, pa sem šel. Takoj sem se moral obleči. Popisali so še enega mojega ustanovitelja. Očitno jim je bil sumljiv, ker jim je prišel odpret. Stanujem na vrhu, on pa spodaj v pritličju. Potem so me odpeljali na postajo milice. Pustili so me notri, ne da bi sploh vedel, zakaj sem tam, čeprav sem prosil, da mi povedo.

KOGA SI PROSIL ZA POJASNILO?

Tiste, ki so me privedli.

STA BILA STALNO S TEBOJ?

Bila sta zraven, razen ko so me zaprli v tisto sobo z rešetkami. Pustili so me v tisti sobi. V Večeru piše, da dve uri, bile pa so štiri ure. Potem so me odpeljali v sobo oziroma v pisarno in me začeli zasliševati. Tam je bil neki fant. Slišal sem, da mu je ime Darko. Z mano je bil zelo nekorekten.

Potem so takoj začeli spraševati, če kadim travo, če tripam, če furam. Naštevali so mi imena in priimke, spraševali, če poznam te in te ljudi. Rekel sem, da sem urednik na Katedri, da nekatere od njih poznam na videz... Zgodila se je še neka smešna zadeva, ko so me vprašali za tistega soseda, ki jim je odprl in bil takoj sumljiv, kaj dela kot fotograf, kakšne fotooparate ima. Midva sva soseda, vedel sem, da fotografira...

Potem so prišli do Katedre. Povedati sem moral, kdo je v uredništvu, naštel sem jim urednike. Rekli so, da so slišali, da vodimo čudno finančno politiko na Katedri, spraševali so, kako tiskamo, kakšni so stroški... Zelo jih je zanimalo, kdo je v uredništvu urednik za politiko. Spraševali so me, če poznam koga na časopisu Mladina. Jasno, da nekatere poznam, včasih smo skupaj, na kongresu smo bili... Spraševali so me o tem, kakšno je moje stališče do samoprispevka, družbene situacije...

Potem so prišla še vprašanja o starših, kaj dela oče, kaj dela mama. Za mammo, ki je zobozdravnica, so spraševali, ali dela še privat.

Rekli so, da mi tega ne morejo nuditi, da to ni v njihovi pristojnosti. Prosil sem še za Delo, da bi mogoče videl, če je tam kaj notri.

SI SMEL TELEFONIRATI?

Ne. Tudi rektorja je nemogoče kriviti, saj je »zadel v bistvo«, obenem pa sem bil teh šest ur pogrešan in niso vedeli, kje sem, saj jim tudi UNZ ni nič povedal, sodišče ni bilo obveščeno... Nato sem prosil za telefon.

Zapisala RUŽA M. BARIĆ

KOLIKO ČASA SI BIL NA POSTAJI?

Šest ur. Medtem so mi grozili, bil je psihološki pritisk. Enemu, ki me je vprašal, kako sem, sem rekel, da mi je zoprno. Rekel je, da mi bo še bolj tečno, da bodo pome prišli čez 15 minut. To pa je trajalo nekaj več kot eno uro.

SO TE TEPLI ALI KAJ PODOBNEGA?

Ne, samo psihološko je bilo vse.

TI NISO POJASNILI, ZAKAJ SO TE ODPELJALI?

Ne, zaprt sem bil v sobi in nisem... nisem imel pojma, zakaj sem tam. Bil sem tešč, prosim sem za sendvič, kavo, čaj...

TRIBUNA št. 1, leto XXXVII, sredo 11. 11. 1987

glasilo UK ZSMS

UREDNIŠTVO: Tomi Gračanin (gl. ured.), Miran Kalin (v.d. odg. ured.), Tomaž Toporišič, Marko Pečauer, Simona Fajfar, Samo Resnik, Ruža M. Barić.

TISK: Tiskarna Ljudska pravica, Priprava BEP – Dnevnik

NAKLADA: 5000 izvodov.

Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170 z dne 22. 1. 1973.

NASLOV UREDNIŠTVA: Kersnikova 4, Ljubljana, tel.: 319-496, 318-457.

ZA ČLOVEŠKE PRAVICE ZAPORNIKOV V TEMNICAH SFRJ ALI ZAVZEMANJE IN BOJ ZAPORNIKOV ZAVESTI SOCIALISTIČNE JUGOSLAVIJE ZA PRIZNANJE STATUSA POLITIČNIH ZAPORNIKOV IN VERSKIH PRAVIC V TEMNICAH

Bralke in bralci! Feljton **■** sama Šaraca **■** nima nobenega pretencioznega namena biti totalen prikaz totalitaristično-represivnih sredstev, ki so se in se uporabljajo v naših zaporih, kakor je to razvidno iz pričevanja posameznikov, ki so takšne torture uspeli preživeti. Ker je jasno, **kdo Paraga je**, prosimo, da njegovo pisanje razumete ne kot poskus osebnega maščevanja in brezobzirnega pljuvanja po naši ureditvi, pač pa kot poskus razkrivanja tabu tem.

Ker so mnenja o političnih zapornikih deljena, prosimo vse tiste, ki se z avtorjem ne strinjajo ali pa so ogroženi in užaljeni ob njegovih trditvah, da mu odgovorijo z istim orožjem – **s pisano besedo**. Kolikor bo odgovor drugačen, bo to samo znak, da so govornice, ki krožijo o takšnih problemih, **resnične**. K sodelovanju pa vabimo tudi tiste, ki imajo s političnim zaporništvom drugačne izkušnje in pa tudi vse tiste, ki bi jih kakšno vprašanje v zvezi z aresti še posebno zanimalo. Potrudili se bomo kar najbolje in v najkrajšem času odgovoriti na vprašanja.

Bralci in bralke! Tribunina Tribuna je s tem odprta!

Ruža M. Barić
(prevajalka)

I. UVOD

Spomladi 1981. leta so celotno svetovno in evropsko javnost pretresli dramatični dogodki v zvezi z usodo pripadnikov IRA v Severni Irski, ki so izza zidov zloglasne temnice Maza pri Belfastu začeli boj za status političnih ali vojnih zapornikov. Senzacionalen tok teh prizadevanj, apeli in intervencije najbolj znanih državnikov v svetu, katerim se je pridružil tudi Janez Pavel II. in ki so bili namenjeni britanski vladi, da bi ta popustila, pa tudi samim štrajkajočim v temnici, niso bili uspešni. Tragični konec deseterice gladovnih štrajkačev, ki so bili obsojeni na temnico zaradi najtežjih deliktov nasilja, je izzval zgražanja in obsodbo najširše mednarodne javnosti.

Gladovni štrajk paletinskih zapornikov v Izraelu ali 24-urni protestni štrajk zaprtih pristašev bivšega pakistanskega predsednika, Alija Buta, svetovne novinarske agen-

cije lansirajo kot vesti dneva takoj tudi do najbolj oddaljenih krajev planeta.

V fokusu mednarodnega zanimanja so več let tudi dogodki na Poljskem. Vsak napredek, izboljšanje položaja oziroma zmanjšanje političnih zapornikov dobi izven meja Poljske značaj mednarodne senzacije in naleti na pozitivne odmeve v celotnem demokratičnem svetu.

Zakaj je to tako? V svetu je dobro znana resnica, da se demokratičen značaj in humanost katerega koli sistema vladavine ocenjuje glede na njegov odnos in postopanje s kritiki oblasti, neenakomislečimi in nasprotniki.

Problem tretiranja političnih zapornikov in njihovega statusa, pa tudi praksa postopanja z njimi, na povsem nedvomen način govore o moči države oblasti.

Niti eni državi na svetu ni vseeno, kaj in kako se piše o njej, oziroma kako je prikazana mednarodni javnosti. Eden od osnov-

nih parametrov za oceno demokratičnih odnosov in celotnega napredka neke dežele v sodobnem svetu je vprašanje spoštovanja človekovih pravic. Kriterij ocene je zasnovan na številu kršitev mednarodnih ukazov in konvencij za zaščito človekovih pravic, posebno pa še glede na število političnih zapornikov, kolikor jih določena država sploh ima.

Vsekakor je uporaba mednarodno dogovorjenih standardov ali razkorak med dogovorjenim in dejanskim postopkom z zaporniki še kako pomemben faktor za prehodno oceno vsake dežele, ki se trudi obdržati ugled zgolj demokratične državne oblasti.

Kako velik pomen ima vprašanje spoštovanja človekovih pravic zapornikov, se vidi tudi po tem, da so 1985. leta Združeni narodi imeli že sedmič Kongres za preprečevanje zločinov in postopanje z zaporniki v Milanu.

Na prvem takšnem kongresu OZN, 1955. leta, so sprejeli Pravilnik o minimalnih standardih za postopke z zaporniki, ki vsebuje vse tisto, kar je kot dobro načelo in dobra praksa obče sprejeto pri postopkih z zaporniki in za upravljanje z zaporskimi institucijami.

Številna dejstva in podatki, drastični slučajji ter praksa ravnanja z opozicionarji, kritiki sistema, ki so kot politični delinkventi po socialističnih temnicah naše države, niti malo ne govorijo v prid spoštovanja človekovih pravic zapornika zavesti v naši državi.

O tej praksi, dejstvih in slučajjih jugoslovanska javnost skorajda sploh ni informirana. Informativna veriga sega v glavnem od privatnih disidentskih razgovorov do publicističnih šepetanj, medtem ko mnogi znani in priznani ljudje s področja kulture, znanosti in politike dobivajo netočne ali povsem na-

pačne podatke od nižjih organov uprave in pravosodja.

Sredstva masovnega informiranja, jugoslovanska novinarska agencija, uredništva časnikov in časopisov, predstavniki odgovornih pravosodnih teles niso nikoli govorili o iniciativi in dogajanju v zvezi z zaprtimi opozicionalci v državi, dejstvih, ki se nanašajo na pogoje v temnicah in aktivnosti, za katere so si prizadevali sami zaporniki za svojo obrambo in zaradi zaščite pravic zapornikov. Javnost v državi lahko sedaj prvič zve za dogodke izza rešetk, ki so bili pomembni za zmanjševanje represije in revizijo kazenske politike v državi ter za napredek v smeri civilizacijske zavesti in večje družbene tolerance svobode misli in dialoga, od katere nas ločita nepolni dve kalendarjski leti. Ti dogodki in dejstva v zvezi s tem kažejo v temni luči segment pravosodne politike v zvezi s prestajanjem zaporne kazni.

II. POZITIVNE IZKUŠNJE V PREDVOJNI JUGOSLAVIJI IN VZROKI ZA STALINISTIČEN PRISTOP K POLITIČNI OPOZICIJI V NOVI JUGOSLAVIJI

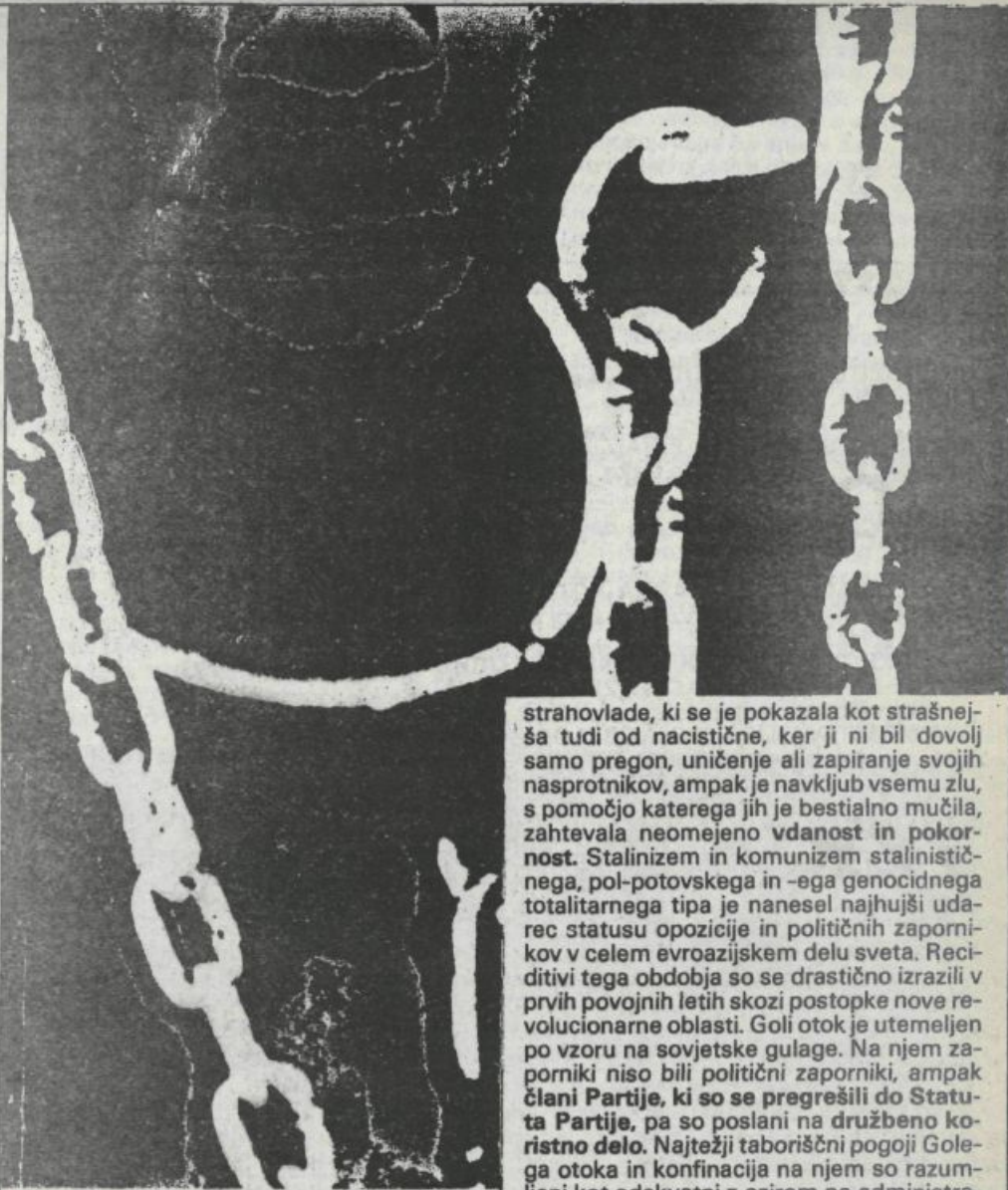
Zgodovinske vzporedbe stare in nove Jugoslavije pritrjujejo zastopnikom teze o demokratičnem značaju stare Jugoslavije, ki se pozivajo na obstoj svobode tiska, strank, zborovanj in dogovorov, poleg vsega pa še na obstoj posebnega režima prestajanja kazni za politične zapornike, celo za komuniste, katere so imeli v predvojni Jugoslaviji za anarhiste, atentatorje, propagandiste nasilnega rušenja vsake družbene ureditve, ki ni po okusu komunistov. Glede na to je zgodovinski paradoks tudi to, da je v Kraljevini Jugoslaviji priznan status ne samo nenasilnim političnim nasprotnikom, ampak celo komunistom, ki so javno zagovarjali nasilno rušenje države in vzpostavitev diktature proletariata.

Splošno znano je, da je novembra 1927. leta tedanja jugoslovanska oblast priznala komunistom status političnih zapornikov po peticiji, ki so jo ti naslovili na Ministrstvo za pravosodje in po tem, ko so začeli z gladovnim štrajkom v zaporu v Sremski Mitrovici.

V povojni Jugoslaviji je pravi tabu obstoj politične opozicije izza rešetk in to, kako so z njenimi pripadniki tudi ravnali.

Malo ali pa sploh nič je znano prizadevanje zapornikov vesti (med katere štejemo nenasilne politične zapornike, ki niso uporabljali nasilja niti niso razglašali kot sredstvo boja) za človeške pravice zapornikov in religioznih posameznikov v socialističnih temnicah Jugoslavije.

Zamolčevanje teh dejstev in v zvezi s tem obstoja političnih zapornikov, izhaja iz postulata, da je socializem popoln sistem, v katerem se morejo pojaviti politični nasprotniki, ki bi lahko pretendirali na status političnih zapornikov, kakršen je bil priznan predvojni jugoslovanskim komunistom. V zaporu se lahko nahajajo izključno kriminalci, pa čeprav tudi z ideološkim predznakom. Zdi se, da je pozabljeno, kaj prinašajo s seboj grozne izkušnje delovnih in koncentracijskih taborišč, deportacija v taborišča smrti v nacistični Nemčiji in njenih satelitih, kjer so programirano in masovno uničevali nasprotnike ne samo glede na razredno pripadnost, stranko ali vero, pač pa tudi glede na nivalizacijo nasprotnikov celo na osnovi rasne pripadnosti in gle-

de na kriterij razvrščanja na podljudi in nadljudi.

Najbolj brutalen mehanizem dehumanizacije odnosov do politične opozicije je svet spoznal v stalinističnem sistemu strahovlade; ki v svojih gulagih ni več delal rasnih razlik, strankarskih, razrednih ali nacionalnih, ampak je postavjal enake zahteve tako svojim najbolj privrženim kot tudi najhujšim sovražnikom, ki so bili izgnani v prostrane sibirskie stepe. V takšni absolutizaciji so se izgubili vsi kriteriji. Nasprotnik je bil lahko kdor koli, sovražniki so bili povsod. Vsi bi bili lahko kriminalci, vse so imeli za take, za kakršne bi jih oblast po potrebi označila.

Navkljub vsem strašanskim in groznim mukam je bilo ukazano političnim zapornikom, da izkazujejo zvestobo Stalinovemu kultu in da ga skrbno poveljujejo. Vzpostavljena je lažna predstava, da so zaprti komunisti prispeli zaradi neke čudne napake strankinega aparata v taborišča komunistične partije Sovjetske zveze in da bo veliki Stalin uvidel in popravil to napako. Zaradi takšnih iluzij so zaprti komunisti negirali sam pomislek, da so v taborišču v vlogi političnih zapornikov in so do takšnih izkazovali prezir in sovraštvo. S tem so postali dodatno soodgovorni za genocid političnih zapornikov v sovjetskih gulagih, ker so izvršili avtodafé svoje identitete v temnicah. Sodelovali so v zločinih stalinistične

strahovlade, ki se je pokazala kot strašnejša tudi od nacistične, ker ji ni bil dovolj samo pregon, uničenje ali zapiranje svojih nasprotnikov, ampak je navkljub vsemu zlu, s pomočjo katerega jih je bestialno mučila, zahtevala neomejeno vdanost in pokornost. Stalinizem in komunizem stalinističnega, pol-potovskega in -ega genocidnega totalitarnega tipa je naneseł najhujši udarec statusu opozicije in političnih zapornikov v celem evroazijskem delu sveta. Recidivi tega obdobja so se drastično izrazili v prvih povojnih letih skozi postopke nove revolucionarne oblasti. Goli otok je utemeljen po vzoru na sovjetske gulage. Na njem zaporniki niso bili politični zaporniki, ampak člani Partije, ki so se pregrešili do Statuta Partije, pa so poslani na družbeno koristno delo. Najtežji taboriščni pogoji Golega otoka in konfinacija na njem so razumljeni kot adekvatni z ozirom na administrativne odločbe Partije, ker se je nameravalo izključiti obstoj ali vtis o razkolu znotraj KPJ oziroma o obstoju političnih zapornikov v Jugoslaviji iz vrst komunistov.

V tem času je to pomenilo negacijo Golega Otoka kot taborišča in negacijo zaprtih komunistov kot političnih zapornikov.

Za nami je čas, ko so se zaključevali prvi povojni politični procesi proti prvakom tedanje jugoslovanske opozicije z izrekanjem smrtnih kazni. Toda v današnjem času, ko je idejni pluralizem v jugoslovanskem družbenem življenju skoraj pridobil status legalnosti, je nesprejemljivo in nerazumljivo nepriznavanje »custodia honesta«, brez katerega so politični zaporniki v hujšem položaju od tistega, ki je zakonsko predviden za vojne ujetnike. Večja pravna zaščita je predvidena celo za vojne zločince. Že zaradi tega dejstva, vzetega iz realnega življenja, so družbeni tokovi pri nas obremenjeni s sencami strahovlade.

ISAM ŠARAC

(SE NADALJUJE? SEVEDA, PRIHODNJIČ IZVORI REVOLTA POLITIČNIH ZAPORNİKOV IN NASVETI YU OBLASTEM ZA SPOŠTOVANJE PRAVIC POLITIČNIH ZAPORNİKOV)

PRETEKLOST NE BO PRIHODNOST

UNIVERZITETNA KONFERENCA ZSMS
LJUBLJANA, KERSNIKOVA 4

RAZPIS 16. SEMINARJA BIVANJSKE JOGE
od petka, 27. novembra, do torka, 1. decembra 1987 popoldne

I. SEMINAR MEDITACIJE

- MEDITACIJA SPOZNAVNA KOT OSNOVA PODLAGA IZVIRNEGA BIVANJA ČLOVEKA (razvoj avtentičnega bivanja človeka je stvar prihodnosti)

- ODKRITJA NOVODOBNIH KONKRETNIH PRESEGANJ V MOŽNE SPREMEMBE NAČINA ŽIVLJENJA

- dve vsebinski metodološki opredelitvi:

1) UPOŠTEVANJE ODVISNOSTI OD SODOBNEGA ŽIVLJENJA

2) NEPOSREDNA USMERITEV V NOVI SVET ŽIVLJENJA

- štiri polni delovni dnevi: dinamični prepleti programov

- zgoščene pozornosti in poglobljena notranja samoopazovanja
Zbor in predstavitev v petek, 27. novembra 1987 ob 17.55 v sejni sobi, blok 3 (nasproti jedilnice), Študentsko naselje, Ljubljana, Rožna dolina.

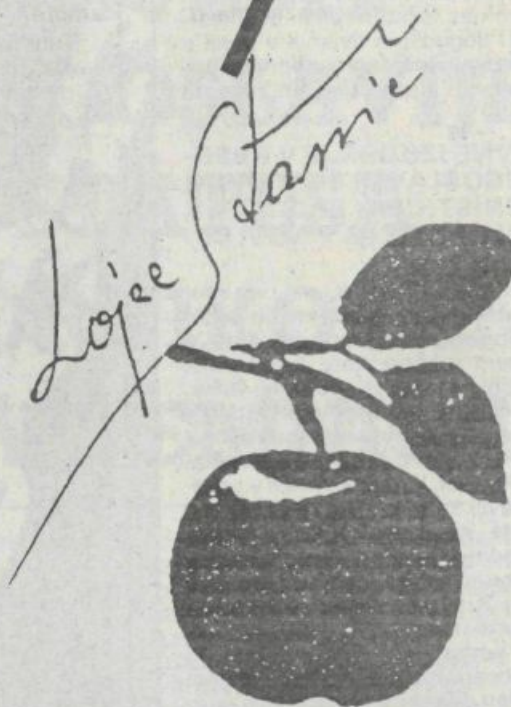
- celodnevno delo

- en obrok hrane prinesite s seboj (možnost kosila v študentski jedilnici)

- brez plačevanja bivanja

- cena seminarja: za študente 6.000 din, za zaposlene 17.000 din

- prijave na mestu

Razvijam bivanjsko jogo, ker že od svojega raziskovalnega obdobja življenja in osebnega življenja postavljam eksistenčna temeljna vprašanja (žal moram zaenkrat uporabiti tujko, zaradi bolj privajenega razumevanja) in iščem naravno zakonite eksistenčne, bivanjske temeljne rešitve in osvobajanja življenja. Moja tema in celovit cilj so nove, spregledane resnice naravnih zakonitosti življenja človeka (življenja, ne drugih področij) ter v zvezi s tem še neodkrita bivanjska svoboda. Izhajam iz več prisenetljivih osebnih življenjskih osebnih odkritij, spregledov, skozi hude preizkušnje in tveganja pa tudi iz širokih spoznavanj in študijev. Eno od pravih presenečenj je, da vodeče človeštvo ne prakticira in sploh ne pozna resničnih zakonov življenja!! Da ŽIVLJENJE sploh ni predmet zanimanja!! Da bo naslednji cikel sveta, po propadu tega, spregledovanje in uvajanje prav teh zakonitosti!! Moja izključna tema je ŽIVLJENJE, spoznavno in realizirano, ker sem rojen in samovzgojen čisti biofil.

Sodobne vsakovrstne »iskalce« spravljam z bivanjsko jogo (ki je nov pojav joge v svetu) večkrat v nelagodnost in včasih kar živčnost. Da, vem! Te zadeve zahtevajo več kot so sodobni, torej še kar udobni ljudje, pripravljeni ali celo zmožni preseči in se odločiti, delati s samim seboj, pa ustvarjati

pogoje. Da, nisem bleščeče uspešen in privlačen kot guruj, sekte, knjige, zgodovinski kulturi, znanstvene, politične, kulturne, religiozne ter okultne in magijske skupine.

Ob vseh prizadevanjih, osebnih in dejavnostnih, sem zagledal globalni proces posledic in nujnosti iskanja, nujnosti zavednega najdenja in zaživetja nove, povsem nove kulture življenja, sredi tega »edinega« in vseobsegajočega, razvejenega civilizacijskega sistema, materialnega, dejavnostnega in duševnega. Na tem mestu pravim: pogoj za prihodnji obstoj, zgolj obstoj življenja je, ali bo, docela novi svet življenja! Ne bo šlo in ne gre drugače! Ta civilizacijski globalni sistem življenja je sistem skrenjenih teženj, izogibov, zasvojenosti in zdaj nekrofilije do narave – ter sistem globalnega procesa smrti v naslednji stopnji. To je od tistega trenutka egoistične samoprevarre, da je človek nekaj nejasnega več od živali, pomembnejši od vsega in da je gospodar narave. Presodite od kaj in od kod, od koga to izhaja!

Zakonite resnice niso besede, potrebno jih je udejanjati. V tem času je osnutek programskih izhodišč ter pobud za **Društvo za novo kulturo življenja** v mladih pravnih rokah pri UK ZSMS Ljubljana. Osnovna ideja društva, že kot ideja, je gotovo univer-

zalna, mednarodno in svetovno vzpodbudna za posameznike ter za drugačen, zares aktivno osvobajajoč odnos do narave. Ideja je vendarle široka, kljub konkretnostim v izhodiščih. Priznavala naj bi zdrave osebne notranje porive in potrebe spreminjanj v tej splošni, osebno iščoči, a končno neuspešni zmed, v tem času različnih obnavljanj iz preteklosti. Toda usmerjena je naravnost v prihodnost, v novo, neznano, neizkušeno, zato pa, zgolj zato, zahtevno prihodnost! Preteklost ne bo prihodnost! Saj ne more biti! Kdo je odprt in voljan to doumeti in sprejeti? Saj ne more biti! Kdo je odprt in voljan to doumeti in sprejeti? Saj vse izhaja iz evolucije človeškega zasedanja in življenjske moči (joga), ki se v pravem, procesnem napredku ne more prestavljati nazaj ali se z navideznimi, začasnimi novostmi obračati na mestu. To se dogaja le tam na oni strani v procesih propadanja ter drsenja življenjske moči. A to je masovno prevladujoče, posebno zdaj v končnem času materialno-znanstvene civilizacije. Prave, žvotvorne uporabe starih, večnih resnic, življenjskih izkušenj, oziroma življenjskih detajlov, kot jih vidim, morajo temeljiti na revolucionarno novih odkritjih, spregledih, zavedanj in videnj naravnih zakonitosti življenja. (Toda ne na novih človeških konstrukcijskih resnic!) Sicer je vse skupaj dnevni zanos

in skakljanje sem in tja, kot vidimo vse-naokrog. Medtem ko je v molčečem ali celo prikrievanem pa vendar agresivnem ozadju vedno le varna svetovna oblast denarja, ki je dokončno postal edini učinkoviti ter svetovni bog, kajti ljudje so globinsko vzgojeni v udobnostno psiho. In vse obstoječe je tako organizirano! Mi enostavno nimamo prostora pod soncem! Toda jaz se za boga ne dam! Ne morem! Ni poti nazaj!

Pritegnil sem stik s Petro K. Kelly, znano poslanko stranke zelenih v zahodnonemškem parlamentu. Celo leto dopisujem z njo in z njenim pomočnikom Frederikom Wolfom. Pripravljam njen obisk v Slovenijo. Verjetno bo z njo tudi prvi evropski generaloporečnik Gert Bastian. Zasuta je s termini in dogodki, vendar jo dovolj zanima, da bo to zimo, nekje do pomladi, zanesljivo prispela sem. Programsko pripravljam dvodnevno ekološko javno tribuno s Petro Kelly (njene vizije za prihodnost in možne svetovne ekološke povezave) v Cankarjevem domu. Tudi jaz bom predstavil nekatere uvidevanja (tudi če bodo trdi zalogaji) in vredne idejne rešitve. Zraven bo sodeloval in razmišljal, kdor se bo še odzval. Posebej bo ta obisk programiralo predsedstvo UK ZSMS in organiziralo njen prihod.

Želimo nekaj storiti. Moramo nekaj storiti! Ni mogoče ustaviti se znotraj procesov žive evolucije v človeškem bitju, ki se odziva in naprej deluje na okolje. Za učinkovito ekološko gibanje v prihodnosti je potrebno, da bo človek spreminjal svoj lastni način življenja in preobrazil sebe, svoja zanimanja, tudi svoje telo, delovanje organizma – in zunanjo podobo! Potrebno bo odkrivati in dejansko odkriti pravzaprav še neznani avtentični način življenja človeškega bitja. (Zaenkrat uporabljaj tujko »avtentičen«.) Torej odkriti in uresničiti še nepoznanega, nedoživetega avtentičnega človeka, da bi poleg vsega sploh spoznali kakšen je človek, človek iz naravnega namena za korist in funkcijo v naravi. Kajti v tem se skriva smisel človeškega bivanja, tisto kar so vsi duhovi večno iskali, in tisto, kar je tako pomembno prav danes ob izgubi vsakega smisla, tudi narejenih in začasnih smislov. (Zato je ta program, ki je srž bivanjske joge in potencialna klica največjih preobrazb na svetu, obenem pa največjega dviga samozavedanja in vednosti, najbolj legalen in najbolj upravičen od vseh!) V avtentičnosti človeškega bitja obstaja in čaka obrat temeljnega odnosa: iz ugrabljenega odnosa: narava za človeka, za ljudi, v zakonit odnos: človek za naravo! (Začetek procesa rehabilitacije in prenove planeta!) Kako? v čem je ključ?

Kajti zgolj z gledanjem na okolje, navzven, pa s kritiko, ob vseh teh osebnih potrebah in odvisnostih ter v nekakšni udobno čakajoči naravnosti dobivanja, ob normalnosti zgolj zunanjih vplivov, se za primejduš ne bo nič v resnici premaknilo! – razen v nadaljnjo zgoščevanje prazne in mučne toposti, intertnosti, napadalne obrambnosti tega stanja ter v širjenje aktivnih uživaških odvisnosti, oziroma udobnih odvisnosti, ki so očitno prešle v brezmočno odvisnost nekrofilске strasti v potrebah izkoriščanja (uničevanja) narave. Tak je, kar pogledimo, najmasovnejši proces. Navsezadnje je v sedanjem položaju potreben, zato je pravzaprav tisti, ki je najbolj aktivno napreden! Kajti dokler se ne izčrpa in bolezensko ne poginja, vladajoča ekstaza za hudiča ne dopusti živim, naravno ustvarjalnim silam upravičene veljave in prednosti.

Obsežnejše in hitreje kot propada, hitreje čas dela za nas! A to je premalo! Tudi mi moramo! Kdo naj sicer gleda? Človek, posameznik. Jaz, ti! Travnna bilka razpoči beton! Neinteligentnost je oblast tega časa: oblast intelekta, ki je poleg nenaravnosti prevlade postal ozek in slep, oblast znanja, užitka, oblast odvisnosti, oblast boleznih. Prihodnost kliče samostojnega duha, ki vidi in hoče živeti resnične resnice, resnice prirodnih zakonitosti – ne kot doslej konstrukcije človeških resnic iz interesov ob neopaznem upadanju življenjskih sil in sposobnosti samostojnega bitja v naravi. Zna na zgodovina je zgodovina oblasti. Smo pred začetkom zgodovine življenja. Torej čisto drugačne zgodovine. Kdo hoče? Kdo zmore?

Tudi to zimo, takoj v začetku leta, ko so najdaljše noči in mraz, bom pripravil sedemdnevni seminar bivanjske joge »Zimsko nočno bivanje« (Vsebine načina življenja v letnih časih in vprašanje podnebja). Za čas prvomajskih praznikov bom, upam, spet pripravil seminar sedemdnevnega popolnega posta (Celovito globinsko čiščenje). Letošnji je s programom, s spoznavnostmi, z učinkovanji, z udeležbo, z omizjem na Valu 202, povzročil dokaj široko zanimanje. Poletni tabor bivanjske joge preki-

njam, ker smo ugotovili, da grede ljudje takrat raje »na lepše«, kot so navajeni, da inflacijske težave niso tako zelo odločilne. Osnovne programe tega seminarja, programe osebne bivanjske samostojnosti in osvobojenega bivanja v času, posebno ko so dnevi najdaljši in topli, ter čisto posebej programe odkritja avtentične človeške hrane in preobrazb, odlagam za čas organiziranja projekta v naravi, ki bo kdo ve kdaj in kdo ve kje. Kaže, da se bo Petra Kelly bolj aktivno zanimala za tak projekt, kot se domači Slovenci.

Kljub naročilu, sploh ne verjamem, da bo zdajšnji novi v. d. odgovorni urednik Tribune to predstavitev objavil, dokler ne vidim! Delujem že res na UK ZSMS Ljubljana, Kersnikova 4, no že nekoliko sivobrati živogoj, toda mladinski listi, tako silno demokratski, so bili zame popolnoma zaprti. Tudi za navaden oglas za seminar! Zato se, kljub prijaznim videvanjem z uredniki, pri njih niti ne trudim. A kako naj vsebinsko obveščam in odpiram interesne dejavnosti med osebno iščočimi študenti in prav tako med zaposlenimi? Ne gre mi v glavo, da sem tako nesprejemljiv! Bo že bolje!

LOJZE STANIČ

NEVENKA ŠIVAVEC: BRENNPUNKT BEUYS

Vzporedno s kasselsko »Kunstolympiade« so to poletje v Düsseldorfu, glavnem mestu zahodnonemške dežele Nordrhein – Westfalen, obujali spomine na svoja eksplozivna šestdeseta in sedemdeseta leta: teh niso zaznamovali le študentski nemiri, prelomna leta bonnske velike koalicije in dramatični preboj socialnih demokratov z Willyjem Brandtom na oblasti, temveč tudi prava topovska krogla v podobi kot okostnjak suhega moža s polstenim klobukom, Josepha Beuysa, ki je leta 1961 dobil mesto profesorja za kiparstvo na državni umetnostni akademiji v Düsseldorfu in ki je v poznih sedemdesetih postal dragocen nemški izvozni artikel. Januarja lani umrli Joseph Beuys še vedno z nezmanjšano silovitostjo vuzemirja kritične in malo manj kritične nemške duhove, in medtem ko so nekateri mnenja, da njegovo ime kar kriči po demitologizaciji, in spet drugi, še omamljeni od moči njegove fascinacije vzdihujejo: »Beuys, unser letzter Romantiker«, pa tisti tretji, najbrž najpametnejši, zahtevajo ponoven razmislek, poglobljeno diskusijo in soočenje z Beuysovimi umetnikom in družbenim prizadevanjem. Med te zadnje spadajo tudi organizatorji razstave z naslovom Brennpunkt Düsseldorf, ki se je skoraj štiri mesece ponujala v raziskavo in v obujanje spominov in skušala rekonstruirati napeto atmosfero, ki je v Düsseldorfu in predvsem na akademiji vladala v dramatičnem desetletju 1962–72. S tem je prav gotovo povezano tudi precej nostalgije, saj Düsseldorf že dolgo ne pomeni več tistega, kar je pomenil takrat, prav gotovo pa že nekaj let zanesljivo izgublja v svoji večni tekmi s Kölnom. Izrazilo mlačna pa je, po zatrevanju mnogih, situacija na akademiji, ki bi jo bilo treba po mnenju gospoda Jörga Immendorfa, nekdanjega aktivnega udeleženca nemirov na akademiji in danes enega vidnejših nemških slikarjev, zapreti.

*»Strohnele podgane v posušeni travi. Z rjavo barvo tal prebarvana frankfurtska klobasica. Steklenice, velike in majhne, odprte in zaprte. Mrtve čebele na kolaču. Poleg hlebec črnega kruha, na enem koncu povit s črnim izoliranim trakom. Pločevinasta škatla napolnjena z lojem, v loju termometer. Križi iz filca, iz lesa, mavca, čokolade. Kosi masti na plošči starega električnega kuhalnika. Steklениčka za dojenčke. Rebro čokolade, prebarvano z rjavo barvo. Sivi kosi filca, zavoji starih časopisov, prevezanih z vrvice in poslikanih z rjavimi križi. Plesnive klobase. Odstrizeni nohti. S čebelami napolnjen kozarec za vlaganje. S filcem povite bakrene palice. Pisane lupine pirhov. Odtis ugriza v loju.«
(Navodilo za uporabo Josepha Beuysa, Die ZEIT, 1968)*

V šestdesetih letih pa je bil Düsseldorf eksplozivni center za preizkus novih umetniških izraznih možnosti. Razstava Brennpunkt Düsseldorf je to revolucionarno dogajanje ponazorila z deli bolj ali manj kvalitetnih umetnikov tega časa in tako poskušala vzpostaviti permanentni dialog znotraj umetnosti kot tudi večni konflikt umetniške avantgarde z družbo. Središčna točka razstave pa je bil prostor z Beuysovimi deli. Njegova zahteva po tako imenovanem »razširjenem pojmu umetnosti« še vedno daje impulze za ponovna vprašanja in diskusije in vsekakor ni več dvoma o tem, da bi ponovna neobremenjena analiza Beuysovega dela lahko koristila v kriznem stanju nemškega in tudi evropskega likovnega ustvarjanja.

Osnovna dilema, v kateri se ponavadi znajdemo, ko se soočamo z Beuysovimi deli, je nesposobnost našega znanstvenim racionalizmom izoblikovanega razumevanja realnosti, da bi zaobjelo in razumelo bistvo človekove eksistence. Ravno iz teh konsekvenc pa izhaja Beuys, ko v svojem izjemno obsežnem opusu išče ponovno vzpostavitev v davni preteklosti izgubljene enotnosti narave in duha, kozmosa in intelekta in nasproti omejenemu racionalnemu mišljenju postavlja mišljenje, ki vključuje arhetipske, mitične in magično-religiozne razsežnosti.

Beuysovo delo pa je razumljivo samo v kontekstu njegovega lastnega miselnega sistema: intenzivna preokupacija z nordijsko mitologijo, z neevropskimi filozofijami, z naravoslovnimi znanostmi, kot tudi z antropološkimi in religiozno-filozofskimi vprašanji ga že v letih šolanja na düsseldorfski akademiji pri profesorju Ewaldu Mataréju, ki mu približa predvsem senzibilnost za material, pripeljejo do zelo subjektivnih, znane pomenske vsebine presegajočih interpretacij narave in njenih simbolov. V tem času začne Beuys razvijati svojo risbo kot obliko mišljenja in razmišljanja o temeljnih življenjskih vprašanjih in risba ostane do konca eden najvažnejših elementov njegovega ustvarjanja, skica za objekte in akcije šestdesetih let, v katerih se z nenavadnimi materiali konkretizira ideja »plastičnega principa.«

Odnos med ratiom in intuicijo je ključnega pomena za razumevanje Beuysovih akcij: s pojmom ratio zajema Beuys logično, diskurzivno mišljenje, ki pride z zavestnim miselnim postopkom do racionalnega spoznanja in na koncu do meje spoznavnega procesa. Mišljenje je tako formalno kristalično stanje, ki omejuje spoznavni proces. Intuicija pa je za Beuyasa razširitev tako omejene oblike mišljenja, premoč nad mišljenjem v kvantiteti z mišljenjem v kvaliteti. Če je torej logično-abstraktno mišljenje v svojih mejah odreenelo (tako ocenjuje Beuys klasični pojem znanosti), potem vodi intuicija na področje senzibilnega. Polarizacija kristaličnega (ratio) in organskega (in-

tuicija) principa torej temeljno določa Beuysovo delo. Iz nje izhaja njegova zahteva po razširitvi eksistence in formiranju nekakšnega Nadčasa in Nadprostora v nasprotju s klasičnim pojmom znanosti. Vendar Beuys v organski princip intuitivnega mišljenja vključuje racionalno mišljenje, torej ga ne odklanja, temveč razširja na drugačno dimenzijo, na področje spiritualnega.

KAKO RAZLOŽITI SLIKARSTVO MRTVEMU ZAJCU, 1965

Beuys, katerega glava je premazana z medom in posuta z zlatim prahom, drži v rokah mrtvega zajca in se z njim spreha po razstavi; nosi ga od slike do slike, se z njim o njih pogovarja, nato pa sede na stol in mu jih prične razlagati, zato: »ker jih nočem razlagati ljudem.«

Beuys: »Zajec je direktno povezan z rojstvom... Zame je zajec simbol za inkarnacijo. Zajec namreč v resnici počne to, kar zmore človek samo v mislih. Zajec se pokoplje, izkoplje si luknjo, inkarnira se v zemljo in to je pomembno. Tako ga jaz dojemam. Z medom na glavi opozarjam na zvezo z mišljenjem. Človek ne proizvaja medu, marveč ideje. Tako je znova oživen značaj smrti v mišljenju. Kajti med je živa substanca. Človekova misel je prav tako živa. Lahko pa je človek intelektualno mrtev, npr. na političnem področju ali v pedagogiki.«

Z intuicijo in ratiom spaja Beuys pojem kreativnosti, ki pri tem ni nikakršna statična kvaliteta, marveč potencia, ki je prisotna na vseh ravneh biti in se mora razvijati. V kreativnosti leži torej izvor avtonomnega, spontano iz sebe razvijajočega se človeka. V Beuysovih akcijah in instalacijah iz šestdesetih let se vsakokrat skoraj eksemplarno ponovi in poudari osnovni karakter tako oblikovane teorije; pomenska povezava uporabljenih materialov in postopkov nikakor ni formalno prepoznavna, je pa intuitivno zaznavna in predvsem za to gre; tako je jasno, da se je pri njegovih akcijah nujno potrebno odpovedati zahtevam in pričakovani normalnega, zato pa se Beuys oddolži s popolnoma novo abecedo čutenja. Vsakdanje predmete se učimo opazovati na poseben nov, davno izgubljeni način in poskušamo v lastnem spoznavnem svetu prepoznati in ponovno odkrivati.

Zato Beuysova akcija nikakor ni omejena na šok in provokacijo in ni določena samo s funkcijo absurda. Absurdno ima značaj vprašanja, je odprto in ni predmet ali stanje. Tako so npr. akcije »Wie man dem toten Hasen die Bilder erklärt«, 1965, »Sauerkrautpartitur: Partitur essen«, 1969 ali »Titus/Iphigenie«, 1969 jasni pokazatelji tega, da za človekovo eksistenco ni po-

memben le intelekt, marveč vse oblike senzibilnosti in intuicije. To Beuysa bistveno oddaljuje od analitičnih postopkov dadaizma, futurizma in končno tudi Duchampa, čeprav njihovega vpliva nikakor ne gre zanikati, saj je bil Beuys odločno proti neodaizmu in njegovi obliki provokacije zaradi provokacije brez novega koncepta.

Leta 1962 se Beuys poveže z mednarodnim gibanjem Fluxus in iz enega temeljnih fluxusovih elementov, iz elementa gibanja, ustvari svoje razumevanje umetnosti kot spreminjajočega se, gibljivega procesa in kot ga je formuliral kasneje do plastičnega principa in v skrajni konsekvenci do pojma »SOCIALNE SKULPTURE« – kar naj bi pomenilo vseobsegajoči primarni princip samovoljne umetniške intencije, temelja vsake kreativnosti, energijski naboj usmerjen proti statiki družbene realnosti.

Pojem skulpture (Plastik) je Beuys na novo definiral, in sicer glede na sinonimijo z umetnostjo. Iz tega izhaja njegova zahteva po »razširjenem pojmu umetnosti«, ki

naj nastajanje in obstajanje, spoznanje, spreminjanje zavesti, skratka celotno eksistenco, zaobjame kot plastični princip. Kar običajno pojmuje pod pojmom skulpture, je za Beuysa nevarno, estetsko obrobljeno in na zunanji učinek usmerjeno nekaj, kar ostaja na površini in kar Beuys poskuša razklati. Skulptura je torej vseobsegajoči, primarni, izvrstni princip samovoljne umetniške intencije.

Mišljenje enači Beuys z vsemi ostalimi materiali in mišljenje je primaren postopek, ki stoji na začetku. Sem spadajo tudi preoblikovanja gila s plastičnim postopkom govora, ki so vedno znova rešljiva z mišljenjem. Tudi beseda je material in človek je skulptura, vsako njegovo dejanje pa je umetniško dejanje.

Tako skuša Beuys aktivirati človeka in njegove duhovne potrebe, razgibati njegovo dejavnost, mišljenjske procese in njegovo politično zavest. Zintelektualizirana, otrpla človekova misel se mora razširiti s praracionalnim in se manifestirati v umetniški obliki glede na naravo in veselje. To se lahko zgodi, če so produkti s tehnično-mehanično funkcijo citirani akavzalno, iz čiste intuicije.

To je vodilo Beuysa k uporabi izrazito banalnih materialov, ki jih na način arte povera, ki izrablja procese razpadanja in organskega razslojevanja, postavlja in kombinira v funkciji »negativne lepote«. Mast in filc dobta, poleg že izgotovljenih ali najdenih vsakdanjih predmetov, poleg kosti in tehničnih relikto, posebno mesto. Beuys odkrije mast kot energijski dinamični potencial, ki lahko iz kaotične brezobličnosti prehaja v različna agregatna stanja in to v normalnih temperaturnih pogojih. V masti je zajeta vsa teorija Beuysovega »energijskega načrta«: Kaos – gibanje – oblika; tudi masivna, statična pojavnost filca, ki s svojo homogenostjo izolira, se povezuje s predstavo amorfnega. Energija je konsekventno zastopana tema: v instalacijah se v kombinaciji z ostalimi materiali pojavljajo strel vodi, baterije, izolatorji.

S svojimi preobrazbami živali (mrtve miši, zajca, konja, kojota) poskuša Beuys vzpostaviti zvezo s totemskim in magičnim, tako da dobijo njegove akcije in teatralne mizanscene šestdesetih let značaj šamanističnih obredov.

Po letu 1963, ko uprizori svoje prve akcije z mastjo, je Beuys aktivno udeležen na fluxusovih akcijah in koncertih, ki se v glav-

nem dogajajo na düsseldorfski akademiji in v tem času izdela pojem »socialne skulpture«, kar naj bi pomenilo družbo kot umetniško delo: »Naloga umetnosti in moja naloga je, oblikovati družbeni red kot skulpturo.«

Poskus realizacije »socialne skulpture« začne Beuys z ustanovitvijo DSP (Deutsche Studentenpartei) leta 1967. Njena osnovna zahteva je vzgoja vseh ljudi za duhovno samostojnost spričo akutne grožnje materialistično orientirane brezidejne politike in s tem povezane stagnacije. V tem času se neprestano citira Beuysova življenjska in delovna maksima: »Vsak človek je ustvarjal in je lahko umetnik, če tvega stalno konfrontacijo z lastnim jazom.«

IFIGENJA/TITUS ANDRONICUS, 1969

Na odru stoji konj v ogradi iz napete vrvi in je seno. Njegovi udarci s kopiti so okrepljeni z mikrofonom. Beuys deluje s skromnimi sredstvi: margarina, sladkor, kos železa, ki si ga od časa do časa položi na glavo... Obleden v krznen plašč stoji pred mikrofonom in recitira ter z gestikulacijo komentira odlomke iz Shakespearovega »Tita Andronicusa« in iz Goethejeve »Ifigenije na Tauridi«, vzporedno z monotono branim tekstom na magnetofonskem posnetku...

Tako poskuša Beuys prodreti v proces evolucije družbe, politike, šolskega sistema in mišljenja nasploh. Akademija je od zdaj naprej v zraku, študentje tempirani in večinnoma na Beuysovi strani; leta 1969 ministrstvo za kulturo dežele Nordrhein-Westfalen s posredovanjem policije akademijo celo za nekaj dni zapre. Beuys nadaljuje svoje prizadevanje z ustanovitvijo »Organizacije za direktno demokracijo«, 1971, ki ji sledi zasedba akademije in katere hitri nasledek je, da minister za znanost leta 1972 profesorja Josepha Beuysa odpusti, a 1974 – je ponovno sprejet na isto mesto. Beuys je vseskozi deležen vsestranske mednarodne podpore in v Evropi zaslovi kot politični umetnik. Vprašanje je seveda, koliko učinkovita je bila v resnici njegova politična dejavnost, zelo bedna se zdi predvsem njegova kasnejša povezava s stranko zelenih in njegova kandidatura za Bundestag in konec koncev imajo morda celo prav zlobni jeziki, ki trdijo, da ga je ZRN izkoristila, da bi pokazala, kako zelo liberalna v resnici je! Dejstvo je namreč, da so tudi najobičajnejši turistični prospekti poleg gradov ob Renu, Oktoberfesta in »Berlin After Dark« ponujali tudi Beuysa na kar štiri barvnih straneh.

Joseph Beuys pa je vendarle predvsem globoko in nepopravljivo nemški in končno samo nadaljevalec severnoevropske romantične tradicije, nemške mitologije in poseduje vse tisto, kar nas pri Nemcih že stoletja fascinira: vztrajno trmo in samovoljo, hrepenenje po absolutnem, zmožnost abstraktnega formuliranja in izrazito in neizčrpno poetično fantazijo. Zato je Beuys morda tista točka in izhodišče, iz katerega je možno zastaviti vprašanje, v kakšni in v kako spremenjeni obliki je »razširjeni pojem umetnosti« danes še prisoten in moč?

KONEC

I LIKE AMERICA AND AMERICA LIKES ME, 1974

»Tri dni živi Joseph Beuys s kojotom v enem od prostorov galerije René Block v New Yorku. Akcija se prične tako, da Beuysa, zapakiranega v filcu, z rešilcem prepeljejo z letališča v galerijo, kjer čaka nanj kojot v z rešetko oddeljenem prostoru. Kojot reprezentira predkolumbijsko Ameriko, ki je še poznala harmonično povezavo med človekom in naravo, čas, ko sta kojot in Indijanec še lahko živela skupaj, dokler ni obeh polovil beli kolonizator.

Med akcijo je Beuys povsem zavrit v filc, ven gleda le lesena sprehajalna palica, kar spominja na pastirja. Beuys se s kojotom pogovarja, se mu približa in tako mirno živita skupaj v kletki, človek in divja žival.

Od časa do časa Beuys udari na triangel, ki mu visi okrog vratu, hrup turbin na tonskem posnetku razbija atmosfero in daje igri odtенок grožnje. Petdeset po tleh raztresenih primerkov ameriškega gospodarskega vestnika dopolnjuje sceno; kojot urinira nanje...«

S A O P Š T E N J E br. 11

SVIM ČLANOVIMA FONDA SOLIDARNOSTI
I
JUGOSLOVENSKOJ JAVNOSTI

Uprkos valu javnih upozorenja i protesta izazvanom zvaničnim bezakona-
jem prema Milovanu Brkiću, slobodnom novinaru iz Beograda, odgovorna pravosudna i državna mašinerija i dalje pokazuju neoprostivu ravnodušnost, prepuštajući još jednu međuinu žrtvu nezavršenoj sudbini - zbog drugačijeg mišljenja. Pošto produžavanje takvog stanja može u svakom času prouzrokovati tragične posledice po zdravlje pa i sam život novinara Brkića, koji, iz protesta protiv nezakonitog hapšenja, osudjivanja i momentanog upućivanja na izdržavanje kazne, već ČETIRNAESTI DAN štrajkuje gladju, Inicijativni odbor - istovremeno podržavajući sve akcije solidarnosti sa ugroženim novinarom koje su dosad preduzeli članovi Fonda i drugi građani, a osobito demokratska ova grupa u MARIBORU i LJUBLJANI - urgentno obnavlja zahtev nadležnim organima da bez odlaganja postupaju po Ustavu i zakonu i odmah pu-
ste na slobodu Milovana Brkića.

Kao što je poznato, Milovan Brkić je 29. septembra u najprometnijem delu centra Beograda, bez ikakvog prethodnog obaveštenja ili poziva, na krajnje neuobičajen način kakav se može jedino prijaviti prema sileđijama i zločincima shvaćenim na delu, lišen slobode. "Hvatajući" ga sa izlaza iz redakcije Jugoslovenskog omladinskog lista "Mladost", u Ulici M. Tita br. 2, trojica pripadnika SUP-a u civilu oborila su svoga novinara na asfalt, namaknula mu lice sa ruke i odvela u Gradski SUP, gde je po hitnom postupku osuđen i smešta upućen na izdržavanje kazne.

Mada je informacija o ovom drastičnom postupku i razlogu 50-dnevnog besprizivnog kažnjavanja zatvorom već izvesna javnosti (do koje se, bar u mestu događaja, tj. u našem glavnom gradu, prebila s dosta mukom i s velikom zadržkom), porovisno činjenicu da je kao glavni izgovor za protivzakonito hapšenje, hitni postupak i samo "kidanje" kazne (40 dana zatvora!) poslužio članak iz zbranjenoj, dakle JAVNOSTI NEODOSTUPNOG, junske broja mariborske "Katedre" i da je ta celokupna nezakonita radnja obavljena u "koprodukciji" gradskih SUP-ova i sudova za prekršaje Beograda i Maribora.

Prezda smo i sami bili duboko uvereni da je ovakvim metodama obratuna sa drugačijim mišljenjem odavno odzvonilo vreme, te da bi njihovo povampiranje bilo pogubno po našu društvo (jer je ono i zapalo u današnje "nepremostive" teškoće usled monopola i odstranjivanja delatnih demokratskih alternativa), u tome ubedjenju su nas učvrstale i konkretne konsultacije s našim vodećim pravnim ekspertima koji su nam neopozivo posvedočili da se u važećem jugoslovenskom pravnom poretku ne može naći nikakvo pokrivanje za jednu od rešenih mera preduzetih protiv druga Brkića, novinara i člana Fonda solidarnosti.

Stoga, edlučno protestujući tražimo kažnjavanje vinovnika ovog bezakona.

Ono što nas uzna sve ovim povodom brine, jeste neverovatni raskorak između intimnog ogroćenja novinara i drugih poslanika javne reči, kao i mnogih građana, s jedne strane, i s druge - neobavljivo bezdušne javne indolentnosti (?!?) oficijelnih profesionalnih asocijacija novinara i javnih glasila, posebno tzv. velike ili političke štampe, s časnik izuzetkom onih u Sloveniji. Ne možemo se oteti utisku da je, na primer, i ovoga puta u Beogradu - kao i obično kad je u pitanju "domicilna neprijatnost" a glasila pod uticaj ili šifrom lokalnog jurisdikcije - organizovana prava zavera ču-
tanja u "slučaju Brkić". Kako drukčije objasniti činjenicu da su među svim dnevničkim listovima (zajedno s Tanjugom, radiostanicama i Televizijom s dva programa) jedino Vešernje novosti (i to, koliko znamo, samo u beogradskom izdanju) donele vest o Brkićevom hapšenju i osudjivanju, a od svih ostalog mnoštva prestoničkih glasila u ovih 14 dana oglasili su se još samo "Mladost" i "Svet". A "Politika" je, sa svojim glavnim i "odgovornim" urednikom Mirovićem (da li će jednog dana otkriti koga je i za ovo poslušno poslušao?), čak našla za shodno da novinarovoj mucu i sa svoje strane "dodoli", pa je prečutkujući OVO aktuelno zbitište, objavila kao poslednju vest - "svežu" vest o "kričičnoj" prijavi za klevetu" koju su (još) u MAJU ove godine protiv Milovana Brkića podnele neke baškopalašacke strukture (usešane u korupciju).

Pošto se neodoljivo nametnula reč o ponašanju beogradskih glasila, valja - ne samo kuriozitetu radi, priznati i "Ekspres-politici" da se, konačno, i ona, sa zadržkom od desetak dana po događaju, oglasila. "Ekspresova" novinarska revoljucija, međutim, nije (sve) u puževskoj brzini kojoj se taj dnevni list o dnevnim događajima javlja i izjašnjava - nasigurno, već u njegovoj providnoj klanovskoj instrumentalizaciji. Taj list, odnosno njegove nalagodavce, nije zanimala (niti zanima) sama vest, ne zanima je sudbina čovjeka niti konkretan primer bezakonja i drastičnog ataka na dostojanstvo novinara

i slobodu javne reči. Ne, "Ekspres" stupa na scenu iz razloga "viših interesa", i to (tek) u onom trenutku kad može u javnost da "pouzdao" lancira,

na konačno dati mig, jednu senzacionalnu (doose, nepreciznu ali "upućenu" sa svojim čitljivu) insinuciju da je nezakonito hapšenje i osudjivanje novinara podmetaljka onog "drugog" klana (ne kazujući baš poimenično čijeg) sdu bi se njegov, tj. klan kojemu list služi kompromitovao za zavodjenje staljinističke strahovlade, što bi, opet, imalo da znači da ovaj i nije za tako što. Eto ti sad, pa udji u sve te "suptilne" finese međuklanovskog podvaljivanja i obračunavanja! Istina, "Ekspres" nam otkriva i tih tajni u neku ruku obećava, pogđajujući jednim udarcem dve suve: i svoju zadatu poslušničku, valjda ne novinarsku, ulogu, i buduću tiražnu dobit. A to što se "porašena" odnosno prozvana "strama" još ne oglašava vrebajući pogađajući trenutak, toliko i ne začudjuje, koliko izaziva zaprepadajuće čutanje direktno optuženih zvaničnih državnih i sudskih organa za izvođenje cele "operacije".

Karavno da nećemo unapred poricati da će "raju" zanimati i buduću rasplet, ako do njega uopšte dođe, pogotovo ko je, a kojim ciljem i kako sve to reifira, ko su i čiji bili emisari iz Beograda i mariborskog SUP-u i kako su se sve delile uloge po unapred smišljenom scenariju u Beogradu, bez obzira na to kojim je od dva klana pripala autorska čast, ili trećem ako postoji kas, međutim, umesto tih i svakakvih drugih ekspresovskih zamajavanja, u ovom času prevashodno interesuje sudbina čoveka preko čijih se ledja klanovi prepucavaju: da, pre svega, novinar Milovan Brkić odmah bude oslobođen i da se, isto tako, dolednja poštovanje zakonitosti i slobode javne reči, iz ruku zavajanih i svih drugih klanova iz struktura otgnu tako moćne poluge kao što su organi sudsko-državne prisile i sredstva javnog informisanja i propagande.

Na kraju, ali ne i na poslednjem mestu, Inicijativni odbor oseća potrebu da izrazi posebnu zahvalnost novinarima i redakciji "Katedre" i mariborskom k i k i v u novinara - za prilog od ^{više desetina} miliona starih dinara koje su odlučili da namerski uplate Fondu na ime materijalne podrške novinaru Milovanu Brkiću i njegovoj porodici. Isto tako izražavamo punu solidarnost s protestima pisanim studenata i novinara iz Maribora koja je u međufresamku potpisalo više od devet stotina slovenačkih studenata i građana. Inicijativni odbor odobrava proteste predstavnika Fonda solidarnosti koje su povodom Brkićevog nezakonitog hapšenja izgovorili na javnim tribinama (u Domu omladine Beograda i dr.), što će se dok postoje razlozi nastaviti.

ZA INICIJATIVNI ODBOR FONDA
SOLIDARNOSTI,
Dušan Bogavac, novinar
Ilija Mirović, filolog
Prof. dr Zoran Vasković
Nedo Karić, rednik
Prof. dr Ljubomir Račić
Prof. dr Miroslav Mirović, prevodilac
Prof. dr Miroslav Mirović, prevodilac
Biljana Jeranović, književnik

OBJAVLJENO PISMO

Smrt je kajpada bistvo življenja. Smrt je tragični vrh in tudi konec življenja. Po smrti ni ničesar več zemeljskega: ne revolucije in ne kontrarevolucije, ne samoupravljanja in ne svobode, ne centralnih komitejev in gospodarstva. In kadar izgubimo očeta, mater ali otroka, ljubljeno bitje ali pa bojnega tovariša, verujemo, da ni »mrtev«. In še to verujemo, da bomo umrlega spet nekoč srečali in potem živeli z njim vso dolgo, dolgo večnost. Brez zemeljskih krivic, nesreč in zločinov.

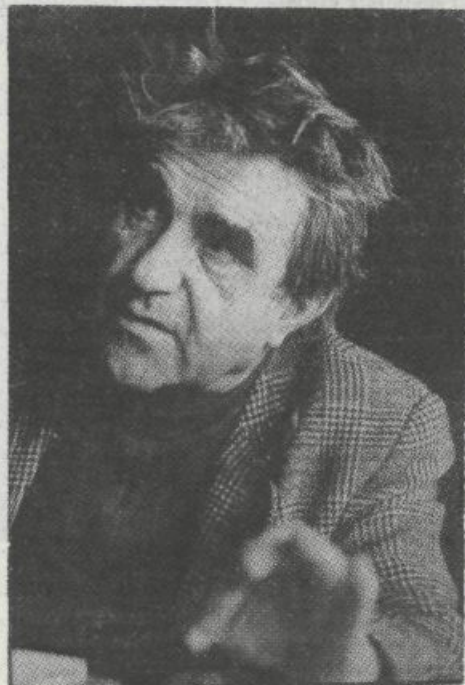
Umirajo vsi. Kralji in tlačani. Maršali in občani. Pismeni in nepismeni. Ponavadi je hudo trpljenje tisto, kar napoveduje smrt človeka. Enakost post mortem je najvišja človekova demokratična možnost. V človeški družbi človek te enakosti nikoli ne bo dosegel. Sodni dan in poslednja sodba sta edino upanje trpečih, ponižanih in nesvobodnih. In v tem upanju čakamo na svoje naravne in večne pravice.

Pokopališče je prostor z značajem svetega kraja upanja, čakanja, tolažbe in predvsem zvestobe do mrtvih. Pokopališče je prostor, je umetnina, ki so ga izoblikovali ustvarjalna sla človeka, njegova sposobnost upanja, pa tudi strah pred ničem. Pokopališče je kulturno umetniška stvaritev, ki je dokaz estetskih, idejnih in verskih moči v človeku. Pokopališče nikakor ni industrijsko-gospodarsko-tehnokratsko-urbanistično-komunalni odpad ali pa smetišče, skladišče mrtvih, ki ga upravljamo v imenu gospodarskih in dohodkovnih odnosov. Skrbeti za pokopališče je moralna dolžnost živih ljudi, ne pa gospodarsko komunalno opravilo.

Smrt, pogreb in pokop so dejanja tradicije, poezije in vere. Mi Slovenci imamo svojo poetiko in gramatiko pokopov in pogrebov. Pogledimo in premislimo čudovite pogrebne običaje med muslimani, pa med animisti Afrike, med Indijanci, Eskimi. In med evropskimi ljudmi. Povsod in vedno. Pogreb, se reče njegov red, potek in smisel, je zadnja človekova pravica. Ali smo že pozabili, kako okupatorji niso dovolili žrtvam terorja človeškega pogreba? Ali smo že pozabili, kako so nekoč pokopavali krivorce, samomorilce in igralce? Nasilje je, če uradno predpišemo in ukažemo, kakšen bode pogreb mrtvega. Nobena posvetna oblast se ne sme vmešavati v pogrebne običaje.

Pogreb, zadnje slovo, ima svojo poezijo, ki je prav tako vera verujočega v Boga, kakor tudi vera ateista, ki mu pravi, da boga ni. Temeljna organizacija združenega dela ŽALE nima v svojih rokah prav nobenega zanesljivega dokaza, da Boga ni. Zato naj

se ne vmešava v red, potek in smisel pogreba. Temeljno bistvo pogreba je žalost, ne pa svečanost ali protokol. Žalost človeka. Tako imenovani pokopališki red mora temeljiti v človekovi žalosti, ne pa v politiki kot je to danes veljavno.

Devetnajsto stoletje je ubilo v človeku naravo, umetnost in upanje. Ločilo je človeka od zgodovine, tako da je podvojilo kraj njegove eksistence. Ločilo je človekov dom od kraja človekovega dela. Umrl je zgodovinski človek in rodila se je spaka gospodarskega človeka. Avtomata. To nesrečno stoletje je rodilo industrijo, ki je zanikanje človeka in njegove človeške narave. Nastala so vlemesta, v katerih je zrasla koncentracija socialnih krivic, bolezni, revščine in populistične (množične) histerije, iz katere je kasneje nastal fašizem kot moralno duhovna bolezen velikomestnih kolektivov. Devetnajsto stoletje je tudi vzpostavilo pokopališče razlik, neenakosti in nasprotij. Rodilo se je tehnokratsko pokopališče kot del industrije, pridobitništva, bančništva, napredka, razvoja, oblastništva. Pomislimo na staro slovensko ali škotsko pokopališče, alpsko ali mediteransko seicenta, settecenta in ottocenta. In ko bomo premislili ta stara pokopališča, bomo vedeli, kaj moramo storiti. Izgnati iz pokopališč farizeje denarja, produkcije in komunalne oblasti. Pustimo ljudem ganljivo vero v posmrtno življenje in spet ustvarimo poezijo pokopališča, kjer se pogovarjamo z mrtvimi, obujamo spomine in jokamo v žalosti.

Nagrobnik seveda ne poveča človekove veljave. Nekdanje kajpada. In tudi ne moči, kot so nekdanj verovali v faraonskem Egiptu. Nagrobniki, kakršne nam je podarila industrijsko gospodarska preteklost, so do-

kaz socialnega razlikovanja po smrti, so poskus prenosa etastičnih in oblastniških pravil na pokopališče in so poskus ohranjanja dihotomije vladar državljan tudi po smrti.

Kaj storiti s Križem, ki je znak smrti? Enrico Berlinguer je na kongresu italijanskih komunistov povedal, da med krščanstvom in marksizmom ni nobenih razlik ali nasprotij na polju socialnih intencij in programov. To je seveda res. Le vulgarni ateisti lahko preganjajo križ, ki ima veljavo srpa in kladi-va, toda teh dveh ne v okvirih stalinistične propedeutike in pragmatične veljave.

Likvidacija pokopališča pri Svetem Krištofu, dolgoletno sramoto na Navju in zdaj poskus likvidacije Plečnikovih Žal moramo uvrstiti med nasilna dejanja nad mrtvimi Slovenci in mrtvimi Slovenkami. Ne v Moskvi ne v Parizu ne v Londonu ne drugod ni bilo človeka, ki bi si drznil predlagati uničenje pokopališč, na katerih spijo večno spanje Marx, pariški komunardi, umetniki. In ljudje. Če bi se pojavil v preje imenovanih mestih skrunilec starih grobov in pokopališč, bi ga javno mnenje hitro odpravilo tja, kamor sodi. Sedanja tehnologija pogrebov na Žalah je sramotna. Bilo me je sram, ko sem nekajkrat prišel po slovo od ljudi, s katerimi sem živel, se bojeval in upal. V socializmu. To, kar je zdaj na Žalah je komajda pasji »pogreb«. Posmeh mrtvim. Žalitev mrtvih in njihovega dela v življenju.

Prav malo mi je mar, če bo kdo rekel, da sem neprišteven, ko predlagam obnovitev pokopališča pri Svetem Krištofu, pa četudi je treba podreti strašilo gospodarskega razstavišča, obnovitev Plečnikovih Žal in porušenje krematorija.

Vem, da so moja upanja zaman. Vidim svet okrog sebe in sebe v tem svetu. In se sramujem, da sem eno izmed človeških bitij. Kajti v sedanjem svetu je zmagalo gospodarsko barbarstvo. Zato vem, da ni več prostora za mrtve Slovence in mrtve Slovenke. Nečo mi je rekel inženir, arhitekt in gospodarstvenik, da so Žale s stališča narodnega gospodarstva nesmisel, saj bi tam lahko stala rafinerija ali železarna. Jaz pa sem ga vprašal: Kje boš jokal, ko boš izgubil nekoga, ki si ga imel rad? Ni mi odgovoril in zato je tako, kot je in tudi še dolgo časa ne bo drugače.

Moral si bomo poiskati grob pod Dobracem ali v Ziljski dolini, pod Doberdobom ali pa v Beneški Sloveniji in v Reziji. Na »Slovenskem« ne bo prostora za nas, četudi bomo zgolj slovenski mrliči...»

V LJUBLJANI, 13. SUŠCA 1983

PRIPIS UREDNIŠTVA: To je pismo Bojana Štiha Vladimirju-Bracu Mušiču, ki ga je leta 1983 povabil k sodelovanju v anketi o problematiki urbanističnega, arhitekturnega in krajinskega oblikovanja Velikih Žal in osrednjega ljubljanskega pokopališča.

Delovna skupina OU ZVOS
Ljubljana, 6. 10. 1987

Osnutek
STALIŠČA IN PRIPOMBE ZVOS
K

DELOVNEMU OSNUTKU AMANDMAJEV K USTAVI SFRJ (KOMISIJE SFRJ), Poročevalec 2. 9. 1987, št. 22.
na podlagi »Stališč in predlogov k osnutku...« Komisije SRS, z 10. 9. 1987.

Uvod:

K delovnemu osnutku Amandmajev k ustavi SFRJ, ki ga je Komisija Skupščine SFRJ predložila Zveznemu zboru 19. 8. 1987 (Poročevalec št. 22/2. 9. 1987), je Komisija Skupščine SR Slovenije pripravila Stališča in predloge dne 10. 9. 1987. V okvirih SZDL Slovenije razpravljamo o obeh gradivih.

Sredi oktobra (novembra?) 1987 naj bi Zvezni zbor Skupščine SFRJ določil OSNUTEK USTAVNIH DOPOLNIL. Tedaj bo SZDL SR Slovenije organizirala ponovno javno razpravo. Vendar opozarjamo na dejstvo, da je sprejeti osnutek akt, ki ga v nadaljnjem postopku (v fazi predloga) ni mogoče več bistveno spreminjati!

Ustavna dopolnila sprejema Zvezni zbor Skupščine SFRJ po posebnem postopku, določenem v poslovníku. USTAVNA DOPOLNILA SPREJEMA ZVEZNI ZBOR NA PODLAGI SOGLASJA REPUBLIK IN POKRAJIN (soglasje v vseh fazah?). Torej ustavnih dopolnil ne bo mogoče sprejeti, če Skupščina SR Slovenije z njimi ne bo soglašala!

A. BISTVENA NAČELNA STALIŠČA ZVOS

1. Veljavna ustava SFRJ je tista ustava, ki nam jo je zapustil (in s katero je soglašal) tovariš Tito. Ker hočemo po »Titovi poti«, ki zagotavlja socialistično samoupravno demokracijo in suverenost držav-republik, ne smemo stopiti s te poti v centralizem (ki sta ga Tito in Kardelj presešla).

B. AVNOJSKA USTAVA in TEMELJNA NAČELA veljavne ustave SFRJ, ki pa NISO PREDMET SPREMENB, zagotavljajo, da TEMELJE SISTEMOV vseh področij, ki zadevajo dobrine splošnega pomena in vsakodnevno življenje in delo delavcev, delovnih ljudi in občanov, **DOLOČAJO REPUBLIKE**.

FEDERACIJA PA DOLOČA (LE) NEKATERE SKUPNE SPLOŠNE ELEMENTE, KI SO POMEMBNI ZA VSO SFRJ, temelje sistemov pa le za izjemna »skupna« področja (kot so JLA, morda državna uprava).

Predloženi delovni osnutek amandmajev Komisije Skupščine SFRJ (Poročevalec št. 22/87), ki skoraj za vsa področja vsakodnevnega življenja in dela delavcev, delovnih ljudi in občanov predlaga »zvezne temelje sistemov in urejanje na podlagi zveznega zakona«, torej skoraj celovito »centralizacijo« in odvzem suverenosti republikam, je v nasprotju s temeljnimi načeli te iste ustave SFRJ, ki jih ne spreminjamo. Zato ga lahko ocenimo KOT NIČNEGA, SAJ JE SAM S SEBOJ V NASPROTJU.

3. Ker je v ustavi in poslovníku Zveznega zbora zajamčen tak postopek sprejemanja ustavnih dopolnil, da le-ta ne morejo biti sprejeta brez soglasja vseh republik in pokrajin, oz. njihovih delegacij, zahtevamo, da SKUPŠČINA SR SLOVENIJE OZ. NJENA DELEGACIJA NE DA SOGLASJA K OBRAVNAVANEMU ALI PODOBNEMU OSNUTKU USTAVNIH DOPOLNIL in tudi ne v nadaljnjih fazah.

Opozarjamo, da prevzemajo posamezniki (predsednik Skupščine SRS, predsednik predsedstva SRS, predsednik RK SZDL, Skupščina SRS in delegacija SRS v Zveznem zboru za ustavna dopolnila) največjo odgovornost in bo o tem sodila tudi zgodovina slovenskega naroda.

Ob tako pomembnem dejstvu, kot je sprememba zvezne ustave v zvezi s suverenostjo republik, ne sprejemamo nobenega opravičila, »da je zdaj že prepozno« ali »da je premalo časa«. O celotnem postopku in vsebini ustavnih dopolnil mora Skupščina SRS:

(1) pravočasno in odgovorno ukrepati v SFRJ in

(2) v glasilu SZDL – »Delu« objaviti natančen postopek in vsebino spreminjanja ustave. SZDL pa mora organizirati časovno neutenjeno in vsebinsko jasne široke javne razprave. Upoštevati je treba stališča ljudstva – naroda, ki je v dosednji razpravi tak osnutek popolnoma zavrnil.

ZVOS soglašata tudi s Stališči Društva pesnikov in pisateljev SR Slovenije, ki delovni osnutek zavračata in predlaga odložitev spreminjanja ustave SFRJ.

4. Iz navedenih razlogov v tč. 1, 2 in 3 je razvidno, da je treba predloženi ali podobni delovni osnutki ustavnih dopolnil SFRJ (ki je v nasprotju z avnojskimi in veljavnimi temeljnimi načeli) brez-pogojno zavrniti ali celo odložiti spreminjanje ustave.

Zveza društev za varstvo okolja v Sloveniji je mnenja, da je sedanja ustava SFRJ iz leta 1974 ustrezna ter zadošča, da pa bi bilo treba poostriiti odgovornost do izvajanja njenih določil.

Če pa je treba nekatera določila ustave spremeniti, potem podpiramo spreminjanje ustave na podlagi Stališč in pripomb Komisije SR Slovenije z dne 10. 9. 1987, z našimi spremembami v tč. A in C, ker tudi predlog SRS dopušča preveč centralizma in ni v skladu s temeljnimi načeli ustave.

B.) Pripombe ZVOS k »Stališčem in predlogom za spremembe delovnega osnutka amandmajev ustave SFRJ«, ki jih je pripravila Komisija Skupščine SRS 10. 9. 1987.

C.) Pripombe ZVOS k »Stališčem SR Slovenije«, za katere ZVOS meni, da jih je treba bistveno spremeniti ali zavrniti:

– Amandma X: s spremembo 5. tč., ki jo predlaga SRS, soglašamo le pod pogojem, da se zadnji odstavek predloga SRS nujno črta.

– Amandma XI: črtati »zvezni« zakon, ostane samo »zakon«. Zakaj DPS ne sme ustanoviti banke?

– Amandma XIV: s spremembo 3. tč., ki jo predlaga SRS, soglašamo, le v 5. vrsti nujno dodati (smiselno): »DP skupnosti prebivalstva, krajinskih območij in naselij, varstvo dobrin splošnega pomena in okolja in družbeno ter prometno-komunalna infrastruktura, s katerimi se v skladu...«

– Amandma XXIII, k tč. 3 dodati »v skladu z možnostmi družbenopolitične skupnosti«.

– Amandma XXVI: s spremembo 1. alineje 1. tč. SRS sicer soglašamo, odločno pa terjamo, da se namesto »skupni elementi davčne politike« napiše: »skupni elementi davčne politike«. Drugačne alternative ne sme biti.

– V zadnjem odst. 3. tč. se črta »zvezni« in ostane samo zakon. Zvezni zakon naj ne ureja temeljev davčnega sistema, temveč le splošne skupne elemente!

– Amandma XXVIII, zahtevamo, da se ohrani suverenost republik. Enako velja za amandmane XXXVI in XXXVII, za katere SRS še ni izdelala stališč.

– Amandma XXIX: naj velja samo za SR Srbijo, ostalo za druge republike naj se črta.

– Amandma XXX: vprašljiv je tudi zadnji odst. 3. tč.

– Amandma XXXI: Financiranje JLA ne posebej!

– v 3. odst. 1. tč. črtati »da se lahko z zveznim zakonom določijo tudi davki iz dohodka OZD in iz osebnih dohodkov«.

– Amandma XXXII: 1. točka se spremeni (alinėja (1) in (2) ter (10), (11), (12)): »Federacija po zveznih organih ureja splošne skupne javnega obveščanja, zveznih družbenih svetov, režimov medrep. voda, družbenega planiranja, varstva ter izboljševanja okolja, družbenega knjigovodstva in ureja temelje sistema državne uprave ter blagovnih rezerv, ki so skupnega pomena za SFRJ«.

– črtajo se alineje: (3), (7), (13)

– odpade predlog v opombi

– Amandma XXXIII: Soglašamo z 2. odst. 1. tč. in 2. tč. SRS, vendar ne z »najmanj polovico« delegatov.

– iz 5. tč. spremembe SRS naj se črta: »z do ločanjem davka iz dohodka OZD in davka iz osebnih dohodkov«.

– iz (3) alineje brez-pogojno črtati: »kot tudi način in pogoje poslovanja OZD na drugih področjih, kadar to zahteva tehnološka enotnost«

– Črtati vse »temelje« in vse o »vzgoji in izobraževanju«.

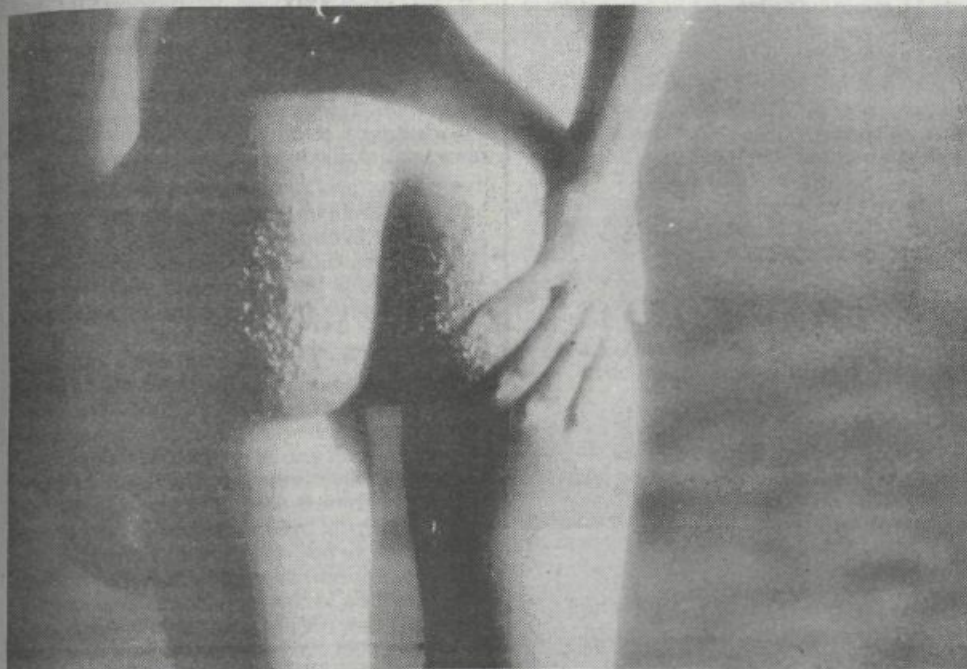
– K 6. tč.: črtati 2. podtočko iz Stališč SRS.

– iz (3) alineje črtati tudi: federacija ureja meje lastninske pravice na kmetijskem zemljišču.

Če v osnutku ustavnih dopolnil naše predlagane spremembe v tč. A, B in C ne bodo upoštevane, vztrajamo, da mora Skupščina SR Slovenije osnutek ustavnih sprememb SFRJ zavrniti!

F... ME STUPID

oziroma grešniki na razpelo

Gornji naslov je mogoče razumeti tudi kot dobrohotno samocenzuro, vendar gre v tem primeru le za ponoven priklic znane maksime (ki se je žlehtni žurnalisti kaj radi poslužujejo), da je prepovedan sad pač najslajši.

Ob tem je treba takoj v začetku strumno pogledati resnici v oči in priznati, da se (zaradi mladostnega pomanjkanja historičnega spomina, ki bi omogočal globlje dialektične in retorične diskurze in ekskurze) nadobudni avtor krmi predvsem z digest (to ni noben slabšalen predznak!) teorijo, kakršno predstavlja na primer zapuščina Džuli Švige. Spričo žlahtnosti njenega in drugih naukov je seveda čisto na dlani, da delujem v polje, kot ga določajo etični in moralni kodeksi našega samoupravnega novinarstva. Le-ti nas svarijo tudi pred mogočo eksploatacijo samih besed, nabuhlimi metaforami, ki jih (če se spomnim samo blestečega nastopa enega izmed udeležencev nedavne skupščine novinarjev Jugoslavije) nevešč pisavnik prestavlja sem in tja kot kaka polena. Za to poetično vznesenostjo se kajpak skriva nujnost konkretnih konceptov in rešitev, ki bodo pometli tudi z eklektističnimi postmodernisti in drugo buržujsko navlako. Pa bodi dovolj nekoristnega (saj se o tem učite že od jasli dalje) pleteničenja, saj ste gotovo že spoznali, da je moje poslanstvo opozarjati na mogoča brezna anarhije, nihilizma, raznih izmov (ki so že po definiciji zmeraj vnašali nemir med prave umetniške gurmane), hkrati pa izrekati tovariško pohvalo hvalevrednim poskusom naših, vse bolj demokratiziranih sredstev javnega obveščanja.

VZGOJA SRCA

Vrnimo se zopet k naslovu. Bolj kot dejstvo, da je majico s tem pogrošnim napisom pred časom nosil perverzni in do obisti skvarjeni mladenič Boy George, je pomembno to, da na neki način solidarizira z nedavno pravilno potezo verige največjih angleških prodajal gramofonskih plošč (ki se kajpak imenuje *Virgin*), ki je v upravičenem strahu pred morebitnim duhovnim onesnaževanjem mladih konzumentov potegnila iz prodaje albumtestament ameriškega benda Big Black z resda precej opolzlim naslovom *Songs About F... ing*. Mlade pokvarjenice je očitno zapeljala ameriška industrija masovne zabave, ki vseprek seje svoja semena nečistosti. Paziti je treba, da se tudi pri nas ne bi razpasli taki semnji ničevosti v obliki pogrošnih revij, slabe glasbe (in ne verjemite D. J.-em, katerim so se možgani pod vplivom uničujočega ritma že zdavnaj skravžljali) ter pornografskih filmov (katerih projekcije v Slogi niso nikakršna nevarnost, saj vemo, da Slovenci tja nikoli ne zaidejo, morebitni dobiček pa lahko ljubljanski kinematografi s pridom uporabijo za nakup poučnih zgodovinskih filmov kot je *Mission*, na primer). In tukaj stopi na že kar zadosti oskrunjeno sceno naš današnji junak, uredništvo revije *Kristjanova obzorja*, katerega člani marljivo in tiho gradijo svoje mravlišče, oazo miru v tej puščavi razvrata in izgubljene vere. Mogoče bodo sedaj na svoje trhle prižnice spet stopili antiklerikalci in začeli sikati svoje puhle pogrome, vendar jim nikar ne nasedajte. Revija *Kristjanova obzorja* si pač ne more kar tako špogati mesta ob skvarjenem bulvarkem tisku, ki se šopiri v naših

kioskih – le-ta predstavlja prave templeje razvrata, saj je od čednih prodajalk poleg nečednih revij in spisov moč kupiti tudi kondome in cigarete (edino svetlo izjemo predstavlja športni tisk), in se je zato prisiljena dičiti zgolj z mestom v priljubljenih kulturnih hramih, knjigarnah in če boste dovolj urni, še lahko nadejate uspeha v knjigarni na Čopovi ulici.

BLODNI SINOVI

Uredništvo *Kristjanovih obzorij* si je postavilo docela svetovljanski koncept in si tako s sposojenimi mnenji in komentarji predvsem francoskih in nemških (seveda pa je potrebna tudi španovija z zelo vplivno in koristno ameriško moralno večino, ki je s svojimi televizijskimi kanali že preniknila v vse pore tamkajšnjega življa) tribunov zavarovalo hrbet pred morebitnimi nekonstruktivnimi kritikami samozvanih filozofov, ki se zadnje čase vse bolj pariyo z raznimi avantgardističnimi ništrci, katerih čirečare so še marsikateremu šolanemu človeku tuje (sadove take jeze si imate priložnost ogledati v Delovi sobotni prilogi).

Odgovorni urednik Janez Sraka (tokrat ne gre za nov psevdonim Marjana Ogrinca-Krokara ali koga drugega izmed častihlepni ljubljanskih rock kritikastrov) *et consortes* so se z veliko mero teoretičnega predznanja lotili vseobsegajočega opismenjanja navedenih množic ter še posebej mladine, ki bi jo obscene pijavke še prehitro lahko potegnile v svoje globoko grlo. Že omenjeni filozofi ter še posebej psihoanalitiki (pravkar imam pri rokah nekega Wilhelma Reicha, ki so ga Amerikanci še za časa življenja spoznali za norega) so zmeraj pripravljeni tveziti o duhovnem poneumljanju in seksualnem zatiranju, ki naj bi ga cerkev naprtila mladcem in mladenkam. Problem nečistovanja oziroma onaniranja ali izvenzakonskega občevanja je vreden vse pozornosti in vsekakor je treba dati prav cerkvi, ki je že od nekdaj svarila pred raznimi *Petroniji* ali *Chaucerji* (slednjega zmakez Canterburyjske zgodbe izpod umazanih rok homoseksualca in pedofila Passolinija si je marsikateri mulc medtem, ko so zraven dremali starši, brez vsakršnega občutka kriyde uspel ogledati celo na naši televiziji). Že omenjeni Reich se spušča še v celo tako neomajna metafizična vprašanja kot je problem nadrejenost moža ženi in otrokom. Le brezbožnim potepinom se lahko zdi ta aksiom sploh problematičen in še tem so *Sraka et comp.* dodobra vzeli mero.

PREPOVEDANE IGRE

Sexual Healing? No, kaj takega si lahko izmislilo le z vsemi žavbami namazani popevkarji. Saj vemo, da je »*Elvis z veseljem vzdignil mladino proti vsemu temu* (tabujem, se pravi incestu, javna nesramnost, bogokletje in podobne nečednosti, op.p.) z glasbo, besedami, zlasti pa z nesramnimi in izzivalnimi gibi med nastopi.« Še hujše pac-

karije so si privoščili izvajalci t.i. hard rocka, saj so »ritem (beat) v tej zvrsti rocka in raznolikost udarcev na električno bas kitaro zamisljeni tako, da vzbudijo spolni nagon do podivjanosti...« Cilj trde rock glasbe je ujeti in potopiti poslušalce v podivjani glasbeni ocean. Poslušalec ne poslušča več trdega rocka, ampak s pomočjo spolnega obreda utone v razvratnost in upor.«

Delikti, kot je seksualna revolucija, so opravili svoje, kajti »sovrašstvo vrste, uperjeno proti svojemu lastnemu mesu, proti svojim otrokom, je nastopilo brez zamude. (...) Nobenega greha več, nobene nevrose več, saj ni več nobene npravne prisile – niti po vesti niti po družbeni kontroli.« Po sifilitični revoluciji, ki je bila dosedaj res edina prava, pa zdaj »spolnost ni postala le smrtno nevarna, ampak naravnost uničujoča. Pokazalo se je, da so imeli mračni nevrologi, asketski preroki, kot Origen in Avguštin, prav. (...) Druga spolna revolucija, s podobnimi strašnimi posledicami, kot nekoč sifilis, se že kaže na obzorju. (...) Vse odzivanje na aids kaže na našo nemoč in neodgovornost. Znanstveniki predlagajo seminarje in predavanja kot protiukrep. Govorjenje torej, samo da ni treba ukrepati. Politiki propagirajo kondom – »varnejši seks«, se glasi krilatica. Smešno, varnejši seks bi se moral imenovati varnejša smrt. Varamo sami sebe. Vendar dolgo ne bo trajalo – morda le tako dolgo, da bo prepozno. (...) Navajeni smo na spolno svobodo gledati kot na državljansko pravico. Tu je bistvo problema. Spolna vzdržnost ni več moralna zahteva, ampak nujnost, če hočemo preživeti. Le da tega politiki, znanstveniki in prizadeti ljudje še niso opazili (...) Preživele bodo le družbe, ki se bodo sposobne odpovedati spolni svobodi.«

Recept je na dlani in če mislite, da so tole le moralni sofizmi, boste kaj kmalu občutili bič božji. Če se le spomnimo poetične, a hudo boleče trditve enega izmed prizadetih dopisovalcev iz Delovne sobotne priloge, ki pravi, da »ko bo začelo goreti, se ne bo nihče rešil«. Kazalo bi že zdaj razmisliti o majhnih kresovih, na katerih bi v dobri inkvizitorski maniri spekli nečiste duše in telesa grešnikov. Kar nas je še normalnih, se lahko le veselimo takih prelesti, kot je bil nedavni recital Cliffa Richarda, enega izmed redkih, ki jih pop glasba ni potegnila v onečaščenja kolesja.

PLES VAMPIRJEV

predstavlja drugo pomembno torišče prizadevanj Srakove kompanije. Dobri papež Janez Pavel II. je v svojem znanem presunljivem slogu in s šarmantnim nasmeškom na obrazu lani kar dvakrat opozoril romarje, na hudiča, ki hoče navidezno prosvetljenega človeka, ki ne veruje v Boga, zapeljati k navidezni svobodi, ki pa se bo potem izkazala za prazno laž. Kajti tudi zlo se je rodilo iz svobode.

V to, da s hudičem ni dobro češenj zobati, so se prepričali že Giordano Bruno, junaki porumenelih gotških romanov in ta ali oni Faust. Kristjanova obzorja pa pred vas razgrinjajo še pakt, ki so ga s hudičem podpisali glasbeniki. »Rock skupine tudi ne prikrivajo svojih pravih namenov. Revija Rolling Stones izrecno izjavlja: »Rock je več kot glasba, je namreč središče moči neke nove kulture in mladine v revoluciji.« (...) Za pozorilo še nekaj subliminalnih (avtor besedo izpelje iz latinščine kot nekaj podpraznega, očem skritega, op.p.) sporočil. Beatli so v po-

pevki Revolution Number 9 uvedli subliminalna sporočila. Med 7 in obratom slišimo okrog dvanajstkrat izraz »Number 9 (nine)«. Če plosčo na istem mestu vrtimo v vzratni smeri, slišimo sporočilo: »Turn-me-on-dead-man (vzdraži me spolno, mrlič). Mrtev človek naj bi bil Jezus Kristus.« In takih ostudnih sporočil je še vse polno, čeprav nekateri

udarjajo kar naravnost, kot na primer znani heretik Jello Biafra iz skupine Dead Kennedys, ki si je nonšalantno privoščil naslove, kot so I Kill Children, Religious Vomit in podobne. Sploh pa je o punku (za kar se imajo Dead Kennedys) moč izreči marsikatero pikro besedo, s katero se le dokazuje, da so imeli prav tisti, ki so že pred leti opozarjali na kvarno naravo. To, da zdaj punckerji praznujejo desetletnico, je bolj pirova zmaga, saj je metafizika njihovega poga že zdavnaj jasna. »Punk rock pa predstavlja zadnjo četrto stopnjo. Te skupine so se pojavile v osemdesetih letih. Njihov cilj in filozofija hočeta poslušalce naravnost prisiliti k samomoru, k skupnemu nasilju in k sistematičnemu mučenju. Najbolj znane skupine punk rocka so Kiss, Ted Nugent in Aphrodite's Child (album 666). Višek punkovskega človeškega in glasbenega izkustva plesalcev je raniti partnerje do krvi z britvicami, ki so vsite v kavbojke in srajce ter preštevanje ranjenih udeležencev z okovanimi in priostrenimi zapetnicami.«

Gotovo tudi trditve tistih, ki govorijo o povezavi rocka s terorizmom niso iz trte zvite. Če pa se vrnemo še enkrat k satanskem rocku, vas moram opozoriti, da zelo pazite, kaj boste polagali svojemu malčku v zibko. Vsekakor mu za lahko ne smete brati Poejevih knjig, oziroma v njegovi prisotnosti gledati filmov, kot je Rosemary's Child. Raje skočite do Avstrije in si nabavite dovolj česna, s katerim boste odganjali zle duhove. Eksorciranje je, vsaj po vrstah ob meji sodeč, zadnje čase sila v modi.

SUICIDE IS PAINLESS

pravtako razburja domišljijo Srakove družčine, kajti »velika in tragična zmeta tako imenovane »filozofije leta 1968« je, med mnogimi drugimi, da naj mladi človek sam najde pot skozi življenje. Tudi šola se je ravnala po tem načelu. Danes vidimo, da je bila to huda zmeta. Čas »absolutnega samoodločanja mladih« je mimo, naredil pa je veliko škodo (in te se v posameznih primerih ne da popraviti). Danes se zavedamo, da je mladega človeka treba voditi, da sta potrebna tudi kontrola in opomin; vse pa naj seveda poteka v največjem možnem razumevanju, saj mladi človek ne sme niti za en sam trenutek posumiti, da gre pri tem za kako nadvlado starejših ali za to, da bi ogrozili njegovo osebno ustvarjalnost.«

Kje so dobri časi (prejkoslej le še v slovenski literarni zapuščini), ko so učitelji s trstiko udrihali po falotih, katerim je zdaj dana vsa svoboda. Dandanašnji kraljujejo zamorjenci, ki pa utegnejo spričo neuspešnosti svojega poslanstva (umetnik naj igra le na radostne strune) slejkoprej bedno poginiti.

Kristjanova obzorja širijo meje optimizma, podločnosti Bogu (ne dovolite, da bi se med vami sprehajal kakšen Prometej), vendar je moja dolžnost, da jih prav tukaj opozorim na majceno ideološko nerodnost, do katere je najverjetneje prišlo zaradi že prav kozmične zanesenosti pisca. »Če je res, da nas metafizični optimizem pušča brez prave tolažbe, je še bolj res, da doživljamo marksistični optimizem še mnogo bolj dramatično, saj povzroča veliko razočaranje prav zaradi neizpolnenih obljub, kakor spričuje zgodovina zadnjih dni. Tako človeku ostane samo še stoični (laični, vsakdanji) optimizem, ki nima v sebi niti trohice religioznosti. Njegovo geslo je: »Zaupaj v sposobnost človeka, ki oblikuje tek zgodovine – saj je vendar nemogoče, da bil človek igrača v rokah usode!« Zares plemenita drža – toda kje je tu soočenje z grehom, smrtjo, najglobljimi človekovimi hrepenenji, njegovimi notranjimi ranami?

Jaz pravim, da je še precej bolj nevarno če postane usoda igrača v rokah človeka. Potem lahko, spričo neznanja ali nepoučenosti dotičnega, pride do marsikaterega delikta ali deviantnosti.

Uredništvo Kristjanovih obzorij je svojo revolucionarno prakso razvilo na osnovah, s katerih se v boj proti razrednemu sovražniku poganja tudi naša politika. Sovražnik namreč uporablja najbolj prefidne načine, s katerimi poskuša preslepiti laika, vendar je naša taktika še bolj zvita od njega in se ji uspe prebiti, če ponovim to zares uspelo domislilo današnjih junakov, v podpredpražje.

Za pokoro pa se le izprašajte:

- Kako izrabljam svoj prosti čas?
- Kakšno je moje obnašanje na dopustu?
- Ali skrbim tudi za spolno vzgojo svojih otrok?
- Ali vem, s kom se družijo moji otroci in kako se zabavajo (»žurke«)?
- Ali znam tudi trdo prijeti svoje otroke, kadar je treba, če gre npr. za sebičnost, častihlepleje ali uživalstvo?
- Ali kupujem ničvredne in umazane knjige in revije?
- Ali živim spolnost v skladu z evangelijem (odnosi pred zakonom, samozadovoljevanje, medsebojno spolno draženje)?
- Ali sem nergač, ki vse kritizira?

V bistvu se razen zmeraj pretresljivih političnih stvari v kulturnih sferah zadnjih štirinajstih dni ni zgodilo nič takega, zaradi česar bi se splačalo izgubiti živce. Skandali, ki so slavnostno oznanili začetek še ene kulturne, za nekatere pa tudi umetniške sezone, so se že precej polegali, polemika okoli revije Problemi se sicer še zmeraj širi, zdi se pa, da ne bo dosegla tiste prave vročice, zaradi katere bi jo ljudje mrzlično spremljali. Slovenci niso ravno med velikimi bralci, kljub temu da imajo tako radi svoje zvezdniške pisatelje, ki se na televiziji pojavijo večkrat kot t.i. zvezde estrade. Je že tako. Knjige še vedno izhajajo, še vedno so dražje, zato naj tisti, ki še niso izrabili priložnosti in si ne bodo kupili Vilfanove Ob kresu komunizma, kupijo vsaj kakšnega od Alephovih adutov. Policijsko akademijo III so šli verjetno gledat že vsi, ki si mislijo, da brez nje ne morejo živeti, tisti drugi pa so se lahko več kot zadovoljili na Jesenski filmski šoli. Cankarjev dom kljub temu, da tam nismo mogli videti Russelovega Valentina, ponuja še nekaj zanimivega: 3 sicer ne čisto sveže filme letošnje neuradne zvezde festivala v Cannesu, Nikite Mihalkova. In pa seveda kulturni dogodek slovenske filmske jeseni: Hudodelce Francija Slaka po romanu Marjana Rožanca, ki je pred kratkim izdal tudi svojo knjigo esejev in legend z naslovom Evropa. Za tiste, ki se še niso naveličali francoskega šansona, se bo v Ljubljani pojavil nihče drug kot legendarni Gilbert Beaud, ki ga niti malo ne moti, če ni vseč Ionescu. Pa še nekaj. Po Ljubljani se širijo po mnenju nekaterih škodoželjne novice, da bodo imeli ljubljanski modni delavci v torek, 24. novembra, spet v CD-ju svoj modni bazar, predstavitev modnih kolekcij kar za vse letne čase, od jeseni do poletja.

Tisti, ki so se zgražali ob koncertu Cliffa Richarda in so si govorili, kako je to mogoče, se bodo lahko pomirili vsaj na dveh koncertih v organizaciji Druge godbe in CIDM. 12. novembra bodo lahko poslušali kontroverznega kitarista iz ameriškega Srednjega Zahoda, Eugena Chatbourna, ki sodeč po programskem listu »ponovno jaha preko Evrope«. 23. novembra pa bodo spet v Študentskem naselju lahko gledali in poslušali angleško alter skupino Kahondo Style z japonsko pevko Kazuko Hohki. V CIDM se bo od 16. novembra dalje dogajalo še nekaj: ponovitve lanskoletne predstave Billy gledališke skupine Abaddon.

Kinoteka ta mesec ne obljublja ravno neverjetnih stvari, vseeno pa se bo dalo videti nekaj Bergmanov (Ženske čakajo, Poletje z Moniko), Kosilo na travi Jeana Renoirja, na prošnjo gledalcev pa še Gone With The Wind s Clarkom Gableom, Vivien Leigh, in tako dalje. Tisti, ki se še zmeraj ne bodo naveličali filmov, bodo, če seveda radi gledajo filme v francoščini, lahko v Francoskem kulturnem centru videli dva Erica Rohmerja: La Collectionneuse in Ma nuit chez Maud, obadva iz sweet sixties.

Uredništvo zloglasne Literature-Problemi nadaljuje s ciklusom diskusijskih večerov. Po Branku Gradišniku, Viti Zerjal, Bojanu Žmavcu in Marku Juvanem bosta do konca novembra o Rošlinu in Verjanku in literarni kritiki kot uvod v pogovora nekaj povedala Tomo Virk in Milena Blažič 17. in 24. novembra ob osmih zvečer na Gosposki 10. Tisti, ki jih to ne zanima, so seveda tudi vabljeni, vprašanje pa je, če bodo prišli.

Od razstav je nujno videti Veš slikar svoj dolg v Škucu na Starem trgu, ogledajo pa si jo lahko tudi likovniki, pri tem pa na Škucu obljublajo, da jih njihovi dolgovi niti približno ne zanimajo.

CARNIUM V KRANJU

Sem ter tja se tudi pri nas zgodi kaj, kar bi vsaka zdrava pamet označila za nemogoče, še toliko bolj, če gre za premik naprej v kulturi, področju, kateremu vedno bolj vztrajno trgamo še zadnje bilke. Fraza – ni denarja – je za kulturnike že davno prešla v vsakodnevni bonton.

Zaradi tega velja poročati o dogodku, do katerega je prišlo v gorenjski prestolnici. Odprt je bil Mladinski kulturni center CARNIUM.

Vsa stvar ima svojo zgodovino, ki sega tja v 60-ta leta. Poznavalci amaterskega filma poznajo Skupino kranjskih kinoamaterjev (SKK). Ekipa, ki se je v preteklih letih zbirala pod tem imenom, je uspela posneti marsikateri kvaliteten film, kar dokazujejo številne nagrade z različnih festivalov doma in po svetu.

Konec preteklega leta se je SKK preimenoval v Carnium (najstarejše znano ime za Kranj) in hkrati s to spremembo tudi občutno razširil področje svojega delovanja. Iz kluba ljubiteljev filmov in fotografije se je razvil center za umetnost. Kmalu so mladi, ki so delovali v neurejenih prostorih, ugotovili, da ti ne morejo več iti v korak s celotno novo dejavnostjo. Zato so se v času letnih dopustov odločili za popolno adaptacijo prostorov. Začeli so z entuziazmom, kajti razen lastnega delovnega orodja niso imeli ničesar. Ob vztrajnem, tri mesečnem neplačanem garanju pa je prislo na pomoč tudi »širša družbena skupnost«.

Danes so prostori Carniuma preurejeni v stavbi, v kateri so se pred leti dogajali po-

membnejši rokovski koncerti, v stavbi, ki so jo pred dvema letoma zaprl Pankrtom. Ves prostor, ki je obnovljen, je v bistvu predprostor z blagajno, točilnim pultom in manjšo galerijo ter osrednjo dvoranico s 70 sedeži.

In kaj vse se bo v Carniumu dogajalo? Na področju glasbe pripravljajo tematske večere (Mike Oldfield, Pink Floyd) in žive nastope (Kreslin, Pengo ali Drobež). Med video ponudbami najdemo Bleščanje, Arthurja, Zgago, Peklensko pomarančo, Kabaret, Lovca na jelene... Med drugimi si bo moč ogledati tudi filme, ki so svojo svetovno popotovanje šele začeli in jih v rednem programu kino podjetij še ne bo moč videti. Ob koncu meseca bo na sporedu tudi prvi izmed ciklusov filmov (Nož v vodi – Polanski), ki so jih poimenovali Kino nekaj več. Med ponudbo MKC-ja najdemo tudi posvetovalnico za mlade (Center za socialno delo in Zdravstveni dom Kranj), okrogle mize ter literarne večere in tudi nekaj, kar se nekaterim zdi »sporno«, tečajje radiestezije.

Skratka, Kranj je pridobil novo pribežališče za vse tiste, ki so tavalni od gostilne do gostilne. Posebno je pri tem pomembna študentska populacija, katere majhen del se srečuje v Klubu študentov in vsako leto znova ugotavlja, da to ni tisto pravo.

Carniumovo življenje se je torej pričelo. Kakšno bo in kako dolgo bo trajalo, je odvisno od cele vrste dejavnikov. Če gre soditi po udeležbi celotne prve politične garniture na otvoritvi MKC-ja, kar je, mimogrede rečeno, v Kranju dokaj nenormalno, potem politična podpora je. In to je podatek, ki je za področje mladinske kulture še kako pomemben.

Vprašanje je, ali je odprtje Carniuma prebujenje Gorenjske in ponovna možnost za spodbujanje ustvarjalnosti mladih (kajti dnevi OHO-ja so že davno minili). Počakajmo.

VINE BEŠTER

V imenu KULTURE se jim tudi ob tej priložnosti še enkrat javno zahvaljujemo in jim želimo kar največ poslovnega uspeha ter še nadalje izreden posluš za kulturne dobrine SLOVENSKEGA NARODA.

CARNIUM

Mladinski kulturni center
CARNIUM – center za umetnost Kranj
Delavski dom Kranj, vhod 6, spodaj

KOLENDAR PRIREDITEV V NOVEMBRU

četrtak, 12. ob 20. uri večer ob diapozitivih: **ZDA** (II. del)
petek, 13. ob 19. uri in 21. uri video film: **Lovec na jelene**
sobota, 14. ob 19. in 21. uri video film: **Arthur dopoldan**
nedelja, 15. od 9. – 12. ure in od 14. – 18. ure tečaj radiestezije

ponedeljek, 16. ob 18. uri Naprejeva tribuna – gost
torek, 17. ob 20. uri glasbeno-tematski večer: **PINK FLOYD** (II. del)
sreda, 18. ob 15. uri posvetovalnica za mlade
četrtak, 19. ob 20. uri večer ob diapozitivih: **EVROPA** (I. del)
petek, 20. ob 19. in 21. uri video film: **Zgaga** (najnovejši film Nickholsona!)
sobota, 21. ob 19. in 21. uri video filmi: **Peklenska pomaranča dopoldan**
srečanje slovenskih mladinskih mladincev filmarjev

torek, 24. ob 20. uri večer strganih strun: **Koncert** (v živo)

JANEZ PIPAN AN FACE

Mi smo dečki, dečki

Gledališki režiser, pot do tega. V ljudski in usmerjeni šoli pokažejo otrokom sem in tja kakšnega dramatika in jih naučijo vsebino Romea in Julije. Tovarišice jim povedo, da je bil Fran Govekar hudobni mož, ki je nagajal dobremu možu Ivanu Cankarju – da pa je prejšnji uspešno vodil (seveda tudi finančno) gledališko hišo, seveda ne omenjajo. Nič jim ne povedo o gledališču kot takem, kar skušajo popraviti z nasilnim trpanjem kompletne šole v Dramo ali MGL. Začniva torej s šolo, šolo za može in žene – režiserje.

Nobena šola (niti najboljše šole v svetu ne) ne more nekoga, ki ne zna režirati – naučiti režirati (to velja tudi za dramaturge, igralce). Možen pa je totalen prenos ideologije na naslednike (totalna šola, ki nadarjenim izbrancem ritualno predaja skrivnost – npr. Kabuki ali Nō na vzhodu). Tudi šole Združenih držav ponudijo bistveno več, kot pri nas, ker upoštevajo sisteme igre in obvladajo tehnologije, ki dajejo preverjeno dobre rezultate (npr. šola pisanja tekstov, ki ni tako neumna reč, kot v Evropi mislimo). Pri nas se cenijo spontanost in umetniškost – človeka skušajo naučiti, kako bo dober umetnik, pozabljajo pa na osnove poklica. Seveda je tak pouk bolj simpatičen, kot sistematizirano garanje.

Kaj pa morebitne nostalgije ali travme ob spominu na AGRFT? Si eden izmed mnogih gledaliških lumpov, ki sploh niso in najbrž nikoli ne bodo diplomirali.

AGRFT se od generacije do generacije strahotno spreminja. Moj dolg akademiji je eden izmed treh teoretičnih delov diplome, ki ga zaradi pomanjkanja časa le počasi pišem – in sicer za profesorja Kozaka, ki je medtem že umrl. Priznано imam srednjo izobrazbo, kar hvala bogu v teatru ni pomembno, pa vendar – šola bi morala predstavljati take vrste izziv, da bi si vsak želel diplomirati. Ne čutim potrebe po tem, mogoče kot stvar časti – hkrati pa je akademski naslov moralno in materialno tako malo cenjen, da je to naravnost strahotno.

Kako so tebe učili režiserskega poklica?

Enostavno so me vrgli v vodo in pustili, da splavam, kar mi je bilo navsezadnje čisto všeč.

Kdor enkrat okusi čar odrskih desk, ostane z njimi povezan vse življenje in tako dalje. Kako si ti izgubil gledališko nedolžnost?

Moj profesor slovenščine v Novem mestu je porabil dve leti za prepričevanje, naj za božjo voljo ne grem študirat slovenščine in primerjalne književnosti (kamor me je zavoljo tedanjega literarnega delovanja vleklo). V celoti sem že takrat deloval precej premišljeno in nenadna odločitev, da grem na gledališko akademijo, je bila v nasprotju z mojo naravo, pomenila je eksces nasproti samemu sebi. Na veliko presenečenje sem bil sprejet in začel sem zapolnjevati praznine – dve leti sem prebil vsak prosti trenutek

v NUK-u in Slovanski knjižnici. Takrat sploh nisem vedel, kaj je režija. Svoje prve predstave sem gledal pri 18 letih v Drami, Nušičeve Žalujoče ostale. Začudeno sem opazoval oboke in stebričke okrog sebe, tega, da se je in kdaj se je predstava začela, sploh nisem opazil. Ko sem pogledal v globino in zagledal nekaj povsem nerealnega – gledališki prostor, sem bil šokiran. Edino, česar se še spominjam, je bila odlična komična igra Borisa Cavazze, ki je takrat še pladnje nosil, vendar sem si ga zapomnil po imenu, priimku in obrazu.

Pravzaprav si imel srečo, da si prišel v SMG, gledališče, ki je večkrat v več obdobjih ponujalo najkvalitetnejše blago na jugoslovanskem gledališkem trgu, kar neprestano in po vseh medijih ponavlja eden izmed najatraktivnejših članov tega gledališča – Niko Goršič. To je dejstvo. Iz Kave pa se je v bežigrasjski Plavi bar preselil z akademije kar ves razred, to je tudi dejstvo – kako to?

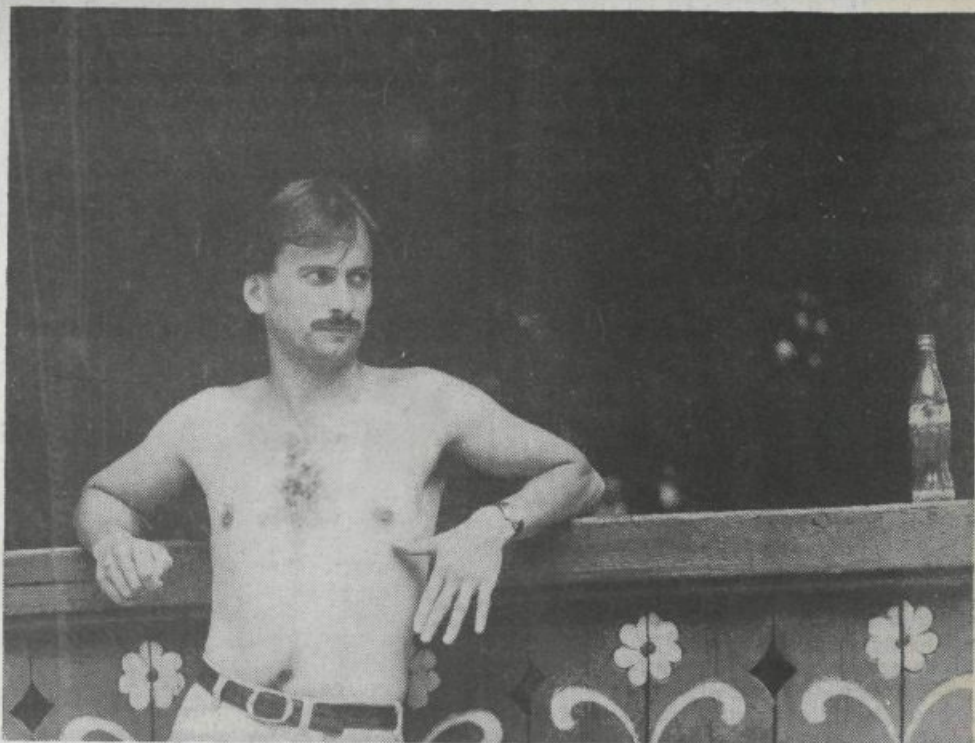
Dolga štorija. Moj prihod v SMG je posledica družjenja s Slodnjakom, Rističem, Jovanovičem. Slednji mi je leta 1977 v Celju ponudil asistenco in mi hkrati zaupal bralne vaje, sam pa odpotoval na nek gledališki festival v Nemčijo, zame spet šok terapija, spet vržen v tuje vode, a sem spet splaval. Sledilo je še več asistenc, pa samostojnih režij, v Gleju, Drami, SMG, pa nagrade od Zlatih ptic do Sedmih sekretarjev SKOJ-a in nenadoma mi je bila odprta lagodna vključitev v slovenski gledališki prostor in gledališko življenje. Vendar pa se je v tem istem slovenskem gledališkem prostoru pojavilo nekaj sumljivega. 70-leta so bila kljub družbeni represiji teatrsko bogata. Bila so humus avantgarde, ki so jim dajala pečat kontinuirano delo Rističa in režije Jovanovića, Koruna, Sedelbauerja. Konec 70-let pa je nastal preobrat. Konzervativne, desničarske sile so se postavile po robu jurišnemu odredu slovenske in jugoslovanske teatsrske avantgarde. Rističa enostavno niso več vabili, Jovanović je zapustil Dramo, Slodnjak je moral oditi iz MGL, Ladu Kraju so neprestano rušili repertoar, in tudi sam sem čutil pritiske – prilagodi se našemu načinu razmišljanja ali pa pojdi. Tudi kritika je zagovarjala idejo vrnitve k čistemu esteticizmu, k meščanskemu, nezanimivemu gledališču. Ti pritiski niso bili zgolj politični – izvajale so jih konzervativne sile znotraj gledališč, ki so čutile, da jih ogroža novi val, in namesto, da bi reagirale z delom in produkcijo, so z močnim spletkarjenjem uničevale vitalne gledališke sile. Takrat so povabili Jovanovića v SMG, le-ta je povabil Slodnjaka in mene, Ristič je že itak režiral v SMG in začeli smo od začetka, s teatrom po svojih predstavah in preokupacijah, v katerega smo povabili tudi študente AGRFT-ja, ki tvorijo danes jedro ansambla.

Kolikor te poznam, si nekakšen volk samotar. Brez razloga ne prideš v Union, nisi človek premierskega samoprikazovanja, ne zaključuješ večerov v restavraciji PEN kluba, iz katerega vodijo raznorazne poti na raznorazne žure, kar je vse skupaj način sproščanja nekaterih tvojih generacijskih kolegov. Teatrskemu delu pač mora slediti sprostitev, drugače se človeku zmeša – kako se sproščas ti?

Vsak si izbere svoj način življenja. Moje življenje je precej samotarsko, sem nedružaben in vase zaprt, vedno sem težko zbiral pogum, preden sem povedal svoje mnenje o kakšni stvari. Tudi pravih generacijskih pajdašev nisem imel. Družil sem se s starejšimi, Jovanovičem, Rističem, Slodnjakom, Seligom – v njihovi družbi sem se bolje počutil. Za festivalska srečanja sem kmalu ugotovil, da so to srečanja enih in istih ljudi, ki govorijo vsakič ene in iste reči, zato sem jih opustil. Svet žurov mi je resnično neznan, mislim pa, da je krasno, da ljudje žurirajo, da še premalo žurirajo in se družijo, nekateri gledališki ljudje so si celo sovražni, kar je popolna neumnost. Svojo sprostitev najdem vedno na vajah samih, kjer postanem popolnoma drug človek, takrat odprem energijo iz sebe vse možne poti. Med procesom dela sprostitev sploh ni mogoča, vročica in neprestana napetost traja do same premiere. Po premieri pa ga serjem kakor vsi ostali. Vendar pa, da bi vso noč žuriral, zjutraj pa šel na vajo – tega ne zmorem (slednje je specialnost Dušana Jovanovića, ki ima po takih nočeh najboljše in najustvarjalnejše vaje).

Ko sva že pri čarobni besedi premiera, podobni vinski trgatvi ali zadnjemu krogu maratona, – svojih premier ne gledaš. Kaj misliš o šoku, ko sekundo pred pričetkom premiere postane režiser popolnoma nepotreben in nepomemben. Ne da bi kdo opazil, se lahko napoti proti Tivoliju, tam sede na klopcu v čarličaplinski pozici, nobody likes me in razmišlja o gledališkem spektaklu, ki ravnokar intenzivno poteka nekje za njegovim hrbtom. In še to – ali hodiš opazovat po-

Če nemudoma ne dobim nove Coca-Cole, bo pizdarija

novitve svojih predstav, kakor zdravnik, ki obiskuje svojo pacientko, ki jo je operiral?

Gledat svojo premiero je zame prehuda psihološka obremenitev. V popolni koncentraciji in tišini gledaš dva meseca nastajanje predstave, vsak šum, vsaka izgovorjena beseda od zunaj te moti in potem, ko prihrumi prva premierska publika – ne vzdržim več in pobegnem. Tudi igralci igrajo na premieri drugače, kot na zadnji vaji – kar zmotno opaziš kot napako. Po premieri nastopi seveda praznina. Ponavadi so mučne obnavljalne vaje, posebej, kadar veš, da si dobro naredil (vse si že stokrat povedal, besede so zguljene in bolje je mol-

čati), lahko pa so tudi zanimive (npr. Nebo-tičniki sedite trajajo že osem, devet let), ker spomin na prve vaje že ugasne, znebiš se šablone, najdeš nove formulacije in lahko nadgrajuješ v pozitivnem smislu. Popolnoma prepustiti predstavo igralcu pa tudi ni dobro, igralci potrebujejo kritičko oko, ki jih opazuje. Seveda jih ne pričakaš že med dvema aplavzoma, tiransko, s seciranjem po vsaki predstavi, ko se igralec še umiti ne more v miru, ne da bi poslušal, kje ga je polomil. Po takih postopkih popremierskega delovanja je slovel Ljubimov.

SMG je konec koncev mladinsko gledališče in za otroke je poskrbljeno s predstavami, ki jih enakopravno gledajo tudi odrasli. V tvojem opusu mrgoli cel kup uspešnih predstav za otroke – kako postavljáš otroško predstavo?

Z izpolnjevanjem repertoarja za otroke se prilagam potrebam gledališča, v osnovi pa ne počenjam nikakršne razlike med predstavami za odrasle in otroke, slednjih se lotevam z enako poglobljenostjo. Najbolj ga polomiš, kadar podcenjuješ otroški publikum, ki je najzahtevnejši in te v trenutku razkrinkajo, nobeni teatrski blefi ne vžgejo. Tole se mi zdi bistveno (kar sta spretno izkoristila Lucas in Spielberg) – v otroku je spontano ves čas prisotna identifikacija z rečmi, ki jih počno odrasli, pri odraslih pa je neprestano prisoten spomin na otroštvo – zatégadelj gledajo njune filme otroci in odrasli z enako intenzivnostjo. Osnovni princip pri mojem delu je podoben.

Režiser Guliver je spravil igralca na kolena

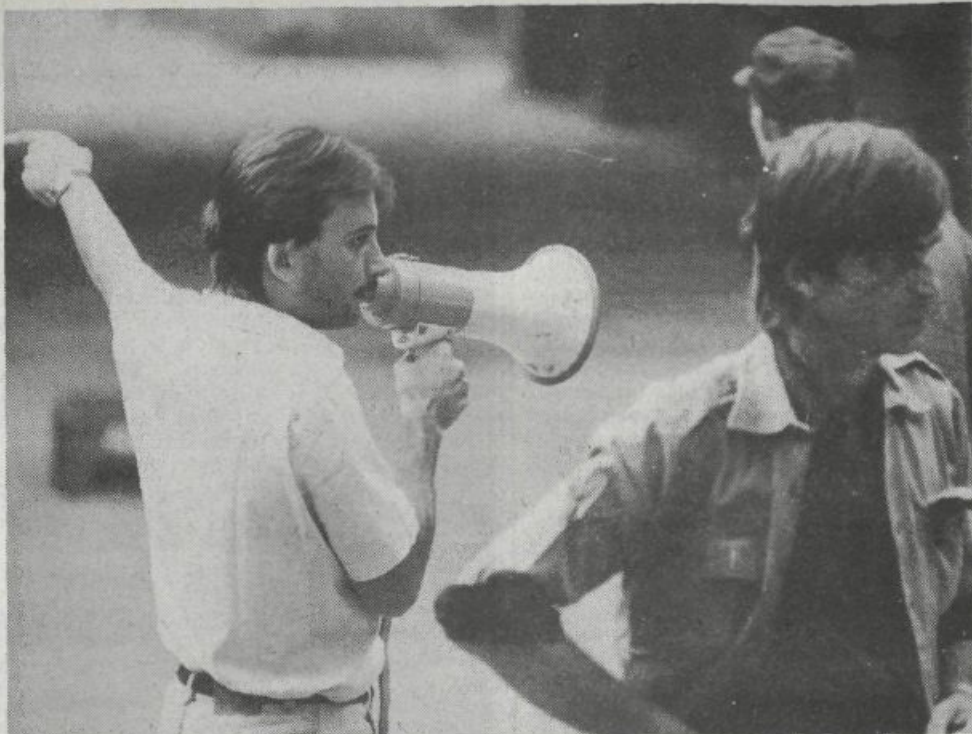

Gledališki poklic je podoben zdravniškemu – brez neprestanega izpopolnjevanja (velja še posebej za režiserje) hitro zaideš v slepo ulico, obstaneš in se počasi pričneš spreminjati v kontejner s smetmi.

Sem precej tradicionalen; veliko berem, pravzaprav ogromno, TV in video me ne privlačita, od branja sem obseden in z njim zasvojen. Sicer pa gledam vse, še tako slabe predstave in ko sem imel več časa sem hodil okrog po Sloveniji, SFRJ pa tudi po tujini zgolj zaradi predstav. Nekakšen splošni vtis o tem, kaj je dobro in kaj ne, mislim, da imam (Ciullija prav gotovo ne bom zamudil, če bo kje v bližini). Nemško gledališče, včasih avantgardno, je danes mrtvo s svojo glorifikacijo lastne klasike, kar prodira tudi k nam (obstajajo grozljive teoretične razprave o gledališču 90-ih let, ki postavljajo na prvo mesto revitalizacijo klasike). Bojim se, da se zopet pripravlja napad desnice in da se bom kmalu v teatru dolgočasil.

Kako si kot mlad režiser uveljavil svojo, če je bilo potrebno, pred tabo pa je stal igralec s 30-letno igralsko izkušnjo, te gledal v oči in si misli svoje?

Za samozavest sta potrebna čas in pogum. Potrebno je vzpostaviti most z medsebojno toleranco, v ustvarjalnem konfliktu pa poiskati in najti nekaj novega. Lahko pa se seveda zgodi, da sta še tako močan konflikt in še tako popolno medsebojno strinjanje – jalova. Osnovno in bistveno je vprašanje dela z ljudmi, ne pa vzpostavitve odnosa režiser – igralec po nekakšnih brezvrednih teorijah. Če funkcionira odnos, funkcionira vse.

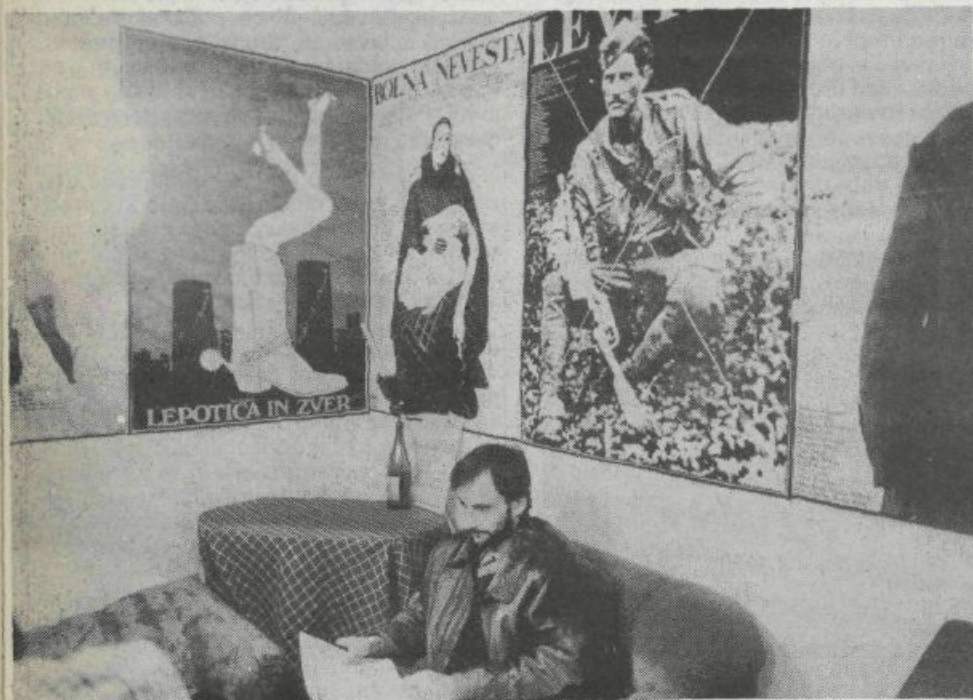

Rači, zadnjič ti rečem, da se postavi na svoje mesto!

Že res, a povej vsaj, česa se bojiš in kaj te skrbi (omenjal si glorifikacijo klasike v viziji teoretikov).

Dobro je, da obstaja retrogardistično gledališče in hkrati kvalitetna klasika. Skrbijo pa me ideološke poenostavitve, ki niso nič

minja svet, se spreminjam tudi sam. Veseli me pluralizem, ki se najavlja, in veselim se ob misli, da bomo začeli živeti resnično gledališko življenje. Žalosti pa me izjava Dimitrija Rupla, da je pluralizem Supermarket, kjer dobiš kar koli. To ne more biti res, ker je gledališče nekaj posebnega, ne more nuditi vsega, kar si kdo poželi, gledališče nudi izjemno in enkratno stvar, ki je ne moreš dobiti nikjer drugje. Gledališče je luksuz družbe, zato ga bo morala spoštovati in plačati (ne pa postavljati v kičastih embalažah à la Borštnikovo srečanje na police Supermarketa). SMG je pred leti prekinilo sodelovanje na Borštnikovem srečanju, kjer je selektor Rupel vnaprej ovrednotil predstave, razglasil favorite in določil, kaj je gledališko vredno in kaj ni. Tako je bilo SMG postavljeno v kontekst zabavljškega gledališča, ki uslužno skrbi za zabavo in boljše razpoloženje udeležencev srečanja po prekokanih nočeh v štajerskih gostilnah.

Plekatiranje prepovedano

Kakšen teater vidiš, če pogledaš naprej, v prihodnost? Kakšen bo slovenski teater takrat?

Prihodnost bojo ustvarjali ljudje, ki ga bojo takrat ustvarjali, ne moreš govoriti v imenu svojih otrok, kar je nesmiselno in tiransko.

manj nasilne pri retrogardistih ali pa znanih akademikih. Moja vizija je pluralizem, pomnožitev stilov, med katerimi vlada korektna koeksistenca in ustvarjalna polemika. Moj kriterij je svet mojega najintimnejšega življenja, nikakor ne teoretske teze, ampak intima človekova povezanost z življenjem. Ne morem menjati odnosa do sveta in gledališča kot spodnje perilo – kakor se spre-

Janez Pipan osebno

firbec je pasel
MAKAR ČUDRA

VELIK DOGODEK V MALI DRAMI

A ni to čudovito? A ni krasno, ko se po kosilu zavaljš v posteljo in mozak pase travu. Ko ves nervozen skočiš na fliper in ga razturiš ali pa na video igrici besno streljaš Marsovece in zraven vreščiš evo ti ga, na, ko zvečer, malce opit, zabrišeš Naše razglede pod mizo in se s prvinsko slastjo lotiš Nedeljskega. Ali pa utrujen od teatarskega eksteticiranja, teoretiziranja skočiš v dvigalo Male drame, železna vrata te zagrnejo, ti pa kažeš svojemu visokemu ideološkemu prepričanju osle, prepričanje besno protestira, kar te še bolj razveseli in bi mu (če ne bi dvigalo potegnilo) pokazal celo ... Potem pa gledaš starega Homarja, kako je krasen in ki bi moral v kakšni na silo moderni uprizoritvi kazati rit ali viseti na kakšni štangi. Matjaž Zupančič se ni obremenjeval z ničimer, kako je z Milanom Klečom, pa itak vsi vemo. In ravno to, da se režiser ni obremenjeval z ničimer, ampak profesionalno naredil TV igro, primerno za vse in vsakogar, pomeni, da je naredil točno tako predstavo, kakršno je hotel narediti, da boljše sploh ni mogel in da nisem kot gledalec hotel tisti hip gledati prav ničesar drugega in niti slučajno misliti na Prepričanje, ki je besno krožilo okrog Drame, katere barva je po zadnjih posegih istovetna z barvo ljubljanskega Leonišča, kjer se vršijo abortusi.

In kaj se je sploh dogajalo? Odlični gegi, šolski primeri komične kriminalke, medigre harmonike z aluzijo na stare dobre burleske, blazina na Juhovi glavi, kot na glavi Jacka Nicholsona, baržunast glas komentatorja-pripovedovalca, ki parodira podoben glas v filmu Ljubavna pisma sa predomišljajem, ljubezen med nadrejeno sestro in podrejenim bolnikom (Top gun finte), vrata iz pleksi stekla, skozi katere vozijo bolnike, ki so enaka, kakor v samopostrežbi Maximarketa, skozi katera vozijo sveže pečeni kruh. Tudi kakšna slaba šala v tekstu ne moti, ker mora biti slaba šala, da tako postane dober štos. Klasično dolgočasen gledališki list s prispevki v stilu učbenika Naši književniki in njihova dela pa vseeno krasi

prispevek G. Oniča, ki ostaja v kontekstu. Motila me je lutka, ki naj bi predstavljala v mavec zacementiranega ponesrečenca, ker je bila lutka. Slišal sem, da je Ivo Ban bolan, pa bi njega lahko uporabili v ta namen in mu dodali nekaj točk pri mesečni plači. Upravičeno se sprašujem – ali ni škoda deviz za uvoz Bolnišnic na koncu mesta, Nezgodnih oddelkov, ko bi za ta denar lahko posnel Matjaž Zupančič nekaj TV-k komedij na Kranjskem, ker je dokazal, da obvlada tudi to, in da je bila njegova selitev iz gledališča čez cesto, Gleja v Dramo, uspešna. Uprizoritve Dr. roman najbrž ugledni selektorji ne bojo vabili na gledališke festivale, pa nič hudefga – naj vabijo na festivale kakšne druge predstave, da bo pred njimi v Ljubljani vsaj nekaj časa mir. Ob odlični igri kompletne štiriperesne deteljice in retros-pominjanju na pesem Lačnega Franca o

perilu medicinskih sester in ugotavljanju sila kvalitetnih dodatnih atributov Barbare Levstik, se izkaže, da je mogoče narediti odlično komedijo tudi brez glavnega junaka. Na koncu me je motilo, da si režiser ni mogel kaj, da ne bi okrasil torše s kratkim spektaklom, ampak zgolj zato, ker so se igralci medtem ohladili, na poklon in pred applavz pa naj bi prišel igralec še ves topel od igre.

Ko sva se s Prepričanjem vračala proti domu, se sicer nisem iz njega norčeval, ker se mi je premraženo in užaljeno zasmililo, a ko je s samoumevnim obnašanjem pokazalo, da želi sodelovati pri nastajanju tega zapisa, sem ga neusmiljeno zaprl v omaro – predstava Dr. roman je bila zame odlična terapija.

MAKAR ČUDRA

7"EP/SP

KUD IDIJOTI BOLJE IZDATI PLOČU NEGO PRIJATELJA slovenija 800 RAPED TEENAGERS JAG GILARD ... 2.000 * finski hc

LP

GRČ - LET 3 - STRUKTURNE PTICE - IDEJNI NEMIRI - GRAD - OGLEDA-LA - FIT RIJKA PARIS TEXAS fv brut helidon 2.800
LAIBACH SLOVENSKA AKROPOLA škuc ropot 2.850
MILADOJKA YOUNEED GHASTLY BEYOND BELIEF helidon 2.400
QUATEBRIGA REVOLUTION IN THE ZOO brut 2.000
O!KULT O;KULT dossier 4.000
SPECIAL FORCES SPECIAL FORCES new wave 6.000
HAINE BRIGADE SAUVAGES attaque sonore 5.000

CAS

GUZ - 2227 - III. KATEGORIJA - SOR - POLSKA MALCA - TOŽIBABE - PATARENI - GENEVEAN DECRET - VRISAK GENERACIJE ČUDEŽA NE BO založba fv 2.500

* HC

MILADOJKA YOUNEED MILADOJKA YOUNEED založba fv 2.500
GRČ SLOBODA NARODU založba fv 2.500
POISON GIRLS 'UK SUBS' GOVERNEMENT ISSUE 'MISTY IN ROOTS 'SWANS' NICK CAVE AND THE BAD SEEDS ŽIVI V LJUBLJANI! založba fv po 2.500
AMEBIX V ŽIVO fv ropot 3.500
VIRGIN PRUNES HERESY/LIVE IN PARIS 2.500
DEAD KENNEDYS 1985 US TOUR 2.500

VIDEO CAS

GUZ - 2227 - III. KATEGORIJA - SOR - POLSKA MALCA - TOŽIBABE - PATARENI GENEVEAN DECRET - VRISAK GENERACIJE NI STRAHU založba fv 12.000
EPIDEMIJA - III. KATEGORIJA - TOŽIBABE - UBR - ODPADKI CIVILIZACIJE ISKANJE IZGUBLJENEGA ČASA založba fv 12.000

FANZIN

VRNITEV ODPISANIH 5: intervjuji z RYTHM PIGS, BONELESS ONES, FANG - članki o BUTTHOLE SURFERS, SUICIDAL TENDENCIES, BLAST, SOCIAL UNREST - YU hardcore scena - hardcore video - skate virus - pisma recenzije

FV založba ŠKUC - FORUM

Živjot!

Nov katalog vsebuje reško komplikacijo, ki jo je FV izdal v koprodukciji s Helidonom in Brut filmom, in kaseto Amebix v živo z lanskega Novega rocka. Napovedana kaseteta skopskega Mizarja ni izšla. Skupina pripravlja material za ploščo, ki naj bi izšla drugo leto.

V pripravi je še več tujih in domačih izdaj. O njih vas bomo obvestili, ko bo izid bolj gotov.

Sistem naročanja poznate: pisno ali telefonsko. Plačate po povzetju (ceno + poštnino).

Pri tujih izdajah navedite alternativo, ker je naklada omejena.

Ob izidu kataloga dobimo veliko naročil, zato je rok dobave okoli deset dni. Če čakamo nove pošiljke tega, kar ste naročili, se lahko zavleče še dlje.

Naslednji katalog izide okoli Novega leta. Dobite ga vsi, ki ste kaj naročili, ostali pa pošljite znamko za pismo. Poškodovane plošče in kasete reklamirajte. Pripombe in priporočila so dobrodošla.

VLADIMIR GAJŠEK: PESNIŠKI PLATON MAXA SCHWARTZA

Nekaj visi v zraku. V onesnaženem zraku je nekaj, kar obtežuje pljuča, srce in vsak korak med mestnimi hišami. In droben pršec, pravzaprav rosenje nedolžnega dežka. Še posebno zvečer, nekam tesnobno. Največ zaradi klubskih diskusij o takšni in drugačni, o tej ali oni nacionalnosti, tokrat v napetem in zakajenem ozračju. Nekaj je torej v zraku, v tako samoumevni in sebizadostni praznini. Hiše navpik, na primer. Spomini prav tako, skoraj živo daleč. Ampak tukaj na Terazijah sunkovito pribzlijo in odbrzijo motorna vozila. Torej, rečeno na splošno.

Beograd, 18. do 21. oktobra lani: Oktobrsko srečanje pisateljev, tokrat triindvajsetič, mednarodno... V bistvu nobenega obsojanja, tu in tam tipični balkanski nered, niti vonj po državi. V centru Sava, v kongresnem centru jugo-kongresmenov stane plastično kosilo nekaj čez četrt milijona (starih) dinarjev, medtem ko v prijetni gostilni za ta denar obilno gostim rimskega pesnika Giulianija in mladega zahodnonemškega pisatelja Albana Herbstja... Kitajci se kar zanimajo za Han Suyin. Še imena? Ernesto Cardenal mi govori o teologiji osvoboditve, ampak izvorno marksistično, južnoameriško, nikaragovsko, bere pesmi. Milorad Pavić je prijazen. Elegantni in zgovorni Jose Gerardo Manrique de Lara, generalni sekretar španskih pisateljev in umetnikov, se pogovarja o usodi sodobne literature. Takis Varvitsiakis se strinja. Levak John Ralston Saul je oblečen kot iz škatice. Čudoviti Dragiša Vitošević! Celo kdaj nestrpni Miodrag Bulatović z ženo, kako govori umirjeno, le takrat se razburja, ko nanese beseda o nekih nestrpnih izjavah od drugod. Gojko Djogo pa govori še hujše stvari, črna kronika tako rekoč. Moma Dimić je ves organizatorski. Vesna Parun je prava dama. Desanka, vsi pravijo Desanka, malokdo še doda - Maksimović, je še zmerom živahna, nasmejana, s srnjim pogledom; Desanka v širokem ženskem klobuku, drži mc pod roko, spremljam jo. Pa Mira Alečković, včasih omenja študentsko revolucijo v glavnem mestu Jugoslavije, govori o materinstvu... Kje ste, nadrealistični, ponosni in vzravnani prijatelj Dušan Matić...? Pogrešam vas, kar pogrešam.

Dež prši čez cesto. Nenadoma me je obšla slabost, sam ne vem, zakaj, komaj se še držim na nogah. Malokdaj se mi zgodi takole, kar znenada, niti ne vem, zakaj. Spredaj gre kalifornijski pesnik Max Schwartz, nekaj pojasnjuje. Da bi kam šli? Večerjat? Ne morem, mu rečem. Nemara sem videti bled. Ampak, Max Schwartz, pesmi pa mi lahko daš v prevod, bom jih objavil v »Dialogih« ali kje, rečem. Prav, se strinja Max Schwartz. Na Terazijah poklekne ob klop, odpre torbo in izvleče papirje - preslikave pesniških izvornikov. Na vsak list se podpiše. Ko mi izroči šop pesmi, me vpraša, če gremo skupaj kam večerjat. Ne morem, Max Schwartz, mu re-

čem, ne morem, slabo mi je, sam ne vem, od kod je ta bol, vem le, da strašno trpim. To pa je iz Katula. Vse telo me boli, še lasje me bolijo. Max Schwartz in družčina odidejo čez cesto, potem ko sva si napisala naslove. Pokličem taksi in se odpeljem v hotel. Hitro pod prho! Spati, morda tudi sanjati. Komaj ležem na posteljo, že trdno zaspim...

Lahko pa bi vam pripovedoval različne pesniške zgrade in nezgrade. Ampak to so že druge zgodbe. Dejansko. Pred leti smo poslali prav s takšnega srečanja telegram gospodu Richardu Nixonu, naj preneha z vietnamsko vojno, pisatelji smo mu pisali z Oktobrskega srečanja v Belo hišo. Je kaj zaleglo? Bogsigavedi. Nekaj že. Poslali smo tudi telegram gospodu Brunu Kraiskemu na Dunaj, namreč zaradi naših manjšin, zlasti zavoljo zamejske Koroške. Je kaj pomagalo? Hudičsigavedi. Kako živahen je bil tedaj pesnik Dušan Matić, lepi razgovori... Takrat smo stanovali v hotelu Metropol, tokrat v hotelu Jugoslavija. Kakšne povesti! Čista lirika. Epika. Dramatika. Romanopisje, za primer. Takrat ni deževalo, ni rosilo. Samo pozno sonce in veter in prah. Kje je bil takrat Max Schwartz? Je že pisal pesmi?

Zdaj je nekaj v zraku. V težkem zraku. Komaj diham. Ampak diham življenje. Nobenega sovražnika ne čutim v zraku, nikakršnega notranjega ali zunanjega sovražnika. Celo ko polemiziram s tovariši, najsi se kdo še tako razgreje in pobenti, ni mrzek, ni sovražen. Če me hočejo kje ofrnažiti, napetnost in opehariti, pač po stari slovenski navadi natančno pogledam račun, najdem pomoto, morda namerano ali pa tudi ne, in se mi opravičijo. Ročnih ur, nanizanih lepo v girlando, pa mi

tokrat beograjski Romi niso ponujali naprodaj, nič ne de, pa kdaj drugič. Z Mišo Petrovičem, stariim tovarišem iz »Bagdalek«, esejistom, literarnim kritikom in urednikom, ki ve za Vzpon, pretrgan z vojnam, medtem ko čita po Skerliču in se preskuša iz kroga v krog, sva tokrat »izmenjala« le nekaj besed. Poleg žene Miodraga Bu-

latovića govorim tukaj edini slovensko - popotovati in pripotovati bi moral semkaj Drago Jančar, pa »si je zlomil nogo«, »se je udaril strašno boleče v koleno«, ne vem, levo ali desno. Bo že kakó. Max Schwartz je včasih zamišljeno zresjen, potem pa se mu hipoma zaiskrijo oči, v njem se prebujajo življenjsko prirojeni ritmi. Kaj je v zraku?

Štrajkajte! Štrajkajte! Štrajkajte! Tako je vzklikal in vzkričkal kalifornijski pesnik Max Schwartz. Človeka kar angažira s svojo neposrednostjo. - Stojim z vami, kot mora pesnik vselej stati sredi resnice (boja) in v moji domači deželi ni kaj dosti (drugače, čeprav je dokaj drugače, ni tako) zelo drugače... , poje Max Schwartz, in: »V boj (za luč...)«, kot poje kalifornijski pesnik Max Schwartz, in: »V boj (za luč...)«, kot poje kalifornijski pesnik Max Schwartz; ali pa: Pesem, napisana v času vietnamske vojne... - Oglelal si bom film Platoon. Kdaj. Ta film bi si rad oglelal. Ne vem, če ga je pesnik Max Schwartz že videl. Morda. Še zmerom je nekaj v zraku. Tokrat pomladanski slovenski dež. Roseenje. Jazz. Naj šumijo ritmi. Naj brnijo ritmi mōje in tvoje krvi, naj udarjajo skozi nébes in ozračje, kjer so že zdavnaj umrli bogovi. Ve se, kateri bogovi. Mogoče so mrtvi bogovi, ampak še zmerom bogovi, ki jim pravi: nekaj je v zraku.

MAX SCHWARTZ – ameriški pesnik. Rodil se je v New Yorku, Brooklin, 11. aprila 1941. Živi in piše v San Franciscu, Kalifornija. Kot vagentški pesnik in deklamatorski bard je nastopal v mnogih ameriških mestih, kjer je vselej recitiral svoje pesmi naizust, ex cathedra. V svoji poeziji nahaja jazzovske ritme. Od lani, ko se je udeležil Struških pesniških prireditev, živi v Jugoslaviji.

Max Schwartz živi poklicno s poezijo in v poeziji. Piše v svobodnem verzu, toda vedno šele po zvočnem posnetku z nastopa. Max Schwartz je tip pesnika, ki povsem ustreza pojmu james seassion.

**PESEM
NAPISANA V ČASU
VIETNAMSKÉ VOJNE**

**NEKA
MLADA
BUDISTKA
SE JE VRGLA
V OGENJ
DANES
IN KAJ
SEM
JAZ
STORIL ZA
SVOJE
PREPRIČANJE ---**

Prevod: VLADIMIR GAJŠEK

**EKOLOŠKA SKUPINA
ZELENA SMER JE ZO-
PET ZAČELA Z REDNI-
MI SESTANKI VSAK
PONEDELJEK OB
20. URI V INFORMAL-
NICI NA KERSNIKO-
VI 4.**

MAX SCHWARTZ

**ŠTRAJKAJTE
ŠTRAJKAJTE ŠTRAJKAJTE
MOJI ČRNI JUŽNOAFRIŠKI
BRATJE
ŠTRAJKAJTE**

PREPREČITE
NJIHOV APARTHEID
MUČILI SO VAS UBIJALI
ROPALI POSILJEVALI DOVOLJ DOLGO IN TO
JE VROČ DAN TUKAJ V SAN FRANCISCU
TURISTI TEKAJO NEMOČNO NA RIBIŠKI POMOL AMPAK K.D.I.A.
OBVESTILA ČRNSKE RADIJSKE POSTAJE ME VRNEJO KAMOR PRIPADAM
GLOBOKO V BOJLAKOTO STAVKO IDEAL
IN NEKI PESNIK MOJE KOŽE JE TOREJ TUDI NOTRI V VAŠIH
ZAPORI BELOKOŽEC PESNIK KI JE GOVORIL ZA
VAS KJ JE SPOZNAL RESNICO IN VEDEL DA JE NI MOŽNO
OVREČI

IN
SVETOVNO MNENJE
JE DVOMLJIVO ČE
VESTE KAJ MISLIM IN VI
ŽE VESTE KAJ MISLIM KER ZNAMENJE MORA
BITI POSLANO NAJPREJ DAJO ZNAK LJUDJE IZ DOMOVINE
ONI SO KI PRVI KI SE PODAJO V NEVARNOST KOT STE SE VI
STE POSTORILI STORILI STE TERJALI IN DOLGO DOLGO ČASA JE PREŠLO ODTLEJ KO
STOJIM Z VAMJ KOT MORA PESNIK VSELEJ STATI SREDI RESNICE BOJA IN
V MOJI DOMAČI DEŽELI NI KAJ DOSTI
DRUGAČE ČEPRAV JE DOKAJ DRUGAČE NI TAKO
ZELO DRUGAČE MORIVEC IMA ZMERAJ ISTO
LICE ŠIROM VSEOKROG NA ZEMELJSKI OBLI ONI
SI VSELEJ DAJO OPRAVKA NA GLAVAH
TELESIH ŽIVLJENJIH LJUDI

JA
TISTI KI SE JIM MORAMO
UPRETI SO RAZLOČNO VIDNI
BILI ŽE DOLGO ČASA DOLGO DOLGO
ČASA ZDAJ ŠTRAJKAJTE ŠTRAJKAJTE ŠTRAJKAJTE MOJI JUŽNOAFRIČANI
MOJI AFRIČANI BRATJE ŠTRAJKAJTE ZAUSTAVITE USTAVITE ZATIRAVCE
UNIČITE EKONOMIJO SPELJITE JO NA MRVO TOČKO KER JE
SEME BOJA NALEZLJIVO KER JE SEME ENOTNOSTI
ZRELO KER JE SAD PRILJUDNOSTI HREPENEČ JE
ŽIV S TRPEČIM OBRAZOM SE TESNO SPRIME
Z ZGORELIM NABOJEM Z BOMARDIRANIM OBRAZOM
S PRELEPIM OBRAZOM OBRAZOM
PRILJUDNOSTI OKRAŠENIM Z NAŠIMI
BRAZGOTINAMI

ATTICA
MEXICO CITY UGANDA
NACINEMČIJA KENT STATE DETROIT
WATTS ROCHESTER CHICAGO HARLEM SAN QUENTIN
FOLSOM BRAZILIJA ARGENTINA NIKARAGVA ČILE KAKO DALEČ
BI MORAL ODITI KAKO VELIKO JE LEPO ŽIVO
POTEPTANO OBLIČJE SVOBODE PRILJUDNOSTI ŠTRAJKAJTE ŠTRAJKAJTE ŠTRAJKAJTE
MOJI JUŽNOAFRIŠKI BRATJE SVETJA MI VSI SMO
V ŠTRAJKU PROTI NJIM IN MOJA POLITIKA JE ZRASLA
SE JE NAUČILA JE POSTALA TAKO VAŠA KOT NAŠA
KOT NAŠ SVET KOT NAŠA LEGITIMNA LEPOTA
SVET KIM CHI HA VICTOR JARA OTTO
RENE CASTILLO MALCOM IN JAZ
ROM ZDAJ ODNEHAL IN ODŠEL NAZAJ – NAZAJ
V BOJ
ZA LUČ
KOT POJEM
OBČUTJE VAŠEGA
PLEMENITEGA ZADRŽANJA x

xx
x
x
ŠTRAJKAJTE
x
x x
x x
x x
ZAPISANO OB ŠTRAJKU
SOJWETO IN PREBRANO
V FOLSOMSKI JEČI IN
GLIDE CHURCH ZA VSE
JUŽNOAFRIČANE KI SO
V SAN FRANCISCU
: JETNIŠKI PESNIKI
IN PISATELJI
P. O. BOX 31223
SAN FRANCISCO
94131 KALIFORNIJA::

Prevod: V. G.

DONALD BARTHELME: STEKLENA GORA

DONALD BARTHELME (r. 1931) – opus: zbirke kratkih zgodb *Come Back, Dr. Caligari* (1964), *Unspeakable Practisess, Unnatural Acts* (1968), *City Life* (1970), *Sadness* (1972), *Guilty Pleasures* (1974), *Amateurs* (1976), *Great Days* (1979), *Overnight to Many Distant Cities* (1983), romana *Snow White* (1967) in *The Dead Father* (1978).

Dobitnik številnih ameriških nagrad za literaturo. Od leta 1963 redno objavljaj svoje zgodbe v visokonakladnem *New Yorkerju*, si tam »naredil ime« – in, mimogrede, vplival na nepreštevno število prozaistov. Publicisti in teoretiki ga običajno omenjajo kot člana (metafikcionalističnega) kvarteta BARTH-BARTHELME-COOVER-PYNCHON in pripominjajo, da so njegovi instrumenti številni (eden od njih je gotovo ironični fatalizem ob spremljavi intelektualističnega generalnega basa), sam pa je deklarativno opozarjal predvsem na svojo zavezanost fragmentom. Leta 1981 je izdal »osebno antologijo« z naslovom *Sixty Stories*; morda najustreznejše besede za označitev tega izbora (in piščevega opusa sploh?) je našel Andrej Blatnik, ki je pred časom zapisal: »Teh 60 zgodb združuje toliko različnih narativnih postopkov, da bi jih bilo dovolj za več pisateljskih karier, in vendar so zapisane s tako prepoznavno pisavo, da brez obotavljanja rečemo: BARTHELME.« K navedenemu ni moč dodati ničesar bistvenejšega. Objavljeni prevod zgodbe z naslovom *The Glass Mountain* je vzet iz izbora metafikcijske proze zgoraj omenjenega kvarteta, ki ga bo v zbirki *Kondor* prihodnje leto izdala Mladinska knjiga.

1. Poskušal sem splezati na stekleno goro.
2. Steklena gora stoji na vogalu Trinajste ulice in Osme avenije.
3. Dosegel sem spodnjo strmino.
4. Ljudje so me opazovali od spodaj.
5. Bil sem prišlek.
6. Vendar sem imel nekaj znancev v soseščini.
7. Na noge sem si nataknil plezalno okovje, v obeh rokah pa sem držal močni vakuumski plezalki.
8. Bil sem na višini dvesto čevljev.
9. Veter je bril.
10. Moji znanci so se zbrali ob vznožju gore, da bi me spodbujali.
11. »Drekoglauc.«
12. »Rit.«
13. Vsi meščani vedo za stekleno goro.
14. Ljudje, ki živijo tukaj, pripovedujejo zgodbe o njej.
15. Razkazujejo jo obiskovalcem.
16. Če se dotaknete gore, občutite hlad.
17. Če se zagledate v goro, vidite svetlikajoče se modrobele globine.
18. Gora se nad delom Osme avenije dviga kot nekakšna veličastna ogromna poslovna zgradba.
19. Vrh gore izginja v oblakih, ob lepih dnevih v soncu.
20. Odlepil sem desno plezalko in pustil levo kjer je bila.
21. Potem sem se iztegnil in prilepil desno malo višje, nogi pa sem počasi prestavil v novo lego.
22. Napredoval sem minimalno, niti za dolžino roke.
23. Moji znanci so nadaljevali s komentarjem.
24. »Zaješan pizdun.«
25. Bil sem prišlek.

26. Na ulicah je bilo mnogo ljudi vznemirjenih pogledov.
27. Sam se prepričaj.
28. Na ulicah je bilo na stotine mladih ljudi; izza parkiranih avtomobilov so streljali v veže.
29. Starejši ljudje so se sprehajali s psi.
30. Pločniki so bili polni pasjih iztrebkov prekrasnih barv: okrastih, temnorjavih, marsovsko rumenih, rumenorjavih, modrozelenih, slonokoščenočrnih, rožnatih.
31. In nekoga so zaprli, ker je posekal drevesa, vrste kilavih brestov med Volkswagni in Valianti.
32. Ni dvoma, uporabil je motorno žago.
33. Bil sem prišlek, pa vendar sem si nabral znancev.
34. Moji znanci so si podajali rjavo steklenico.
35. »Boljš k z ного u jajca.«
36. »Boljš k s špriklo u oko.«
37. »Boljš k z mokro ribo u vamp.«
38. »Boljš k s kamnom u hrbet.«
39. »A nou lpo brizgnil, k bo padu dol?«
40. »Upam d bom vidu. Pomoču robec u kri.«
41. »Pezde.«
42. Odlepil sem levo plezalko in pustil desno kjer je bila.
43. In iztegnil roko.
44. Predvsem morate imeti dober razlog za plezanje na stekleno goro.
45. Še nihče ni plezal nanjo v imenu znatnosti ali da bi postal slaven ali zato, ker bi bila steklena gora izziv.
46. To niso dobri razlogi.
47. Vendar dobri razlogi obstajajo.
48. Na vrhu gore je grad iz čistega zlata in v sobi v stolpu sedi ...
49. Znanci so kričali name.
50. »Enga tasiuga d si boš razfuku rit u

naslednih štir minutah!«

51. ... čudovit začaran simbol.
52. Odlepil sem desno plezalko in pustil levo, kjer je bila.
53. In iztegnil roko.
54. Na dvestošestih čevljih je bie je pred kratkim končalo.« (Anton Ehrenzweig)
57. Nekaj vprašanj je gorelo v moji glavi.
58. Ali pleza kdo na stekleno goro – ob občutnih osebnih nevšečnostih – le zato, da bi občaral simbol?
59. Ali današnji močnejši ego še zmeraj potrebuje simbole?
60. Odločil sem se, da je odgovor na ti vprašanji »da«.
61. Kaj sem drugače počel tam, dvestošest čevljev iznad požaganih brestov, katerih belo meso sem lahko videl s svoje višine?
62. Najboljši način za spodletelo plezanje na goro je, da si vitez v popolnem oklepu – eden tistih, katerih konji s kopiti krešejo ognjene iskre z obronkov gore.
63. Naslednjim vitezom ni uspelo splezati na goro in so stokali spodaj v gomili: Sir Giles Guilford, Sir Henry Lovell, Sir Albert Denny, Sir Nicholas Vaux, Sir Patrick Griford, Sir Gisbourne Gower, Sir Thomas Grey, Sir Peter Coleville, Sir John Blunt, Sir Richard Vernon, Sir Walter Willoughby, Sir Stephen Spear, Sir Roger Faulconbridge, Sir Clarence Vaughan, Sir Hubert Ratcliffe, Sir James Tyrrel, Sir Walter Herbert, Sir Robert Brakenbury, Sir Lionel Beaufort in mnogi drugi.
64. Moji znanci so motovilili med padlimi vitezi.
65. Moji znanci so motovilili med padlimi vitezi in nabirali prstane, denarnice, žepne ure, damam vsečne stvari.
66. »Zahvaljujoč vsakogaršnji zaupljivi modrosti vlada v deželi mir.« (M. Pompidou)
67. Zlati grad varuje ozkoglavni orel s siječimi rubini namesto oči.
68. Odlepil sem levo plezalko, sprašujoč se če ...
69. Moji znanci so ne-še-mrtvim vitezom izdirali zlate zobe.
70. Na ulicah so ljudje skrivali svoj mir za fasado nerazločne groze.
71. »Konvencionalni simbol (kot na primer slavec, ki se pogosto povezuje z melanholiijo), četudi prepoznan zgolj dogovorno, ni znak (kakor semafora luč), ker domnevno vzbuja globoka občutja; razumemo ga lahko kot nekaj, kar ima značilnosti, ki jih oko kot tako ne more videti.« (Slovar književnih terminov)
72. Nekaj slavcev s semafornimi lučmi, privezanimi za noge, je zletelo mimo mene.
73. Nad mano se je pojavil vitez v bledovijoličastem oklepu.
74. Zdrsnil je v globino; njegov oklep je komaj slišno hreščal ob steklu.
75. Ko je polzel mimo mene, me je pogledal od strani.
76. Ko je polzel mimo mene, je izgovoril

besedo »muerte«.

77. Odlepil sem desno plezalko.

78. Moji znanci so razpravljali o vprašanju, kdo od njih bo dobil moje stanovanje.

79. Jaz sem preverjal običajne načine pristopa h gradu.

80. Običajni načini pristopa h gradu so naslednji: »Orel je zaril svoje ostre kremplje v mladeničevo nežno meso; slednji je molče prenašal bolečino in se z rokama oklenil orlovih nog. Prestrašena pošast ga je dvignila visoko v nebo in začela krožiti nad gradom. Mladenič se je hrabro držal. Videl je bleščečo palačo, ki je v bledi mesečini izgledala kot zasenčena svetilka; videl je okna in balkone grajskega stolpa. Izza pasu je potegnil nožič in odrezal orlovi nogi. Ptica je vreščaje zletela v nebo, mladenič pa se je mehko spustil na širok balkon. V tistem hipu so se odprla vrata in zagledal je dvorišče, polno cvetja in dreves, in v njem prelepo začarano princeso.« (Zlata knjiga pravljic)

81. Bal sem se.

82. Pozabil sem obliže.

83. Ko je orel zaril svoje ostre kremplje v moje nežno meso –

84. Naj se vrnem po obliže?

85. A če se vrnem po obliže, bom moral prenašati prezir svojih znancev.

86. Sklenil sem nadaljevati brez obliže.

87. »V nekaterih stoletjih je njegova (človekova) domišljija naredila iz življenja intenzivno prakticanje očarljivejših energij.« (John Masefield)

88. Orel je zaril svoje ostre kremplje v moje nežno meso.

89. Molče sem prenašal bolečino in se z rokama oklenil orlovih nog.

90. Plezalko so ostale prilepljene za goro.

91. Prestrašena pošast me je dvignila visoko v nebo in začela krožiti nad gradom.

92. Hrabro sem se držal.

93. Videl sem bleščečo palačo, ki je bila v bledi mesečini videti kot zasenčena svetilka; videl sem okna in balkone grajskega stolpa.

94. Izza pasu sem potegnil nožič in odrezal orlovi nogi.

95. Ptica je vreščaje zletela v nebo, sam pa sem se mehko spustil na širok balkon.

96. V tistem hipu so se odprla vrata in zagledal sem dvorišče, polno cvetja in dreves, in v njem prelep začaran simbol.

97. Približal sem se simbolu z njegovimi plastmi pomenov, a ko sem se ga dotaknil, se je spremenil le v prelepo princeso.

98. Vrgel sem prelepo princeso svojim znancem.

99. Ki jim lahko zaupaš, da bodo znali z njo.

100. Niti niso orli sladkobesedni, nikakor, niti za trenutek ne.

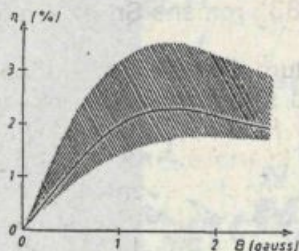
prevedel IGOR BRATOŽ

P R E D A V A N J E

Andrej Detela :

ALI JE VELJAVNOST ENTROPIJSKEGA ZAKONA OMEJENA ?

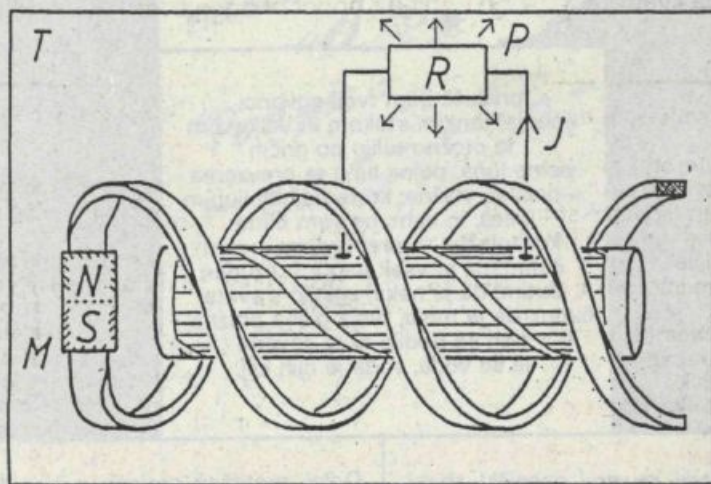
Vsebina predavanja : Teorija predvideva spontano rojstvo električnega toka v redki, termodinamsko ravnovesni plazmi, na katero deluje stacionarno in izrazito nehomogeno magnetno polje. Poročalo se bo o eksperimentu z ravnovesno plazmo (redki elektronski plin pri enakomerni temperaturi 460 K) pod vplivom takoimenovanega torzijskega magnetnega polja. Izmerjeni tok se dovolj dobro ujema s teoretično napovedjo. Eksistenca tega toka utegne spodnesti Drugi zakon termodinamike.

Izrazitost usmerjanja elektronov z nehomogenim magn. poljem : teoretična napoved (senčeno območje) in eksperimentalna krivulja.

Predavanje bo v četrtek 5.11.1987 s pričetkom ob 18.15 v veliki fizikalni predavalnici, Jadranska 26. Po predavanju bo diskusija.

Ker gre za prvo javno predstavitev konkretnih rezultatov, ki govore v prid nečemu povsem novemu na področju znanosti in človekovega bivanja na Zemlji, vas vljudno vabimo, da se udeležite predavanja in razgovora.

Ena od realiziranih inačic eksperimentalnega sistema (shematično). Tok J, ki greje upornik R, lahko nastaja v termodinamsko ravnovesni plazmi. To dejstvo že presega entropijski zakon.

'Ne bi imel tega predavanja, če ne bi bil prepričan, da bo brez entropijskega zakona svet lepši.'

Anna Lee Walters

My sons, this is a story that is like a song. A sacred song that can be sung only once. Should we abuse it by changing it in telling and retelling, our story would become worthless and have little meaning. That is the way too many important ideas have been destroyed.

One thought passed around like dry leaves, scattering wildly on windy days, with no planning as to where they will finally rest. The leaves pile up in untied bundles. People take notice for a short while. The leaves of red, yellow, and orange continue to cover our mother earth like a warm blanket. And only a few rare people understand or care. My sons,

Come, My Sons

do you know that many burn those dying leaves?

That is why we must use some judgment in deciding about people and what they should hear. Take time to find those who deserve to listen. Take time to know those who want to listen.

Slovenska poezija

ZAKLINJANJA

BRANE MOZETIČ
ZAKLINJANJA

prisluškujem tvoji govoric
spanja, tankim stokom in volkovom
ki otožno tulijo po gričih
polna luna, polna luna te prevzema
– noči so vlažne; ko te najbolj ljubim
jočeš, in vem, ne vem čemu
kot tolažba te preplavljam – sam
čutim, da je vsak napor brezupen
čutim, da je nekaj zginilo s sveta
čutim, da je moja, tvoja glava prazna –
tigri se podijo skoz savano
le še voda, voda je njih cilj.

Če so nekateri po prvi pesniški zbirki *Modrina dotika* o tem še dvomili, kaj takega po drugi enostavno ni več mogoče. Zaklinjanja so logično nadaljevanje Mozetičeve v *Modrini dotika* zaradi formalnih spon klasicizma od zunaj še nekoliko zavirane avtorske avtohtone poetike, pa že tudi izrazita izrisava, že kar s prelomno odločitvijo zaznamovana radikalizacija neke za Slovence vedno problematične poetike. *Zaklinjanja so*, če tvegamo drzno trditev, pionirski slovenski primer dosledne realizacije izrazito dekadence poetike, ki jo moramo seveda razumeti v okviru fin de siecloveškega formalnega in tematskega klasicizma, ki v svojo palimpsestno govorico lahko in seveda tudi ne more, da ne bi sprejemal, še tako raznovrstnih spodbud.

V *Modrini dotika* se je izpeljava različnih motivov in tematik lahko povezovala z metrično in kritično urejenimi, večji del stalnimi oblikami. Klasicizem poezije je deloval kot nostalgično obujanje spominov na preteklo, ki se je razkrivalo tudi kot pretežno neradikalizirano dekadenco-senzualno. *Zaklinjanja* uvajajo drugačne verzne obrazce.

Dolgi, pretežno urejeni verzi s pogostimi enjambenti se nizajo eden za drugim, sestavljajo obsežnejše celote, ki večji del niso kritično-pomensko deljene na posamezne enote. Če navezava na literarno tradicijo v Mozetičevi prozi *Dialogi*, 1987, št. 1) rezultira v navezavi in še prestrukturiranju Cankarjeve ritmično umetelne in zaznamovane proze, ki je v svojem dunajskem obdobju, delno pa še kasneje, v veliki meri črpala iz takrat bližnje tradicije dekadence pisanja, tega za poezijo ne moremo trditi. Cankarjeva poezija, podobno kot tista njegovih predhodnikov, sodobnikov in pesnikov, ki so mu sledili, v sebi ni nikoli razvila razvidnejših in radikalnejših dekadence prvov. Zato za Mozetiča ostaja večji del nezanimiva. Ritmična mreža *Zaklinjanj* nastaja vzporedno in zaradi ustrezne ubeseditve, v pesnitve radikalno dekadence, skrajno senzualne tematike. Larpurlartizem in esteticizem *Modrine dotika* sta še vedno prisotna, toda ne več v okviru formalne oblikovanosti in umetelnosti. Umakniti sta se morala v območje posameznih verzov, metaforiko in metonimiko, pa

tudi na motivno-tematsko raven. To, kar je prej v svoji formalni utemeljenosti predbralca prihajalo kot prvenstveno estetsko, poetična igra jezika in z jezikom, ki se ji v svoji esteticistični zadostnosti velikokrat ni zdelo potrebno radikalnejše obdelati eksistencialnih tematskih sklopov, je z *Zaklinjanji* nujno moralo vsaj delno spremeniti svojo poetično držo.

Mozetičeva novo pesniško zbirko je treba brati kot neustavljivi poetičen tok avtorjevih zaklinjanj, ritualov, ki v svoji ekstatični zavezanosti zahtevajo svobodnejšo verzno formo, ki naj omogoča bliskovit tempo ene na drugo navezujočih se in izmenjujočih podob. Ta svet dosledno izpeljanih senzualnih iger telesa ne dopušča več larpurlartizma, ki zanj enostavno ni več pomemben. Estetskost se pojavlja predvsem kot ezoteričnost neomejenih možnosti čutnih zaznavanj, ubesedovalčeve občutljivosti za čutne dražljaje vseh vrst in njegovo ponortanje teh dražljajev, njihovo vikorpiranje v celovito pesniško govorico.

Kljub izrazito dekadenci metaforiki, ki je prekrita s primesmi kar se da različnih historičnih in ahistoričnih poetoloških usmeritev, Mozetičeva poezija z dekadenco s konca 19. stoletja vsekakor noče in ne more biti niti približno istovetna. Avtor se na nek način že zaveda »jalovosti« svojih zaklinjanj v času, ko so se »žrtvovanja izgubila v veselju brez dna, brez cilja, brez namena, pomena«. Tako kot je nek obred izgubil svojo ritualno funkcijo, je to funkcija v metafizičnem smislu izgubila tudi poezija. Zato se je moral nujno spremeniti tudi njen *raison d'être*. To, kar se je nekoč zdelo v dosegu pesnikov vidcev, se je razblinilo v podobno vseprisotnosti praznine – nič. V odsotnosti kakršnekoli transcendence, svetu kot podobi zevanja nič, je skozi poezijo možno zaklinjati samo še to, kar je neposredno pred nami, na doseg naših čutov. Šele prek senzualnega doživetja, prepustitve igri teles, se v *Zaklinjanjih* zarisuje možnost ekstatične pozabe, kjer vsaj za trenutek ljubimca postaneta bogu enaka, pa naj se ta trenutek že naslednji hip izkaže kot popolno slepilo. Če Mozetič ne pozna več dualizma psihe in fizisa, ki je dekadence pesnike s konca 19. stoletja gnala v obup in resignacijo, se mora soočiti z nič manj usodno bojznijo o nemožnosti in jalovosti poezije kot dejanja odrešitve.

Takorekoč nerazpoznaven čas in prostor, transhistorična zaloga pesniških sredstev, ne morejo prikriti zavesti o izsiljenosti, simulaciji opevanih čustvenih stanj, ekstatičnih pozabljenj, ki kljub fantazmatični naravi predstavljajo edino trdnjšo točko njegovega univerzuma. Zato bi dokončno prepoznanje in sprjaznitev z njihovo fantazmatično naravo pomenila tudi razpad tega sveta, najverjetneje pa tudi priznanje nemožnosti Mozetičeve poezije. Poezija kot simulacija? Verjetno, toda dovolj prepričljiva, uspešna, celo prelomna...

Naročilnica!

Podpisani
naročam

TRIBUNA.

Naročnino
položnic.

Študent DA - NE

Št. osebne izkaznice:

Naslov stalnega bivališča:

izvodov študentskega časopisa
bom poravnal po prejemu

Fakulteta:

Tribuno mi pošljite na naslov:

Datum:

Podpis:

Naročnino boste poravnali v dveh delih, jeseni in spomladi.

Študentje imajo 10% popusta.

Naročilnice pošljite na naslov:

Tribuna
Kersnikova 4
61000 Ljubljana

ČLANOM P UK ZSMS LJUBLJANA

Po tem kar so moje oči videli in moja ušesa slišala, sem se po premisleku dokončno in NEPREKLICNO odločil, da danes 23. 10. 1987 odstopim kot član predsedstva UK ZSMS Ljubljana.

Kandidat za člana sem postal na prigovarjanje Sama Resnika in delno tudi Gorazda Drevenška. Takrat se mi še sanjalo ni za kaj se pri vsaj stvari sploh gre. Že ta-isti dan (!) sem se našel med podpisniki liste s programom dela, ki pa je bil na mnogih mestih v nasprotju z mojimi pogledi. Pri sestavljanju programa NISEM sodeloval, kasneje pa sem izvedel, da tudi večina ostalih pri pisanju tega ni sodelovala. Bil sem torej postavljen pred izvršeno dejstvo in pred odločitvijo, da ali že takoj na začetku izstopim iz te igre ali pa sprejem izziv in poskusim narediti najboljše kar pač zmorem. Sledila je razprava in "prve res. demokratične volitve" po vojni. Trdim, da večino študentov politika v okviru obstoječih institucij pa tudi te volitve, zaradi ne-možnosti, da bi se kaj bistvenega spremenilo, kaj malo briga. Kandidatov "baza" ni poznala, kot je pač to v tej deželi že v navadi. Postopek volitev s programi je bil še eno (uspešno?) metanje peska v oči tistim, ki ne nosijo zaščitnih očal. Ampak to nas ni motilo, saj smo "mi" zmagali.

Mladinsko članarino sem plačal le enkrat v življenju, to je takrat, ko je "tovarišica" v šoli pobirala denar za malico, mladinsko, in za izgradnjo doma v Kumrovcu ... Kljub skrbni vzgoji doma, v vrtcu, in v šoli sem kmalu spoznal "kam pes tace moli". ZSMS je predvsem šola kadrov in izvrševalec direktiv. TA moj odnos pa se je delno spremenil, ko je ZSMS vzela pod svoj plašč nosilce nekaterih, za naše razmere naprednih, idej. UK ZSMS sem si predstavljal kot organizacijo VSEH študentov in ne le tistih, ki "énako" mislijo.

Bil sem in sem še nasprotnik pisarniške politike. Delo na UK-aju bi moralo biti čisto amatersko, člani pa bi morali zadovoljivo opravljati svoje študijske obveznosti, da bi si kasneje s tako pridobljenim znanjem lahko služili kruh. Za politične karieriste tu ne bi smelo biti mesta. Danes pa mora razpolagati član P UK s toliko informacijami, da mu to jemlje čas, ki bi ga potreboval za študij. Oločali smo o stvareh o katerih nismo imeli pojma in tako verjetno večkrat nehoti naredili več škode kot dobrega. Ko sem nekoč predlagal, da bi omejili pristojnosti predsedstva mi je bilo dano v vednost, da kaj takega ne smemo delati saj bi to zmanjšalo politično moč tega organa. Tako je torej petnajst ljudi po svoji volji(?) odločalo o vsem mogočem in razpolagalo z denarjem, ki je bil odtujen tistim ki delajo s posredovanjem študentskega servisa.

Pri kregariji okoli Tribune gre za čisto osebne spore malih politikov, ki se imajo za nepogrešljive in pomembne. Tribuna je slaba in še štiri slabe ali v najboljšem primeru malo manj slabe, nič ne pomenijo. Tako Lesjak kot Resnik sta že imela svojo "šanso" in sta jo bolj ali manj uspešno izkoristila. Predlagam, da se poišče nekoga, ki take priložnosti še ni imel in se mu da čas za popolno prenovo časopisa tudi če zaradi tega časopis nekaj tednov ne izide.

Vse kar sem delal, je bilo narejenega v prepričanju, da lahko tudi jaz kot nepolitik konstruktivno delujem tudi na področju politike. Tukaj pa nisem imel prav in mislim, da moje delovanje ni bilo uspešno.

Pisanje ni moje področje dela, pa bi vas zato prosil da zgoraj napisane vrstice berete manj kritično kot sicer. Če sem se komu zametil ga prosim, da mi oprostí. Vsem vam po želim veliko zdravja in osebnih sreč.

Karli Erdlen

